

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ
MAGİSTRATURA MƏRKƏZİ

Əlyazması hüququnda

Orucova Müşgünaz Teymur qızının

**“Xəz Baş geyimlərinin istehsal texnologiyasının hazır
məmulatın keyfiyyətinə təsiri ekspertizası”
mövzusunda**

MAGİSTR DİSSERTASIYASI

İxtisasın şifri və adı: 060644

**İstehlak mallarının ekspertizası və
marketinqi**

İxtisaslaşma:

**“Qeyri - ərzaq mallarının ekspertizası
və marketinqi”**

Elmi rəhbər:

Magistr proqramının rəhbəri:

dos.t.ü.f.d. Y.N. Cəfərova

dos.t.ü.f.d. Y.N. Cəfərova

Kafedra müdiri: prof. Ə.P. Həsənov

BAKİ - 2020

MÜNDƏRİCAT

GİRİŞ	3
FƏSİL I. NƏZƏRİ HİSSƏ	6
1.1. Dünyada xəz baş geyimləri istehsalının müasir vəziyyəti	6
1.2. Xəz baş geyimlərinin keyfiyyətinə qoyulan tələblər	16
1.3. Xəz baş geyimlərinin hazırlanmasında tətbiq olunan materialların xarakteristikası	21
FƏSİL II. İSTEHSAL TEXNOLOGİYASININ MƏRHƏLƏLƏRİNİN XƏZ BAŞ GEYİMLƏRİNİN KEYFİYYƏTİNƏ TƏSİRİNİN EKSPERTİZASI ...	25
2.1. Xəz baş geyimlərinin keyfiyyətinin formalaşmasında modelləşdirmə və konstruksiyalaşdırmanın rolu.....	25
2.2. Biçilmə və tikilmə əməliyyatlarının xəz baş geyimlərinin keyfiyyətinin formalaşmasına təsiri.....	34
2.3. Xəz baş geyimlərinin hazırlanmasında aparılan yekun bəzək əməliyyatlarının keyfiyyətə təsiri.....	47
FƏSİL III. XƏZ BAŞ GEYİMLƏRİNİN KEYFİYYƏTİNİN EKSPERTİZASI	53
3.1. Ticarətə daxil olan xəz baş geyimlərinin çeşidinin təhlili.....	53
3.2. İstehsal proseslərində xəz baş geyimlərdə yaranan nöqsanların qruplaşdırılması.....	65
3.3. Xəz baş geyimlərinin keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi (ekspertizası)	70
Nəticə və təkliflər	74
İstifadə edilmiş ədəbiyyat siyahısı	76
CƏDVƏLLƏRİN SİYAHISI	80
ŞƏKİLLƏRİN SİYAHISI	80
İXTİSARLAR	82

GİRİŞ

Mövzunun aktuallığı: Xəz sənayesi çoxəsrlik və qabaqcıl texnologiyalardan istifadə edən, böyüməkdə olan sənayedir. Xəz geyimləri istehsalının əsrlərdən bəri uzun bir tarixi var, lakin bu günə qədər bir çox metod və texnologiyalar istifadə olunur.

Xəz məhsulları həmişə qiymətləndirilmişdir, əvvəllər əmlak üçün, yəni istilənmək üçün istifadə edilmişdir. Daha sonra xəzin gözəlliyi, toxunması, parıltısı diqqətə səbəb oldu və onlar layiqli, xeyli xərc əldə etdilər. Kövrək dərilər heç bir qadının göz ardı etməyəcəyi bir şeydir. Onlardan hazırlanan məhsulların yumşaqlığı, incəliyi, isti və rahatlığı daha zəif cinsin nümayəndələrini özlərinə "aşiq olmağa" məcbur edir. Dizaynerlərin və modelyerlərin bacarığı sayəsində xəzlər bir qadına incəlik, yüngüllük, lütf əlavə edir.

Xəz çox əlverişlidir, gündəlik geyimlərdə və incə axşam geyimlərində mövcud ola bilər, xarici geyimlərdə və ya alt paltarın bir hissəsi olaraq istifadə olunur, ayaqqabı, aksesuar, kəmər, çanta elementi ola bilər. Xəz hər yaşa və əhalinin sosial təbəqələrinə tabedir, uşaqlar və yeniyetmələr, kişilər və qocalar, işgüzar qadınlar və məftunedici gənc xanımlar üçün məhsullar bunlardan tikilir. Dizaynerlər xəzlərdən yalnız orijinal formada geniş istifadə etmirlər, həm də onu cırırlar, kəsdirlər, müxtəlif rənglərdə rəngləyirlər, krujeva, naxış və mozaika ilə bəzəyirlər.

Son illərdə xəz məhsullarına tələbat artmışdır. Təbii xəz məhsulları bu tələbi ödəmək üçün kifayət deyil. Buna görə də, son zamanlarda süni xəzlər geniş yayılmışdır. Süni xəz məhsulları təbii ki istehlak xüsusiyyətlərinə görə heç vaxt geridə qalmır. Hal-hazırda kimya sənayesinin sürətli inkişafı bundan daha yaxşıdır. Bunu nəzərə alaraq süni xəz istehsalını inkişaf etdirmək üçün bütün tədbirlər görülür.

Xəz parça istehsalının məhdud sayda olmasına baxmayaraq, Azərbaycanda xəz geyim istehsalında bəzi çətinliklər vardır. Bu çətinliklər xəz geyimlərinin

istehsalı üçün xammal bazasının olmaması ilə yanaşı, xəz istehsalında müasir texnologiyalardan istifadə üçün avadanlıqların olmaması ilə əlaqədardır.

Beləliklə, ötən dövr ərzində respublikanın pərakəndə satış şəbəkəsində satılan xəz və xəz məhsullarının ümumi həcmində kəskin artım bu prosesin sonrakı illərdə də davam etdirilməsindən, respublikada xəz sənayesinin bərpası perspektivlərindən və istehlakçı tələblərinə cavab verən xəz istehsalının inkişaf etdirilməsindən xəbər verir.

Problemin qoyuluşu və öyrənilmə səviyyəsi. Xəz məhsulları ilə əlaqəli elmi ədəbiyyatlara xəzdən geyimlərin modelləşdirilməsi, dizaynı və istehsalı problemlərinə həsr olunmuş ədəbiyyatlar daxildir. Bunlara Parmon F.M "Dəri və xəz geyimləri: ənənələr və müasirlik" (M., 2004), G. Qorina "Geyim formasının modelləşdirilməsi" (M., 1982), L. Terskaya "Xəz məhsullarının dizaynının nəzəri əsasları" (M., 2001), S. Goryaçev "Xəz istehsalında yenilik" (M., 2000) kimi müəlliflərin əsərləri daxildir.

Təəssüf ki, yerli tədqiqatlarda xəz məhsulları sahəsində müfəssəl bir araşdırma aparılmamışdır. Bəlkə də bu problem Azərbaycan istehsalçılarının və elmi təşkilatların bu məsələyə az marağı ilə əlaqələndirilir.

Tədqiqatın məqsəd və vəzifələri: Tədqiqat işinin əsas məqsədi xəz baş geyimlərinin istehsalı üçün effektiv texnologiyanın tədqiqi və inkişafıdır.

Məqsəddən irəli gələn vəzifələr aşağıdakılardan ibarətdir:

- xəz baş geyimlərinin istehsalı üçün mövcud texnologiyanın tədqiqi və təhlili;
- xəz baş geyimləri üçün keyfiyyət göstəricilərinin iyerarxik struktur sxemi əsasında bir sıra keyfiyyət göstəricilərinin hazırlanması;
- biçilmə və tikilmə əməliyyatlarının xəz baş geyimlərinin keyfiyyətinin formalaşmasına təsirinin öyrənilməsi;
- ticarətə daxil olan xəz baş geyimlərinin çeşidinin təhlili;

Tədqiqatın obyektı və predmeti: Tədqiqatın obyektı xəz baş geyimləridir. Tədqiqatın predmetini isə xəz baş geyimlərinin istehsal texnologiyasının ekspertizası təşkil edir.

Tədqiqat metodları: Tədqiqat zamanı struktur təhlil metodları, eksperimental məlumatların emalı üçün riyazi statistika metodları, ekspert qiymətləndirmələri metodu istifadə edilmişdir.

Tədqiqatın informasiya bazası. Tədqiqatın informasiya bazasını aqrar xəz geyimlərinin təhlili üçün lazımi materiallar, tədqiqatın mövzusu ilə əlaqəli alimlərin əsərləri və internet səhifələri təşkil edir.

Tədqiqatın məhdudiyyətləri: Tədqiqatın mövzusu ilə bağlı milli ədəbiyyatların azlığı tədqiqatın qarşısında olan əsas məhdudiyyətdir.

Tədqiqatın elmi yeniliyi. Xəz məhsullarının dizaynında yenilikçi inkişafın öyrənilməsinə əsaslanaraq, yarımfabrikatlı xəz məhsulu yaratmaq üçün yeni üslub yaradan metodların təsnifatı aparılır. Xəz məhsullarının dizaynı və istehsalı prosesində innovativ konseptual ideyanın həyata keçirilməsinə dair metodiki tövsiyələr verilmişdir.

Tədqiqat nəticəsində əldə edilən elmi-praktik nəticələr. Müəyyən edilir ki, sənayedə xəz baş geyimlərinin istehsal texnologiyası papaq paketinə daxil olan materialların çox olması və hazır məhsulların keyfiyyətinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir edən əmək tələb edən əl əməyinin olması səbəbindən təkmilləşdirilməsini tələb edir. Texnoloji prosesin quruluşuna əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərən və əməliyyat qruplarının xaric edilməsini və ya xəz baş geyimlərinin istehsalının bütün mərhələlərini təmin etməyə imkan verən materialların, paketlərin və məhsulların xüsusiyyətləri müəyyən edilmişdir.

Nəticələrin praktiki əhəmiyyəti və tətbiqi sahələri. Nəticələrin praktiki əhəmiyyəti ondadır ki, xəz baş geyimlərinin istehsalında istifadə edilə bilən müxtəlif tərkibli materialların xüsusiyyətləri barədə yeni məlumatlar əldə edilmiş, xəz ş baş geyimlərinin istehsalı texnologiyası hazırlanmışdır.

Dissertasiya işinin strukturu və həcmi. Dissertasiya işi giriş, 3 fəsil, nəticə və təkliflər daxil olmaqla, 83 səhifədən ibarətdir və 45 ədəbiyyatdan istifadə olunubdur.

FƏSİL I. NƏZƏRİ HİSSƏ

1.1. Dünyada xəz baş geyimləri istehsalının müasir vəziyyəti

2000 - 2008-ci illərdə həm Avropa, həm də Amerikada xəzlərə maraq sürətlə artdı. Sözdə "xəz intibahı" baş verdi, bu günə qədər davam edir.

Dünya xəz məhsullarının bazarının tutumu, mütəxəssislərin fikrincə, bu gün 12 milyard dollardan çoxdur, 2007-ci ildə toxuculuq və geyim istehsalının artımı 102,1%, geyim, sargı və xəz boyama istehsalı isə təxminən 5% artmışdır.

Xəz sevgisinin iqlimi və mədəni ənənələri ilə müəyyən olunan ölkələr vardır. Xəzin ən böyük beş istehlakçısına Rusiya, Amerika, Yunanıstan, İtaliya və Çin daxildir. Son 5 ildə burada istehlakçı üstünlükləri ciddi şəkildə dəyişmiş və xəz bazarı dərhal buna reaksiya vermişdir.

Avropada yenidən arxaya baxmadan və qorxmadan xəz paltarlarını almağa başladılar - istiləşmə üçün deyil, gözəllik üçün. Bütün hallar üçün bir neçə fərqli xəz paltarının olması adətdir. Xəzlər yenidən populyar, nüfuzludur və demək olar ki, bütün böyük markalar onları kolleksiyalarına təqdim edirlər. Xəz məhsulları mövsümün favoritləridir, dünya dizaynerlərini fəth edirlər və piştaxtalarda öz yerlərini tuturlar. Xəz əsl modaçını fərqləndirən aktual vurğu halına gəlmişdir. Əslində onun parça ilə, trikotaj ilə (əl toxuculuq da daxil olmaqla) birləşməsi aktualdır. Klassik dəbli xəzlər köhnəlmir: norka, sable, çinçilla. Soyuq mövsümdə, payız-qış dövründə xəz məhsullarına ən çox tələbat artır. Eyni zamanda, Rusiya bazarında bu cür məhsullar xarici geyimlərin bütün qruplarından ən bahalıdır.

Ancaq bu gün şəxsi istehsalını inkişaf etdirmək üçün xəz geyimləri istehsal etmək Rusiyaya tamamilə sərfəli deyil. 2007-ci ilə qədər ölkədə qoyunların sayı 17 milyona qədər azaldı, xammal yığımı 1990-cı illə müqayisədə cəmi 30% təşkil etdi. Emal üçün xammal toplanması və təchizatı üçün istehlak kooperasiyası sistemi demək olar ki, tamamilə fəaliyyətini dayandırdı, buna görə hər il istehsal olunan 4.0-4.2 milyon qoyun dərisinin yarısından çoxu istehsal olunmur. Nəticədə, əhalinin bütün təbəqələri üçün xəz geyim istehsalının kəskin azalması ilə bağlı real təhlükə yaranmışdı. Beləliklə, rəsmi məlumatlara görə, 2006-cı ildə qadınlar,

kişilər və uşaqlar üçün xəz paltolarının buraxılması 90,0 min ədəd təşkil etmişdir ki, bu da bu növ məhsula olan tələbatın 10% -dən çox deyil.

Kəskin xammal qıtlığı səbəbindən sənaye müəssisələri xaricdən xammal axtarmağa məcbur olurlar: 2006-cı ildə xam qoyun dərisinin idxalı 4,3 milyon ədəd, yarımfabrikatlardakı qoyun dərisi isə 2,8 milyon ədəd olmuşdur [9, s.21]. Bununla yanaşı, idxal olunan xammalın normal tədarükü gömrük sərhədindən keçərkən çətinləşir. Rus xammal bazarında norka ən çox satılan və ən populyar xəzdir. Bahalı xəzlərdən, sable və marten bu gün dəbdədir. Lynx və qara qəhvəyi tülkü xəzinə də çox diqqət yetirilir. Əvvəllər xəz yalnız qış, qarderobun izolyasiya elementi idi. Bu gün xəz ayrı bir sənaye deyil, bütün modanın ayrılmaz bir hissəsinə çevrildi. Ən uyğun tendensiyalardan biri xəz görünüşünün dəyişməsidir. Bir ferret və ya norkain dəriləri, məsələn, qıvrılır. Xəz boyanır və ona hər cür rəsm tətbiq olunur. Xəzlərin rəng aralığı ən genişdir - qəhvəyi və mavidən sarıya, çəhrayıya dəyişir.

Rusiya həmişə ovçuluq, xəz əkinçilik, sarğı və xəz istehsalı sahəsində zəngin təcrübəyə malik "xəz" ölkəsi olub, həmişə xəz əkinçiliyində lider olub. "Xəz palto" sözü ərəbcə "jubba" sözündəndir, yəni qolları yuxarı yun paltar. Şərq slavyanları arasında xəz paltar ən populyar geyim idi. Xəz paltolar 8-9 qoyun dərisindən dikliyə qədər dayanan və ya geri dönməyə yaxası ilə tikilirdi.

Qədim rus şəhərlərində geyim öz orijinal tarixinə sahib idi. Başlanğıcda, bu ev heyvanları saçları, dəriləri və xəzləri, bast və ağac qabığı idi, sonradan kənd təsərrüfatının inkişafı ilə sənətkarlar parçalar, geyim və ayaqqabı düzəldilər və təbii ki istehsal texnikasına bir çox yenilik gətirdilər. Paltarın dəyişdirilməsində ən vacib amil şəhərlərdə daha sürətli olan sinif və əmlak təbəqələşməsi idi. Xəzlər firavan insanların paltar siyahısına daxil oldu, adi vətəndaşlar isə geyilən və düzəldilən şəhər bazarında alınacaq paltar və ayaqqabılarla kifayətlənməyə davam etdilər. Hər şimal xalqının öz adətləri və öz xəz paltarları var idi. Məsələn, çukça kişilərinin xarici geyimi kar, geniş və qısa ayrı mətbəx geyimləri (ırn), iki ayrı tikilmiş, biri digərinə geyinilən xəz köynəkdən ibarət idi. Koryakın xarakterik xüsusiyyətli paltarları var idi və qolları boyunca dikilmiş tünd xəz. Ruslar çox

sayda dəridən tikilmiş həcmli, monumental, “zəngin” görünən əvəzəlməz bir mərtəbə uzunluğuna malik xəz paltolarını sevirdilər.

Müasir dövrdə bütün bunlar keçmişdə qalmışdır. İndiki həyat sürətində qadınlar qısaldılmış modelləri, kalçalardan xəz paltarları seçirlər - onlarda maşın sürmək, ictimai nəqliyyatda gəzmək və piyada gəzmək rahatdır. Ancaq uzun, soyuq qışı olan bölgələrdə hələ də uzun bir xəz paltar olmadan yaşamaq olmur. Üstəlik, əvvəllər istehsalçılar dərilərlə (boya, rəngləmə, bəzək) maksimum sayda əməliyyatlar aparmağa çalışırdılarsa, lazer emalının köməyi ilə xəzlərə rəsmlər və naxışlar tətbiq edirdilərsə, bu gün təbii xəzin gözəlliyini qoruyaraq təbiilik istəyi vardır. Xəz emalı getdikcə texnoloji hala gəlir. İndi bir neçə mikron qalınlığında teflon çiləyən parlaq bir ağ norka görə bilərsiniz. O gözə görünməzdir, bir xəz örtüyə tökülmüş bir fincan qara qəhvə də xəzə zərər verməz. Başqa bir vəziyyətdə, norka kəsilir ki, məhsul örtülmüş bir parça kimi görünür. Bunun xəz olduğunu başa düşmək üçün yalnız qolun uzunluğuna baxaraq bilmək olar. Yeri gəlmişkən, norka uzun illərdir tamamilə məşhurdur. Mövcud tendensiyalarda mütəxəssislər qeyri-adi çinçilla rənglərini qeyd edirlər - narıncı və sarı.

Xəzin “yaşlı” və “gəncliyə” bölünməsi daha aydın oldu. Sable və norka - yetkin xanımlara, şifon və ya dəri üzərində xəz, dovşan, quzu - qızlara [12, s.142].

Şiddətli hava şəraitində xəz elementlərinin yalnız "əl ilə" olmasına razı ola bilmərik, amma təəssüf ki, hər kəs bir xəz paltarına sahib ola bilməz, buna görə dünya moda millət vəkilləri çox sayda xəz detalları hazırladılar: yaxalar, jantlar, mittens, qulaqcıqlar və hətta ayaqqabılar, xəz ilə bəzədilib. Bir xəz palto və bir qoyun dərisi, mövsümdən mövsümə keçərək və üslubunda köklü dəyişikliklərə məruz qalan ciddi və daimi alınan şeylərdir. Bununla birlikdə, hər il yeni məhsullar ortaya çıxır: ya da daha yeni bir sarğı icad edirlər - daha yumşaq olur və ya gözlənilməz bir rəngə boyayır və ya xəzlərdən birini ən uyğun elan edirlər. Sözsüz lider, hamar, qırmızı bir norka monofonik - qara, tünd qəhvəyi, ağ və ya boz, alovlanmış qısa palto, sərt palto və ya başlıq ilə qısa bir gödəkçənin klassik versiyasıdır. Ancaq heyvan izləri və lazer yanması kimi yeni əşyalar bu xəzə toxunmuşdur.

Mutondan hazırlanan xəz paltarları yenidən populyardır. Əksəriyyətin şüurunda bu xəz naftalin qoxusu və ya heç olmasa formalı və köhnə görünən bir şeylə əlaqələndirilir. Mağazaya gedəndə xəz əşyaları kimi mükəmməl örtülmüş xəzdən xəz paltarlarını görəndə təəccüblənirlər. Bu təsir yeni emal texnologiyaları istifadə edərək əldə edilir, bunun sayəsində dəri xüsusilə yumşaq və yüngül olur.

Tanınmış dünya dizaynerləri mövsüm xəzi üçün bir neçə aktual dekorativ həll təklif edirlər. Bu, bir ornamentin lazerlə yandırılması, xəzləri parlaq, qeyri-təbii bir rəngdə boyamaq və izləri tətbiq etmək, ən çox heyvansevərlikdir. Bu mövsüm, qoyun dərisi paltolarına üstünlük verilir, əyri bir cisimli, uyğun rəngli və ya təqlid olunan təbii rəngli gödəkçələr - qum, ox, qəhvəyi, bej rəngli çalarlar. Manşetlər çox həcmlidir - bəzən xəzin qatlanan hissəsi dirsəyə çatır. Bir kəmər ilə vurğulanmış bir bel, mövsümün başqa bir əlamətidir. Dəri paltolarındakı kəmər xüsusi əhəmiyyət kəsb edir, siluetin zərifliyini qorumağa kömək edir və tez-tez hər cür dekorativ əlavə ilə xəz və ya dəridən hazırlanır.

Bu payız yüksək moda dünyasında mövsümün ən sevimlisi boz rəngdir və bütün çalarları - “incilərdən” “asphalt”a qədər rəngləri əhatə edir. Lakin bu dəfə şah rəng qırmızı oldu. Qırmızı, qara, şokolad, firuzə hələ də populyardır.

İndi forma haqqında: kiçik, aşağı ətrafa qədər uzunluqlu, qolları ilə dördü üçlü paltolar və ya gödəkcələr bu qış dünyada çox məşhurdur. Köhnə xəzdən istifadə etmək - möhtəşəm bir yaxa və manşet şəklində - hər hansı bir, hətta ən sadə palto modelinə aktualıq və gözəllik verəcəkdir. Bu qara-qəhvəyi bir tülkü və ya bir sable deyil, gənclik modellərinə uyğun rəngə boyanmış dovşan xəzi də ola bilər. Xəzlərə papaqların əlavə olunması hələ də aktualdır.

Rusların dördü üçü qışda xəz palto və ya qoyun dərisi palto taxmağı üstün tuturlar. Təxminən düz 14 il əvvəl dünya statistikasına görə, dizaynerlər kişilər üçün xəz əşyalarının yalnız 8% -ni tikirdilər [10, s.84].

İnqilab əslində bir il əvvəl meydana gəlmişdi: Amerika Xəz Şurasının (FICA) məlumatına görə, kişilərin qarderobundakı xəz əşyalarının sayı 65% artmışdır. Buna görə də, gələcəkdə kişilərin yalnız praktik deyil, həm də dəri və

xəzdən hazırlanmış gözəl, fərdi, şık paltar almağa daha çox diqqət göstərəcəyi güman edilə bilər.

Bu gün mağazalarda - xəz məhsullarının müxtəlif çeşidi var. Qışda döviyyələr artır, çünki daha bahalı əşyalar satılır - qoyun dərisi, xəz paltolar, xəz bəzəkli parçalardan hazırlanan məhsullar. Ancaq yaz aylarında bir çox insan qış paltarını alır, çünki ilin bu vaxtında mağazalar daha geniş seçim edir və məhsulların keyfiyyəti daha yüksəkdir. Artıq May-İyun aylarında satıcılar tez-tez yeni kolleksiyalar alırlar və alıcılar bilirlər ki, ən maraqlılar mövsümün sonlarında deyil, əvvəlində olur.

Ticarət nöqtələri aydın şəkildə 2 qrupa bölünür. Birincisi, bunlar məhsulun keyfiyyətini, müasirliyini və orijinallığını ilk növbədə dəyərləndirən varlı müştərilərə yönəlmiş elit müəssisələrdir (butiklər və xəz salonları) - burada qiymətlər çox yüksəkdir. İkincisi, bunlar kütləvi istehlakçı və ixtisaslaşdırılmış mağazalar üçün hazırlanmış geyim bazarlarıdır. Son zamanlar ölkədə xəz məhsulları təklif edən geniş ərazi şəbəkələri və mağaza çeşidləri fəal şəkildə inkişaf edir. Orta qiymət segmentində məhsullara tələb artmışdır ki, bu da ev gəlirlərinin artması, kredit proqramlarının inkişafı və global moda meyllərinin təsiri ilə əlaqələndirilir. Eyni zamanda, elit xəz məhsullarına tələbat artan fərdiləşmə istiqamətində irəliləyir.

Xəz biznesi mütəxəssisləri xəz bazarının önümüzdəki illərdə daha da inkişaf edəcəyini proqnozlaşdırırlar. Xəz populyardır və artıq aksesuarların, daxili elementlərin bəzəyində fəal istifadə olunur. Tədricən, adi xəz paltarlarının təklifi aşağı və orta qiymət boşluqlarında hərəkət edir. Xəz geyim bazarı segment daxilində satışların yenidən bölüşdürülməsindən asılı olmayaraq böyüməyə davam edəcəkdir.

Əvvəl xəz yalnız qış, qarderobun izolyasiya edici bir elementi olsa da, bu gün hər kəs həmişə və hər yerdə geyinir. Xəz real modu fərqləndirən aktual bir vurğu halına gəlmişdir. Əsas odur ki, xəz xəz modasının ayrıca bir qolu deyil, bütövlükdə modanın ayrılmaz hissəsinə çevrilmişdir.

Dünya xəz məhsullarının bazarının gücü, mütəxəssislərin fikrincə, bu gün 12 milyard dollardan çoxdur, bunun 3 milyard dolları Rusiyanın payına düşür. Üstəlik, Rusiya bazarındakı xəz məhsullarının 90% -dən çoxu idxal olunan mallardır. Ovçuluq, heyvandarlıq, xəz istehsalı və xəz istehsalı sahəsində zəngin təcrübəyə malik olan Rusiya 80-ci illərin sonuna qədər xəz istehsalının lideri idi, nəinki miqyasında (qlobal xəz istehsalının 30-35% -i), həm də çeşid və məhsulların keyfiyyətində idər idi. Ev heyvandarlıqlarında demək olar ki, bütün xəz heyvanları yetişdirilmişdir. Geniş miqyaslı istehsal növləri arasında norka, arktik tülkü, tülkü, nutria, sable və polecat var idi.

Rusiya xəz bazarının potensial gücü bu gün 2 milyard dollardan çoxdur. Həqiqi tutumu (tamamlanmış satınalmaları) 1,2 ilə 1,4 milyard dollar arasında qiymətləndirilir. Yəni bazar potensialı 60-70% arasında kürkçülər tərəfindən istifadə olunur. Ödənilməmiş tələbat ildə 600- 800 milyon dollardır. Pul olduqda qüsursuz alışların əsas səbəbi, respondentlər məhsulun istehlak xüsusiyyətlərinin alıcının tələblərinə cavab vermədiyini söyləyirlər (istədiyiniz modelin, ölçülərin, tələb olunan xəz növünün olmaması, xəz və dərinin keyfiyyətinin aşağı olması) - 70%, qiymətlərin qeyri-kafi olması səbəbindən almaqdan imtina edirlər, məhsulun keyfiyyətinə münasibətdə - 30%.

Xəzə qarşı tələbat ildə 600-800 milyon dollardır. Buradan belə çıxır ki, idxal olunan məhsulların yerdəyişməsi üçün xüsusi tədbirlər görülməsə də, yerli xəz sənayesi əhəmiyyətli inkişaf potensialına malikdir. Yeri gəlmişkən, Rusiyadakı sənayenin aparıcı müəssisələrinin sorğu məlumatları göstərir ki, 2008-ci ildə xəz sənayesi müəssisələri kürkün kifayət qədər miqdarda alınmadığı səbəbindən müştərilərdən aldıkları bütün tələbləri yerinə yetirə bilmədilər.

Xəzlərə tələbat yenidən artır. Ötən il, ABŞ-da xəz məhsullarının satışı, məsələn, 10 il ərzində ilk dəfə olaraq 15% artaraq (1,4 milyard dollara) çatdı.

Bütün bunlar təbii xəz məhsullarına tələbatın artmasına səbəb oldu və nəticədə müxtəlif ölkələrdə, o cümlədən Rusiyada auksionlarda xəzlərin qiyməti artdı.

Bununla birlikdə, dələ və sable dərilərindəki qiymət artımı Rusiya istehlakçılarının yalnız az bir hissəsinə təsir edərsə, norkanın qiymətlərinin artması Rusiya bazarı üçün daha çox nəzərə çarpır. Lakin qiymət artımı ilk növbədə bahalı idxal olunan xəz məhsullarına, xüsusən dünya bazarında ən çox tələbat artan nadir çalarlara aid olmalıdır: mavi, inci, boz. Kütləvi tələbat olan xəz paltolarına gəldikdə, əgər kürkcülər daha az bahalı və dəbli xəz növlərinə, eləcə də yerli istehsalçıların xammalına keçsələr, burada qiymətlər o qədər də dəyişməyəcəkdir.

Mütəxəssislər qeyd edirlər ki, son 10-15 ildə Rusiya heyvandarlığında azalma müşahidə edilmişdir. Norka və tülkü istehsalı 5 dəfədən çox azalıb. Kürk ixrac edən ölkədən Rusiya idxalçıya çevrildi. 250-dən çox xəz fermasından yalnız 2-3-ü yararlı qalıb. Dünya bazarındakı bu kasıbçılıq bütün bu illər ərzində aktiv şəkildə xəz istehsal edən digər ölkələr tərəfindən işğal edildi. Məsələn, 1990-cı illərin əvvəllərində təxminən 7 milyon dəri istehsal edən Danimarka, artıq 10 milyon rəqəmə çatdı. Hətta 5 il əvvəl Çin cəmi 800 min dəri istehsal edirdi və 2007-ci ildə onların istehsalı 5 milyona yaxın idi. Xarici istehsalçılar bu gün Rusiya bazarını axtarırlar.

Bu gün Rusiyada xəz sənayesinə təxminən 20 böyük və 150 kiçik müəssisə daxildir. Eyni zamanda, yüngül sənayedə aparılan araşdırmalara görə, onun gücü yalnız 30-40% yüklənir və ildə 1,5-2 milyard rubl dəyərində xəz məhsulları istehsal edir..

Rusiya bazarında ən çox satılan və populyar xəz norkadır. Bahalı xəzlərdən, sable və marten bu gün dəbdədir - təbii gözəlliklərinə əlavə olaraq, həmişə sahibinin yüksək statusunun göstəricisi kimi çıxış etmişlər. Bundan əlavə, bu il dizaynerlər, bu xəzlərdən əsasən geyim və aksesuarların bəzədilməsində istifadə edərək vaşaq və qara-qəhvəyi tülkü xəzinə çox diqqət yetirirlər [3, s.52].

Bu gün öz istehsalını inkişaf etdirmək üçün xəz geyimləri istehsal edən rus istehsalçısı faydasızdır. Xaricdə hazır məhsulu sifariş etmək daha asandır, burada tikiş dəyəri azdır. Dəriləri oraya göndərir və sonra hazır məhsulu müəyyən bir sxemə uyğun gətirirlər. Nəticədə ruslar əslində istehsalın inkişafına və digər ölkələrdə iş yerlərinin açılmasına sərmayə qoyurlar.

Rus xəz sənayesindəki vəziyyəti dəyişdirmək üçün, sənaye mütəxəssislərinin fikrincə, təcili tədbirlər görmək lazımdır, ilk növbədə rus istehsalçılarının xarici malların idxalçıları ilə səviyyəli oyun sahəsi yaratmaq lazımdır. Hamının eyni dərəcədə vergi və rüsum ödəməsi lazımdır ki, xammal, yarımfabrikatlar və bitmiş məhsulların idxalı təşviq olunsun.

Digər ciddi problem ixtisaslı kadr çatışmazlığıdır: bu gün lazımı peşələr üzrə mütəxəssis hazırlamırlar. Müvafiq tədbirlər görməsək, bir neçə ildən sonra normal rəqabət qabiliyyətli məhsul istehsalını qorumaq üçün mütəxəssis qalmayacaq, xəz atelyelərində və təmir sexlərində işləmək üçün kimsə qalmayacaq. Doğru dövlət və düşünülmüş marketinq siyasəti, bütün zəncirin əlaqələndirilməsi - istehsalçılar, satanlar, xəz satanlar, dizaynerlər - yalnız nüfuzunu deyil, eyni zamanda istehlakçıya lazım olan xəzlərinin qiymətini də qaldırmalıdır.

Moda mütəxəssisləri qarşıdan gələn qışın parlaq və tüklü olacağını vəd edirlər. Bu mövsüm, uzun bir yuva (tülkü, arktik tülkü) və hər cür pişik (ocelot, lynx, vəhşi pişik) ilə xəzdən hazırlanan xəz paltolar və gödəkçələr aktualdır. Klassik moda xəzlər köhnəlmir: norka, sable və çinçilla [6, s.142].

Ümumi tendensiya lüks, bahalı astarlı parçalar, eksklüziv aksesuarlardır. Parça ilə xəzin, trikotaj ilə xəzin (əl toxuculuq daxil olmaqla), xəz parçaları və aksesuarların yaradılmasıdır. Xəzlərin rəng aralığı ən genişdir - bej və mavidən sarı, çəhrayı, yaşıla qədər. Xəz hər növ naxışlarla boyanır və ona tətbiq olunur: bəbir ləkələri, zebra zolaqları, tülküdən ağ linç, norkadan çinçilla düzəldilir. Ən aktual meyllərdən biri xəz görünüşünün dəyişməsidir: bir ferret və ya norka dəriləri, məsələn, qıvrım. Ekzotik heyvanların xəzləri (porsuq, canavar) dizaynerlər tərəfindən əsasən kolleksiya işləri üçün istifadə olunur.

Müasir texnologiya, xəzləri istənilən rəngə boyamağa, qızıl örtük düzəltməyə, qiymətli daşlarla naxış etməyə imkan verir. Mütəxəssislər xəzin istehlak keyfiyyətlərini itirmədiyini və onun emalı üçün bütün maddələrin insanlar üçün tamamilə zərərsiz olduğunu söyləyirlər. Bu mövsüm yalnız parlaq rənglər və qeyri-adi naxışlar populyar deyil, həm də xəz toxumasında bir dəyişiklik var: biri uzun, biri qısaldılmış, orta biri qıvrılmış, biri bərkdir. Bunun üçün heyvanların

xüsusi cinsləri daha da yetişdirilir: dərilləri ən yeni texnologiyalar nəzərə alınmaqla hər cür işlənməyə hazırdır.

Dəniz heyvanlarının xəzləri modelləşdirmə işində özünəməxsus yer tutdu. Dəniz heyvanının xəzinə olan müasir tələblər müxtəlif təbii çalarlara - ləkəli, gümüşü, yaşılımtıl, qırmızı, qaymaqlı, mavi rəngli, günəş səthində qalın, bərabər, parlaq, istilik saxlaya bilən və ancaq qalın bir yığıncağa qədər azalır. Bu xəzi didmək lazım deyil, göy qurşağının bütün rənglərinə boyanmaq, papaq və xəz paltolar, gödəkçələr, bel çantaları, dəbli kostyumlar, ətlər və bağlar tikmək mümkündür. Xəzlər nə qədər pırıldayırsa, bir o qədər dəyərlidir, baxmayaraq ki, dizaynerlər xovunun istiqamətini istifadə etməyi və fərqli relyef və toxuma effektini yaratmağı öyrənmişlər.

Hal-hazırda, nərpo və digər dəniz heyvanlarının xəzləri ən populyar, gözəl və davamlıdır. Rusiyada bu sadəcə nərpo adlanır. Ancaq yalnız mütəxəssislər bu ad altında fərqli xəzlərin gizləndiyini bilirlər. Dəniz heyvanının xəzi yüksək dərəcədə aşınma ilə xarakterizə olunur. Rusiyada hava şəraitində vacib olan su itələyici xüsusiyyətlərə malikdir. Dəniz heyvanının xəzləri süet və dəri ilə mükəmməl birləşir, parlaq armaturlarla, idman və klassik versiyalarda yaxşı görünür, şəhər mühitində mümkün qədər rahatdır. Tikişlərin işlənməsi üçün müasir fabrik üsulları orijinal görünüşlərini daha uzun müddət saxlamağa imkan verir. Xüsusi bir şəkildə hazırlanmış nərpo xəzləri, krujeva, trikotaj paltarları ilə birlikdə yeni formalar və maraqlı detallar yaradır [5, s.114].

Xəzdən hazırlanmış və xəz bəzəkli geyimlərin əsas istehlakçıları, şübhəsiz ki, qadınlardır. Bundan əlavə, 16-24 yaş qruplarına aid alıcılar əsas qış geyimləri olaraq qoyun dərisi və gödəkçələrə üstünlük verirlər, yaşlı alıcılar xəz paltarlarına üstünlük verirlər.

Satışdan çıxarılan məhsulların əsas hissəsi Çin, Türkiyə, Yunanıstan, Koreya kimi ölkələrdən bilinməyən istehsalçılardır. Yoxlanılan 96 ədəddən idxal olunan xəz məhsulları, məhsul satışından çəkilmə faizi 100%, yəni 96 ədəddir.

Bu cür məhsulların satışından çəkilməsinin və dövriyyədən çıxarılmasının yüksək faizi istehsalçının məhsul etiketlərində və tikilmiş lentlərdə əksər hallarda

istehsalçı, qulluq və saxlama qaydaları haqqında məlumat olmadan xarici dillərdə qeyri-standart işarələrin olması ilə izah olunur. Mallar əsasən Moskvanın geyim bazarlarından gəlir və birbaşa xaricdəki sahibkarlar tərəfindən alınır. Bundan əlavə, əksər hallarda, malın tədarükçüsündən və ya istehsalçısından müşayiət olunan sənədlər, habelə istehlakçının həyatı və sağlamlığı üçün keyfiyyəti və təhlükəsizliyini təsdiq edən sənədlər yoxdur.

Bütün alıcılar modelləri və xəz keyfiyyətini seçərkən daha diqqətli olurlar. Bəziləri üçün əsas şey qiymət, xarici görünüş isə arxa plandadır. Digərləri üçün hər şey vacibdir: qiymət, keyfiyyət, görünüş. Hələ başqaları qiymət haqqında düşünmədən yalnız dəbli və gözəl olanı seçirlər. Ən çox sayda ikinci qrup, çox sayda xəz mağazalarının hədəf auditoriyasıdır. Sonuncu qrupun nümayəndələri ən tələbkarlardır [5, s.52].

Xəz bazarında təkliflərin həcmi xeyli artsa da, mağazalardakı malların əksəriyyəti eynidir. Təəssüf ki, dünyada yüksək keyfiyyətli və dəbli xəz paltarları istehsal edən fabriklər çox deyil. Bununla birlikdə pərakəndə satıcılar bazarda özünəməxsusluğunu gücləndirmək üçün daim yeni istehsalçı və yeni markalar axtarmağa məcbur olurlar. Ənənəvi olaraq, xəz geyimlərinin böyük hissəsi bazara Rusiya (xəz), Türkiyə (qoyun dərisi, dəri), İtaliya (qoyun dərisi, dəri, xəz), Yunanıstan (xəz), Çexiya və Macarıstandan (bəzi xəz növləri) gətirilir. Çin istehsalçıları bu gün xəz paltarları istehsalında qiymətləri o qədər aşağı tuturlar ki, digər ölkələrin şirkətlərini daim paltarlarını keyfiyyətini artırmağa və kolleksiyalarını ildə 2-3 dəfə yeniləməyə məcbur edirlər. Bu baxımdan, son illərdə xəz moda daha demokratik, dinamik və "hazır cavab" hala gəldi. Xəzin növü, modelin özü, rəngi və stilistik həlli kimi qiymətləndirilmir. Xəz emalı texnologiyası ucuz xəz növlərinə moda və gözəl bir görünüş verməyə imkan verir.

Xəz biznesinin mütəxəssisləri Rusiya bazarının gələcək illərdə daha da inkişaf edəcəyini proqnozlaşdırırlar. Xəz populyardır və artıq aksesuarların, daxili elementlərin bəzəyində fəal istifadə olunur. Xəz sayəsində bir insan öz təbiətini, şəxsiyyətini, vəziyyətini nümayiş etdirmək imkanı əldə edir. Xəzin ləzzətini gizlədən şeylər artan tələbatdadır: bahalı xəzlərlə bəzədilmiş əşyalar, xəz və

demokratik parçaları birləşdirən əşyalar. Böyük alış-veriş mərkəzləri şəbəkəsinin inkişafı ilə, aşağı və orta qiymətli boşluqlarda adi xəz paltarlarının təklifi tədricən onlarda irəliləyir. Xəz geyim bazarı segment daxilində satışların yenidən bölüşdürülməsindən asılı olmayaraq böyüməyə davam edəcəkdir. Bazarda yalnız alıcıya xidmətlər göstərə biləcək ciddi şirkətlərin qalacağı güman edilir: kredit satışı, kiçik təmir və bərpa, quru təmizləmə və digər xidmətlər.

1.2. Xəz baş geyimlərinin keyfiyyətinə qoyulan tələblər

Hər geyim növü ilk növbədə insan orqanizmini qarşılaşdığı xarici təsirlərdən qoruyur və bədənin normal işləməsi üçün lazımi temperatur şəraitini yaradaraq insanların maddi ehtiyaclarını ödəyir. Məhsul keyfiyyəti müştəri məmnuniyyəti səviyyəsi ilə müəyyən edilir. İstehlak müddətində paltar insanların müxtəlif maddi və qeyri-maddi ehtiyaclarını ödəyir [14].

Maddi tələblərin mahiyyəti xarici geyimlərin insan orqanizminin normal fəaliyyəti üçün geyimlə təmin edilməsidir. Bu tələblər geyimin əsas funksiyası ilə birbaşa əlaqəlidir və cəmiyyət tələbləri adlanır.

Qeyri-maddi tələblər, mövcud sosial-sosial mühitdə formalaşan insanların estetik fikirləri və fikirləri ilə bağlıdır. Malların keyfiyyətinə mürəkkəb tələblər onların təyinatından, iş şəraitindən və bir çox digər amillərdən asılıdır. Təyinat yerindən asılı olaraq xarici geyimin əsas funksiyası müəyyənləşdirilir. Beləliklə, xəz məhsullarının keyfiyyətinə olan istehlak tələbini aşağıdakı qruplara bölmək olar: erqonomik, estetik və etibarlılıq tələbləri [4, s.36].

Xəz məhsullarının onlar üçün tələblərə cavab vermə dərəcəsi aşağıdakı kimi sistemləşdirilə bilən bir sıra amillərdən asılıdır:

- ❖ maddi xüsusiyyətləri, liflərin tərkibi, quruluşu, rəng sxemi və s.
- ❖ modelləşdirmə;
- ❖ bir çox əlavə xüsusiyyətlərlə təmin etmək üçün onların işlənməsi.

Estetik tələblər - geyim bir insanın görünüşünü yaradır, buna görə istehlak şərtlərindən asılı olaraq xəz örtükləri cəmiyyətin inkişafı ilə əlaqədar olaraq bu funksiyalarda dəyişən müxtəlif funksiyaları yerinə yetirir [11].

Xəz məhsullarına bir neçə ümumi tələb qoyulur:

- onlar müasir bir fəslə uyğun olmalıdır;
- boya sabit, aşınmaya davamlı olmalıdır;
- tutma qabiliyyəti;
- geyinmək rahatdır;
- Fiziki və mexaniki stresə qarşı müqavimət;
- görünüşü gözəl, qüsursuz olmalıdır;
- İnsan üzərində düzgün və yaxşı durmalıdırlar.
- Qatın forması, rəngi, toxuması, toxuması bir-birinə uyğun olmalıdır.
- Elementlərin tərkibi uyğun olmalıdır və müasir modanın tələblərinə cavab verməlidir.

Xəz məhsulları üçün bu tələblər ergonomik, estetika və davamlılığı xarakterizə edən əməliyyat tələblərinə bölünməlidir. Yaxşı bir gigiyenik xüsusiyyətə sahib və dizaynına tam uyğun, lakin estetik baxımdan gözəl olmayan hər hansı bir xəz məhsulları heç vaxt keyfiyyət sayıla bilməz.

Xəz məhsullarının keyfiyyətinə olan tələbatın vacibliyini nəzərə alaraq, onların hər birinə, bir sözlə, bir xarakteristikanın verilməsini məqsədəuyğun hesab edirik [13, s.21].

Ergonomik tələblər: Xəz geyiminə olan ergonomik tələblər istehlakçının antropometrik, fizioloji və psixoloji xüsusiyyətləri ilə əlaqələndirilir və "İnsan-məhsul-mühit" sistemində effektivliyini müəyyənləşdirir. Burada fizioloji, gigiyenik, antropometrik və digər tələblər var.

Tərkiblərin fizioloji tələbləri bir insanın fizioloji xüsusiyyətlərinə uyğunluğu müəyyənləşdirir. İnsan vücudunun yaşaması üçün əsas, maddələr mübadiləsidir ki, orada orqanizm qida və oksigen alır, müəyyən enerji istehlak edir, istilik, nəm və digər məhsulları ətraf mühitə ötürür. İnsan bədəninin həyatı üçün temperatur aralığı kiçikdir, ancaq bədən işləməsi üçün normal bir vəziyyətdir ki, daxili

temperatur bədəni 370S səviyyəsində saxlaya bilsin. Normal bədən istiliyinin qorunması, bədən mübadiləsi eyni tempdə və müxtəlif ətraf mühit şəraitində aktivdir.

Xəz məhsullarına gigiyenik tələblər sağlamlığın qorunması üçün şərait yaratmağa yönəldilmişdir [1, s.241].

Fizioloji və gigiyenik tələblər baxımından xəz paltarları iki funksiyanı yerinə yetirir:

Zərərli ekoloji amillərdən: aşağı və yüksək temperatur, həddindən artıq günəş radiasiyası, külək, yağıntılar - duman, yağış, qar və mexaniki təsir və s. təsirlərdən qoruyur.

O bədənə formal həyatı üçün lazımı şərait yaradır: bədən istiliyini sabit saxlayır, soyuqdan, metabolik məhsullardan - buxar, su, karbon qazından və s. kir, toz, pas, mikroorqanizmləri dəridən xaric edir.

Antropometrik tələblər. Məhsulların insan orqanının quruluşuna uyğun olub olmadığını müəyyənləşdirin. Bədən bədənə forma və ölçüdə uyğun olmalıdır, hərəkətə müdaxilə etməməli, bədənə həyat funksiyalarını pozmamalı, istifadə zamanı rahat olmalı və daha asan olmalıdır.

Estetik tələblər. Bir insanın görünüşünün dizaynında əsas vəzifə geyimdir. Bu səbəbdən çox vacibdir, bəzən ibtidai. Bildiyimiz kimi, geyim yalnız özünə qabil olmalı deyil.

Bu cür geyimlər yüksək estetik tələblərə cavab verə bilər ki, onun moda müasir gözəlliyin və tamaşaçının görünüşünə uyğun gələ bilər. Bu vəziyyətdə bu məhsul insanlarda estetik duyğulara və istehlakçının estetik zövqünə səbəb ola bilər.

İnsanların zərifliyi, o cümlədən geyim gözəlliyi mədəniyyət və istehsal səviyyəsi ilə sıx bağlıdır. Hər bir cəmiyyətin gözəlliyi haqqında estetik ideallar onun istifadəsinin rahatlığı, işin ideal uyğunlaşması və yaşayışın harmoniyası, habelə müasir bir insanın görünüşünə nə dərəcədə uyğundur. Belə Avropa estetik idealları adi Avropa geyimləridir.

Çünkü onlar gözəldirlər, funksional tələblərə cavab verirlər və formalarının insan zirehlərinə yaxınlaşma ehtimalı var.

Xəz geyimlərinin estetik tələblərinə təsir göstərən ən vacib amillərdən biri moda və üslubdur. Üslublar məcazi sistemin ortaqlığı, bədii ifadə vasitələri və müəyyən bir dövr sənətinə xas olan bədii üslub deməkdir [11, s.87]

Görünüşü və çevrilməsi dominant sosial-iqtisadi münasibətlər, üstünlük və estetik ideallar da daxil olmaqla bir neçə amildən asılıdır. Tarixi şəraitdəki hüquqi dəyişikliklər səbəbindən üslublar asanlıqla bir-birini əvəz edə bilər. Hər dövrün üslub xüsusiyyətləri o qədər kəskin tempdə ifadə olunurdu ki, paltarın və ya digər əşyaların hansı xüsusiyyətlərə uyğun yerinə yetirildiyini müəyyənləşdirmək mümkündür.

Hər hansı bir əhval-ruhiyyədə xəz parça şəklindəki müəyyən dəyişikliklər moda ilə əlaqələndirilir. Moda haqqında danışarkən, müəyyən bir sosial mühitdə müəyyən zövqlərin paltarda olduğu anlaşılır. Moda orijinallıqdan, qeyri-adi və ya fərdi bir şey yaratmaq cəhdindən başlayır. İnsanın zövqünü və dəbini geyinmək istəyi tamamilə təbiidir.

Moda onun kostyumuna, şəxsi zövqünə mane olmur. Bir çox variant var və ləzzətlərin rəngarəng olması o qədər yaxşıdır. Ancaq şablondan standart, pis şansdan, yalnız görünüşü, xəsislik yolu ilə mühit seçimindən qaçınmalısınız.

Dəbdə davamlı dəyişiklik yeni və daha yaxşı üçün yaradıcı axtarışları əks etdirir. Bu moda səbəbi və onun zəruriliyi. Burada sənət insan bədənindəki ən vacib antropogen şəkilləri daha yaxşı dərk etməyə yönəldilmişdir. Bu dəyişikliklər, qətiyyət, gözəllik və milli adət-ənənələr nəzərə alınmaqla baş verərsə, moda yaxşı bir dad, davamlı və hətta daimi bir sınaq ola bilər. Əks təqdirdə, moda tez və asanlıqla yoxa çıxıb bilər [8, s.145].

Moda modifikasiyasının müxtəlif amilləri var. Bura ilk dəfə istehsalda istehsal olunan materialların dəyəri və mövcudluğu daxildir. Eyni zamanda, müəyyən bir xəz örtüyünün genişlənməsi ideoloji amillərə böyük təsir göstərir. İnsanlar, insanlar qrupları və bütün insanlar fərqli ölkələrdə modanın populyarlığını aydınlaşdırıb bilər. Xarici xalqların digər xalqlara münasibəti bu

millətin milli geyimli elementlərindən daha geniş istifadə olunmasına səbəb ola bilər.

Moda meyllərinin dəyişməsində insanların psixoloji amilləri də rol oynayır. İnsanın istismarına, orijinallığına və yenilənməsinə daha həssasdır.

Gözəl bir paltar görəndə hər kəs özünə üstünlük verir.

Məyusluq əvvəlcə əlçatmazdır, sonra getdikcə daha cəsarətli olur, əhali arasında modanın genişlənməsinə öz töhfəsini verir. Dəbin əhalinin əksəriyyəti tərəfindən bəyənilməyi güman edilir. Əvvəlcə geyim tərzinin dəyişməsində bir ziddiyyət var, bir forma digərinə kəskin keçir, sonra orta bir vəziyyət yaranır və dəyişiklik başqa bir cisimdir. Məsələn, yüksək çiyin silueti keçdi və sonra çiyin orta mövqeyi müəyyən edildi.

Bununla birlikdə, məhsulun ətəyinin kənarları və uzunluğu boyunca bir moda dəyişikliyi meydana gəlir.

Növbəti addım məhsulun bel xəttindəki dəyişiklik və detallarda dəyişiklikdir. Beləliklə, bütün xətləri dəyişdirərək modada yeni bir inkişaf mərhələsi baş verir.

Xəz geyimlərinin görünüşünün gözəlliyi əsasən formaların gözəlliyi haqqında müasir fikirlərə uyğun ola biləcək yeni bir modelin yaranmasından asılıdır. Rəng çalarlarında və kompozisiya həllərində də böyük rol var.

“Siluet” kəlməsi məhsulun kölgəsinin düz formada rəngli bir bərpası kimi başa düşülməlidir. Siluet məhsulun belə yapışma dərəcəsi, çiyin hündürlüyü və eni, ətəyin qolu və maskasını kəsərək xarakterizə olunur. Siluet məhsulun dekorasiyasında ən vacib elementdir və modadan daha fəaldır. Xəz geyimlərinə tələbatın estetik xüsusiyyətləri məqsədləri və istehlak şərtləri ilə müəyyən edilir.

1.3. Xəz baş geyimlərinin hazırlanmasında tətbiq olunan materialların xarakteristikası

Xəz parçalarının istehlak xüsusiyyətlərinin formalaşmasında əsas amillərdən biri onun istehsalına sərf olunan yarı bitmiş xəz məhsullarının quruluşu və xüsusiyyətlərinin həlledici roludur.

Bir məqam budur ki, qadın xəz geyimləri bədəni nəinki soyuqdan qoruyur, eyni zamanda insanı geyinməklə eyni funksiyanı yerinə yetirir.

Buna görə iddiaların ödənilməsi zamanı işlənmiş yarı bitmiş xəz örtüklərinin quruluşu və xüsusiyyətləri böyük əhəmiyyət daşıyır. Qadın xəz geyimlərinin dəyişdirilməsi, yenilənməsi və dəyişdirilməsi, ilk növbədə yarı bitmiş xəz məhsullarının yeni bir növdə və dizaynda istifadəsi ilə əlaqədardır.

Xəz paltarları istehsalında müxtəlif növ xəz dərilərindən istifadə olunur. Onların xüsusiyyətləri təbii mənşəli olduğundan, saç örtüyünün quruluşu və xüsusiyyətləri olduğu kimi qorunub saxlanılır. Ancaq bu dəyişikliklərdən bəziləri edilə bilər. Yəni lələk qatını rəngləmək, boyu, parlaqlığını dəyişdirmək, süni əyrilik yaratmaq və s. proseslər də həyata keçirilə bilər. Eyni zamanda, bəzi xəz növlərinin nisbətən keyfiyyətsiz və qiymətli xəzlərlə müqayisəsi xəz zirvələrinin estetik dizaynının formalaşmasında mühüm rol oynayır.

Heyvan dərilərinin çoxu xəz məhsullarının istehsalında istifadə olunur. Bu dərilər qalın sürüşkən bir örtüyə sahib olmalı və müəyyən tələblərə cavab verməlidir. Onlara xəz xammalı deyilir. Kimyəvi və mexaniki şəkildə idarə olunan və bəzən boyanmış dərilərə yarı bitmiş xəz məhsulları deyilir. Saxlama mənbələrinə görə xəz dəriləri vəhşi heyvanlardan və ev heyvanlarından xəz heyvanlarına ayrılır. Vəhşi heyvan xəzlərinə güvə, dələ, sable, su sable, marmot, gümüşü-qara tülkü və s. təqdim edilə bilər.

Xəzlər heyvanları ovlamaq və kəsmək vaxtından asılı olaraq qış və yaz xəz dərilərinə bölünür.

Qış salatalarına dəri, dələ, norqa, tülkü, canavar, Sibir sable, yüz tülkü, yaxşı qış tükləri olan heyvan dəriləri daxildir. Bəzi kürklü heyvanlar qışda yatmağa

gedirlər və bahar və payızda xəzinələrini alırlar. Yaz aylarında əldə edilən xəz dəriləri, torpaq dələ, yeraltı bağ və s.-dir

Qış aylarında ev heyvanlarına qış dövründə yaxşı bir boş saç düzümünə sahib olan qış kürklü xammal deyilir (dovşan, pişik, it və s.). Baharın dərilərinə astraxan, quzu, toyuq dana, yetkin olmayan maral, keçi dərisi və s. daxildir.

Dərinin topoqrafik quruluşundan asılı olaraq müxtəlif sahələrinin keyfiyyəti də dəyişir və bu yerlərin öz adı var. Xəz dəriləri üç təbəqədən ibarətdir, yəni. epidermis, dermis və daraltı (vəhd) təbəqələri [7, s.314]. Epidermis çox nazıkdir, bu cildin ümumi qalınlığının 2-3%-ni təşkil edir. Saçların çox olmasından asılı olaraq, epidermis, Məkkə adlanan bir çox saqqızdır. Epidermisdən fərqli olaraq dəri təbəqəsi nisbətən qalındır.

Qəhvəyi dərinin kökləri dermisin dərinliklərində, bir az qıvrımdadır. Qeyd etmək lazımdır ki, bu növ xəz dəri əsasən zəruri və qiymətli təbəqənin örtükləridir. Saç iki hissədən ibarətdir - kök və qarğıdalı. Saçın kökü dəri üzərində və saçın bədənində yerləşir.

Əksər hallarda saç sapı üç təbəqədən, yəni səhra təbəqəsindən və ya bir sac qatından (məsələn, pulpa), orta təbəqədən və bir nüvədən ibarətdir. Saç rəngi onun tərkibinin rəngindən, yəni qara və ya sarı pigmentdən asılıdır. Bu maddələr qabıqda, bəzən yuxarı qatda olur. Saç meydana gəldikcə silindr və konus bir quruluşa bənzəyir. Xəz xəzləri tez-tez iynə formalı saçlarla görünə bilər. Bu saçın dibi incədir və getdikcə genişlənir və ucu daha incə olur. Bu saçdan fərqli olaraq, bir silindrə bənzər kordonun bütün uzunluğunun qalınlığı menteşənin qalınlığına bərabərdir və ucu yalnız bir az düşür. Konus formalı saçlar əsasən titrəyən saçlardan hazırlanır.

Saçlar əyrilik dərəcəsindən asılı olaraq fərqlidir, yəni hamar bölünmüş künc, dalğalı, qıvrım və qıvrım. Bir qayda olaraq, saç, kıl və tünd saçlardan ibarətdir. Tüklər uzun və qaba, tünd saçlar qısa və incədir.

Xəzin keyfiyyəti bədən şəraitindən, yaşayış yerindən, cinsindən, yaşından və fərdi xüsusiyyətlərindən asılı olaraq fərqlidir. Heyvanın yaşayış yeri (xəz verən) mütləq saç xəttinə təsir göstərir, yaşayış yerləri (xəz verən heyvanlar) bölünür:

quruda, yeraltı, quruda və suda. Bildiyimiz kimi, xəz dərilərinin çeşidlənməsi coğrafi və mövsümi şəraitdə baş verən dəyişikliklərdən, heyvanın yaşından, cinsindən və fərdi xüsusiyyətlərindən çox asılıdır.

Fərqli coğrafi şəraitdə yaşayan heyvanların xəzləri də fərqlidir. Məsələn, Şimalda yaşayan heyvanların qalınlığı cənubda yaşayan heyvanların qalıqından çox qalın və uzundur. Dəri ölçüsü, uzunluğu, sıxlığı, yumşaqlığı, rəngi, saç qalınlığı və buna görə heyvanların istehlak xüsusiyyətləri, bunlar əlavə olaraq yerləşdikləri yerlərdən və vəziyyətlərdən asılıdır. Yuxarıda göstərilənlərdən belə nəticəyə gələ bilərik ki, Şimalda yaşayan heyvanların dərisi cənubda yaşayan eyni heyvanın dərisindən daha böyükdür. Mövsüm ərzində xəz heyvanları nefrit sahəsinin uzunluğunu, zərifliyini, sıxlığını, rəngini və qalınlığını dəyişir. Qış tükləri yay lələklərinə nisbətən uzun, sıx, yumşaq və nazikdir və heyvanların öküzlərinə təsir edən amillərdən biri də yaşlarıdır və saç spreyləri yaş baxımından əhəmiyyətli dərəcədə fərqlidir.

Məsələn: yaşlı heyvanların yaşlı körpələrin yaşından daha qalıdır. Həmişə xəz olan xəz heyvanlarının xəzləri zərif, incə və qısa. Bəzi heyvanlarda saç bir müddət sonra tökülür, köhnə bir heyvanın tükləri ilə əvəzlənir və dəyişdirilir. Bir qayda olaraq, yaşlı kürklü vəhşi heyvanların xəzlərindən istifadə etmək daha məqsədəuyğundur.

Ev heyvanları ilə körpələrinin dəriləri arasında bəzi fərqlər var. Bəzi heyvanlarda körpələrin dəriləri daha yüksək keyfiyyətə malikdir, məsələn, dəridə görünə biləcək xəz dəriləri və keyfiyyətləri daha yüksəkdir. Bir də qeyd etməliyik ki, ilk günlərdə su itininin dərisi yumşaq uzun saçlarla örtülmüş, yaşlı su itininin xəz örtüyü var, ancaq kürklü saçları da yoxdur. Buradan aydın olur ki, uşağın geyimləri daha qiymətlidir. Bununla birlikdə sarsıdıcı sənayedə dəri həm yaşlı, həm də uşaq geyimləri üçün istifadə olunur.

Dəri xəzinin keyfiyyətini qiymətləndirərək cinsiyyət şərtlərindəki fərq o qədər də böyük deyil. Bir çox heyvanın dərisi qadınlardan daha böyükdür, məsələn, xəz dərilərindən, məsələn, bum, Sibir, solonga, keçi, ayı, aslan, palaike, canavar və s. Bu heyvanların dərilərini çeşidləyərkən ölçülər əsas götürülür. Eyni

zamanda, bəzi heyvanlarda kişilərin dərisi nisbətən qalın və davamlıdır və tükləri nisbətən cod, uzun və sıxdır.

Tədqiqatlar göstərir ki, eyni yaşda, eyni cinsdə və eyni mühitdəki həyat bir-birindən fərqlidir. Bu fərqlər bəzən nadirdir və bəzən xəz dərilərinin çeşidlənməsinə çox bağlıdır. Məsələn, eyni tip su sable və adi Oskol dəriləri bir-birindən o qədər də fərqlənmir.

Hətta eyni heyvan növlərindən olan bəzi heyvanların xəz dəriləri (dələ, sable, Sibir dələsi) hələ də o qədər fərqlidir ki, eyni rəngə, qalınlığa, qalınlığa və s., Sıralanmalıdır.

Daha doğrusu, müəyyən bir bölgənin ərazisindəki Tobolsk dərilərini yalnız rəngə görə bir neçə qrupa bölmək olar (7 qr). Buradan görünür ki, xəz dərilərinin çeşidlənməsinin fərqi xüsusiyyətləri bir amil kimi təsirli ola bilməz. Aydındır ki, hətta bəzən bir xəz paltosunun dərisinin rəngində qeyri-adi fərqlər olur. Bunun əsas səbəbi saçın tərkibində boyalar olmasıdır. Buna albinizm deyilir. Bu vəziyyətdə xəz dərilərinə (ağ tülkülər, dələ, canavar və s.) daha çox rast gəlinir.

Bəzi xəz heyvanları rəngdən fərqli olaraq çoxlu qara rəngli boyalar əmələ gətirir. Buna ən çox rast gəlinən qara tülkü, canavar, dovşan, dağ siçovulları və s heyvanların uyğun lələkləri olan mexanizm deyilir. Bu iki haldan əlavə bəzən tüklü heyvanları da tapa bilərsiniz və rəngləri tamamilə fərqlidir. bəzən bunları verən heyvanlar arasında qəhvəyi bir mole və saçını yalnız narıncı rəngdə böyüdümləri qeyd etmək olar. Buna Xromizm deyilir [13, s.41].

Bəzən nadir rənglər xəz dərilərində olur. Belə dərilər həmişə dəyərli deyildir. Yalnız normal bir rəngə sahib olmayan bəzi heyvanlar yüksək tərif edilə bilər. Bu xəz dəriləri qara gümüşü və qara xəz dəriləri sərgiləyə bilər. Belə xəz dəriləri adi tülkü dərilərindən xeyli yüksəkdir.

FƏSİL II. İSTEHSAL TEXNOLOGİYASININ MƏRHƏLƏLƏRİNİN XƏZ BAŞ GEYİMLƏRİNİN KEYFİYYƏTİNƏ TƏSİRİNİN EKSPERTİZASI

2.1. Xəz baş geyimlərinin keyfiyyətinin formalaşmasında modelləşdirmə və konstruksiyalaşdırmanın rolu

Xəz məhsullarının estetik xüsusiyyətlərinin formalaşmasına bir sıra amillər təsir göstərir.

Şapkaların istehsalından əvvəl şapka istehsalı üçün zəruri olan texniki sənədlərin yaradılması üçün əsas olan modelləşdirmə və dizayn prosesləri aparılır. Modelləşdirmə zamanı bir baş geyiminin nümunəsi (modeli) yaradılır.

Modelləşdirmə yaradıcı bir prosesdir. Bir moda dizayneri yaradıcı bir təsəvvürə, geniş dünyagörüşünə sahib olmalı, əvvəl gördüklərini təkrar istehsal edə bilməli, keçmişdən götürməli və ya hal hazırda ən aktual olan hər şeyi təqdim etməlidir.

Gələcək bir model ideyası, həyat tərzi verən müşahidələr və təəssürlərə əsaslanan modelyerin düşüncəsində yaranır: insanlarla görüşlər, sərgilər, moda jurnalları, xüsusi ədəbiyyat, muzeylərə, teatrlara, kinoya və s. Dəb dizayneri hər şeyi təhlil edib tapmağı bacarmalıdır yeni həll. Baş geyimlərinin yeni bir modelini yaratmağın başlanğıc nöqtəsi material, məqsədi və xüsusiyyətləri ola bilər.

Şapkaları modelləşdirərkən, estetik, iqtisadi və utilitar tələblər və ən başlıcası, yaradılan məhsulun moda istiqamətinə uyğunluğu nəzərə alınır [7, s.52]. Bir model yaratmaqla, moda dizayneri xəzün təbii gözəlliyini və toxumasının xüsusiyyətlərini nəzərə almalı, xəz-xəz yarı bitmiş məhsulun növlərini və satış qabiliyyətini, kütləvi və fərdi istehsalda xəz və dərzilik texnologiyasını bilməlidir.

Xəz şlyapalarını modelləşdirərkən insanın fərdi xüsusiyyətlərini (cinsi, yaşı, üz növü), baş geyimlərinin məqsədi, yarı bitmiş məhsulun növü, istilik qoruyucu xüsusiyyətləri, saç düzümünün əzəməti və toxuması, dəri toxumasının qalınlığı, dərinin kütləsi, bu növ xəz üçün istifadə məqsədə uyğunluğu nəzərə alınmalıdır. ya da başqa bir məhsul modeli. Bunu simulyasiya etmək lazımdır

Lynx dərilərinin fərqli bir tənzimləməsi olan qadın şapkaları ki, kəsik zamanı xəz sahəsi maksimum dərəcədə istifadə olunur və məhsulun istehsalı istehsalın texnoloji prosesinə uyğundur. Başqa sözlə, modelyer istehsal texnologiyası və onun təşkili barədə yaxşı bir məlumata sahib olmalıdır.

Xəz şlyapalarını modelləşdirərkən insanın fərdi xüsusiyyətlərini (cinsi, yaşı, üz növü), baş geyimlərinin məqsədi, yarı bitmiş məhsulun növü, istilik qoruyucu xüsusiyyətləri, saç düzümünün əzəməti və toxuması, dəri toxumasının qalınlığı, dərinin kütləsi, bu növ xəz üçün istifadə məqsədə uyğunluğu nəzərə alınmalıdır. ya da başqa bir məhsul modeli. Bunu simulyasiya etmək lazımdır

Lynx dərilərinin fərqli bir tənzimləməsi olan qadın şapkaları ki, kəsik zamanı xəz sahəsi maksimum dərəcədə istifadə olunur və məhsulun istehsalı istehsalın texnoloji prosesinə uyğundur. Başqa sözlə, modelyer istehsal texnologiyası və onun təşkili barədə yaxşı bir məlumata sahib olmalıdır.

Saçları az olan, lakin geniş rəngli gamutu olan mink dərilərindən hazırlanan şlyapaları modelləşdirərkən nəzərə alınmalıdır ki, xəzin bu xüsusiyyətləri baş geyimləri cərəyanında, başına və beretlərdə sıx uyğun şapkalarda daha çox aşkar edilmişdir.

Qıvrımlı xəzdən hazırlanan baş geyimləri (astraxan xəzi, astraxan xəzi, qıvrımlar) qıvrımların rahatlığı nəzərə alınmaqla modelləşdirilməlidir, bunlar modelin düzgün seçilmiş forması ilə möhkəmləndirilməlidir. Uzun saçlı xəz növlərindən (arktik tülkü, tülkü, Ussuri yenot, canavar və s.) Şapkalaların modelləri sadə və həcmdə kiçik olmalıdır.

Yaş və insan şəklinin baş geyimləri modelinə təsiri. Baş geyimləri bir şəxsin görünüşünə uyğun olmalıdır, özü ilə birlikdə bütövdür. Baş geyimlərinin forması və bədii qərarı ilk növbədə uzun formasına, dərinin rənginə, gözlərə, saçlara, saç düzümlərinə və bu insana xas olan ümumi üslubdan asılıdır.

Üz tam, yuvarlaqdırsa, baş geyimlərinin forması onu vizual olaraq uzatmalıdır. Tərəflərdən sıxılmış kiçik şapkalalar tam üzə uyğun gəlmir. Üz nazik və uzanırsa, baş geyimlərinin forması onu vizual olaraq genişləndirməlidir. Yüksək

başlıq və kiçik həcmli şlyapalar belə bir insan üçün uyğun deyil, uzadılmış başları, tərəfləri, kiçik kələmləri və s. tələb olunur.

Saç düzümü, bildiyiniz kimi, bir insanın başı və üzünün formasını dəyişə bilər. Saç düzümünün dəyişməsi ilə baş geyimlərinin forması da dəyişir. Saç düzümünün bu xüsusiyyəti modelləşdirmə zamanı nəzərə alınmalıdır. Saç düzümü hündür və ya sulu olduqda şlyapalar hündürlükdə və həcmdə artır. Hamar saç düzümü, əksinə, başın formasını vurğulayan kiçik şapkalar üçün moda görünüşünə kömək edir.

Baş geyimlərinin modeli şəxsin rəqəminə və boyuna uyğun olmalıdır. Bu, böyüməni vizual olaraq artırmalı və ya azaltmalı, rəqəmi yüngülləşdirməli və ya ağırlaşdırmalıdır. Qısa qadınlar düz qıvrımlı şapka geyməməlidirlər. Hündür boylu bir insana düz formalı bir baş örtüyü taxmaq tövsiyə olunur, dolu və çömçə şəkli olan bir insana yüksək baş geyimləri taxmaq tövsiyə olunur [8].

Gənc, orta və yaşlı insanlar üçün şapkaların forması və dekorativ həlli fərqlidir. Yaşlı və orta yaşlı insanlar üçün şapka modelləri daha təmkinli olmalıdır, gənc yaşda isə daha kəskin qərarlara icazə verilir. Baş geyimlərinin forması kostyumun üslub qərarına uyğun olmalıdır ki, vahid geyim ansamblı alınsın.

Baş geyimləri yalnız dəbli və paltarla birləşdirilməməlidir, eyni zamanda bir insanı bəzəməli və başın hər növbəsində gözəl görünməlidir. Baş geyimləri üzə ən gözlənilməz bir ifadə verə bilər: ciddi və ya cılız, bir insanı daha cavan və ya daha yaşlı, daha gözəl və ya daha pis hala gətirə bilər. Buna görə baş geyimlərinin düzgün seçilməsi çox vacibdir.

Uşaq şapkaları böyükklər üçün şapka ilə eyni şəkildə modelləşdirilir. Həm də paltarla vahid bir ansambl yaratmalı və mövsümün dəbini əks etdirməlidirlər. Lakin, erkən yaşda uşağın başında nizamsız bir forma var: çıxıntılı oksipital və ya konveks ön hissə və s. Bu baxımdan uşağın baş geyimlərini modelləşdirərkən, başındakı bütün qüsurları gizlətdiyinə əsaslanmalıdır. Baş geyimləri yüngül, isti olmalıdır, lazımsız detallarla örtülməməlidir, hərəkətə mane olmamalıdır; qapağın ön və arxası başın üstünə əyilməlidir. Bu, saqqızın və bantın kənarına toxunmaq və ya çəkməklə əldə edilir.

Məktəbəqədər uşaqlar üçün şapkalar ümumiyyətlə düzəldilmiş və konus formalı, müxtəlif kəsiklər və bitirmə ilə olur. Yaşlı uşaqlar üçün daha mürəkkəb şapkalar modelləşdirilir. Əsasən idman şapkaları (hər növ beretlər, zirvələri olan şlyapalar və s.) üstünlük təşkil edir.

Şapkaların istehsalı kütləvi, seriyalı və fərdi ola bilər. Kütləvi istehsalda, şlyapalar eyni tipli modellərə görə istənilən miqdarda, seriya istehsalı ilə - kiçik dəstlərdə bir nümunəyə görə - seriyada istehsal olunur. Adətən bunlar daha mürəkkəb bahalı şlyapalardır. Fərdi istehsala gəldikdə, tək modellər yaratmaq onun üçün xarakterikdir. Model Evlərində, müəssisələrdə modelləşdirmə şöbələrində, studiyada modelləşdirilir. Fərdi modelləşdirmədə biri yaşını, üz formasını, saç düzümünü, boyunu, baş geyimlərinin ölçüsünü, rəqəmi, saç və dəri rəngini, modelin məqsədini nəzərə alaraq insanın özünəməxsus görünüşündən gəlir.

Kütləvi istehsal şapkaları modelləşdirmək üçün, kütləvi və fərdi istehsalın şapka modelləşdirmə xüsusiyyətləri xarakterikdir.

Tipik olaraq, bir istehsal modeli istehsal etmək çətindir və müəyyən bir müştəri tələbi üçün hazırlanmışdır. Onun sərbəst buraxılması xəz, material və taxta formaların mövcudluğundan asılıdır. Kütləvi və kütləvi istehsal şapkaları modelləşdirən dizayner istehsal prosesinin xüsusiyyətlərini və istehsalın təşkili xüsusiyyətlərini yaxşı bilməlidir [9, s.85].

Kütləvi istehsal şapkaları modelləşdirərkən aşağıdakı tələblərə əməl etmək lazımdır: modelin forması və kəsimi son dərəcə sadə olmalıdır, lakin model dəbə uyğun olmalıdır və müştərilərin ehtiyaclarını ödəməlidir; modeli düzəltmək üçün istifadə olunan materiallar və ləvazimatlar təchizatla təmin olunmalı və ya müəssisədə mövcud olmalıdır; modelləşdirmə model təqdim edildiyi anda müəssisədə mövcud olan elektroformerlərə yönəldilməlidir.

Kütləvi istehsal şapkalarının çeşidini genişləndirmək üçün müxtəlif rəngli xəzlərdən, müxtəlif rəngli və toxumaları olan eyni modeli hazırlamaq tövsiyə olunur. Bu dəyişikliklər model təsvir kartlarında təmin edilməlidir.

Yuxarıda müzakirə olunan məhsullar klassik baş geyimlərdir. Bunlar formaların qısa və aydınlığı, həcmi normallaşdırılması, forma əmələ gətirən

komponentlərin tarazlığı, formanın simmetriyası, finişin məhdudlaşdırılması ilə mütənasib mütənasibliyi ilə xarakterizə olunur.

Fərdi məqsədlər üçün şapkalar tərəfindən xüsusi bir qrup yaradılır. Bu məhsullar, komponentlərin forma və nisbətinin qeyri-adi bir şərh, həmçinin siluetin həddindən artıq dərəcədə yayılması ilə xarakterizə olunur. Bu cür modellərin inkişafı üçün əsas, görüntünün açıq bir fərdiliyi (bir qadının xarici məlumatlarının müəyyən bir dəsti, tutma tərz, əşyalar taxma qabiliyyəti). Bu xüsusiyyətləri nəzərə alaraq, moda dizayneri bir şapka və ya böyük bir həcm, ya da çox kiçik və ya xəz və kəsmə üsullarının fərqli birləşməsinə yaradır.

Bütün xəz şapkalar üst, məqsəd, yaş və cins, modellər, ölçülər və istehsal üsulları üçün istifadə olunan materiallar əsasında təsnif edilir.

Yuxarıdakı materiallara əsaslanaraq, xəz şlyapalar bütün xəzlərə bölünür və birləşdirilir.

Xəz şlyapalarda bütün hissələr təbii xəzdən hazırlanmışdır. Bütünlüklə xəzdən ibarət şlyapalar sırğalar, qoqol, Moskva, boyark, ukraynalı, uşaq və yeniyetmələr üçün papaqlar, başlıq, yarım maska, müxtəlif modellərdən olan qadın papaqları və s.-dir

Birləşdirilmiş şapka istehsalında ön bantın detalları (visor, qulaqlıq ilə qulaqlıq) təbii xəzdən kəsilir, ön bandın və başın təfərrüatları parça, dəri, faux xəz, məxmər və su itələyici materiallardan hazırlanır. Məsələn, qulaq örtükləri olan kişilərin birləşdirilmiş qapaqlarında bir palto və ya dovşandan bir band kəsilir, alt tərəflər isə parça, dəri və ya məxmərdən hazırlanır.

Geniş çeşidli modellər: qulaqcıqlar, Moskva, gogol, boyar, başlıq, yarım maska, papaq, beret, kapot, dəbilqə, şapka və s. Hər bir model üçün bir çox variant var.

İstehsal üsuluna görə, şapkalar yumşaq və qəliblərə bölünür. Yumşaq şapkalarda, müəyyən bir forma parçaları istifadə edərək və formaya davamlı tətbiq olunan materiallardan istifadə edərək bir model quraraq bir forma yaradılır.

Kalıplı şlyapalar müvafiq taxta və ya metal diskdə eyni vaxtda formalaşmaqla nəm istilik müalicəsi ilə yaradılır. Baş geyiminə bağlanan formanı

düzəltmək üçün müxtəlif tətbiq olunan materiallar və yapışan kompozisiyalar istifadə olunur.

Şapkaların modelləşdirilməsi başın ön, profil və başın arxa tərəfində yerləşdirildiyi zaman hazırlanan modelin eskizlərinin yaradılması ilə başlayır.

Bir eskiz hazırlayarkən baş geyimlərinin xarakterini müəyyən edən ilkin məlumatlar: məhsulun nəzərdə tutulduğu şəxsin görüntüsü, baş geyimlərinin iş şəraiti, xəz növü, moda istiqamətinin xüsusiyyətləri, istehsal növü (kütləvi, seriya, fərdi). Model kütləvi və ya kütləvi istehsal üçün nəzərdə tutulubsa, modelyer şəxsin müəyyən bir görünüşünə deyil, adi istehlakçı xüsusiyyətlərinin ümumiləşdirilməsinə əsaslanmır. Modelin növü və onun nisbətləri aşkar edildikdə, eskiz müəssisənin bədii məclisində nəzərdən keçirilir. Eskiz təsdiqləndikdən sonra modelyer modelin istehsalına davam edir.

Şapkaları modelləşdirməyin iki yolu var - saxta (döymə) və qrafik.

Döymə edərkən baş geyiminin forması istehza materiallarından (spartri *, calico, calico) istifadə olunur. Bunu etmək üçün, istehza materialı ya hissələrə kəsilir, daha sonra düşünülmüş bir model yaradır və ya lazımi kıvrımlar, bükülmələr, kənarlar və çıxıntıların meydana gəldiyi şəkildə yerləşdirilir. Döyməyə bəzən prototipləmə deyilir [10].

Modelləşdirmənin qrafik metodu ilə rəsm və rəsmdən istifadə edərək bir forma yaradılır. Bu şəkildə əsasən kişi şapkalar əsas tikinti xətlərinin, eyni zamanda qadın və uşaq şapkalarının bir hissəsinə görə modelləşdirilir.

Modelləşdirmə metodunun seçimi baş geyimlərinin formasının mürəkkəbliyindən asılıdır. Model yeni və mürəkkəbdirsə, daha dəqiq bir forma əldə etməyə imkan verdiyi üçün bir döymə istifadə etməlisiniz. Bəzən bir modelyer mövcud formalardan istifadə edir, bunun əsasında başını, sahələrini, tərəflərini və s. Dəyişdirərək yeni bir model yaradır.

Kütləvi və kütləvi istehsal şapkaları modelləşdirərkən modelyer istehsal prosesinin xüsusiyyətləri və istehsalın təşkili xüsusiyyətlərini bilməlidir.

Kütləvi istehsal şapkasını modelləşdirərkən aşağıdakı tələblərə əməl etmək lazımdır: modelin forması və kəsimi son dərəcə sadə olmalıdır, lakin model moda

istişamətine uyğun olmalıdır və müştərilərin tələblərinə cavab verməlidir; modelin istehsalında istifadə olunan materiallar və aksesuarların təchizatı təmin edilməlidir və ya müəssisədə mövcud olmalıdır; simulyasiya, model təqdim edildiyi vaxta qədər müəssisədə mövcud olan elektroformlar üçün hazırlanmalıdır.

Kütləvi istehsal şapkalarının çeşidini genişləndirmək üçün müxtəlif rəngli xəzlərdən, müxtəlif rəngli və müxtəlif fitinqlərdən istifadə etmək üçün eyni modeldən istifadə etmək məsləhət görülür.

* Spartri - şapka modellərini yaratmaq üçün istifadə olunan xüsusi bir material. Ümumiyyətlə ağac qırxmalarının İncə liflərindən ibarət bir tor şəklində hazırlanır [1].

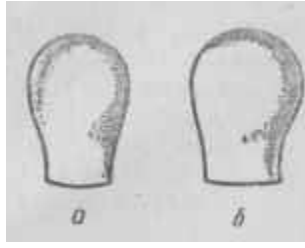
Bu dəyişikliklər model təsvir kartlarında təmin edilməlidir.

Kütləvi və fərdi istehsalın baş geyimləri, başın forma və ölçüsünə tam uyğun taxta bir piyada istifadə edərək modelləşdirilə bilər. Mock-up materiallarına toxunma metodundan istifadə edərək, eskizə uyğun olaraq gələcək modelin forma və siluet konturlarını yaradırlar. Sonra, stenddə bir təbaşir və ya qələm ilə bağçanın bir xətti çəkilir. Çömçə xətti modelləşdirmə və quruluşda başlangıç xəttidir və cəbhə və oksipital hissələr boyunca başın üstündəki baş geyimlərinin yerini müəyyənləşdirir. Bu xəttin istiqaməti baş geyimlərinin hissələrinin nisbətərini müəyyənləşdirir və ümumi üslubunu xarakterizə edir.

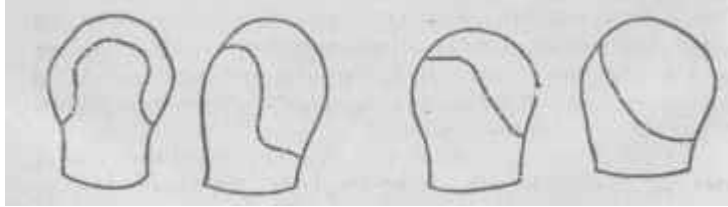
Heyətin xətti boyunca, istehkam materialı sancaqlar ilə vurulur ki, lobar və eninə hissələr heyətin xəttinə bir açıda olsun. Sonra, hazırlanmış eskizə uyğun olaraq materialı kəsmək, toxunmaq və əkməklə bir layout yaradın.

Şəklini daha yaxşı qorumaq üçün prototip materialında bir dok yastığı olmalıdır. Dizayn yaratarkən material bir az nəmləndirilir və postamentə lazımı forma verilir. Sonra quruluş qurudulur və bütün baş geyimləri xətləri təmizlənir, tərkibə, yəni modelə daxil olan bütün elementlərin birliyinə və qarşılıqlı əlaqələndirilməsinə xüsusi diqqət yetirilir.

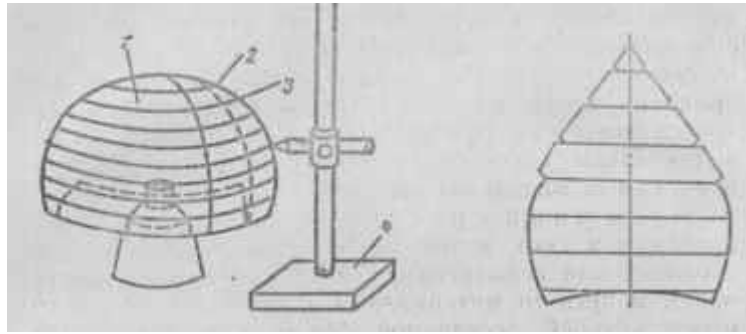
Laynerdə sancaqlar və ya qələm təsviri ilə konstruktiv xətləri (təmin olunarsa) qeyd edirlər.

Şəkil 2.1. Taxta forma - dayaq: a - ön görünüş; b - yan görünüş

Şəkil. 2.2. Formada bağlanma xəttinin yeri

Şəkil 2.3. Baş geyimlərinin formasının səthini geodeziya xətlərinə bölmək: / - xətti kaplama; 2 - pazın orta xətti; 3 - geodeziya xətləri arasındakı boşluq; 4 - qalınlaşdırıcı

Hesablama və qrafik metodu düzgün həndəsi formaya (silindr, kəsilmiş konus və s.) sahib olan şapkalarda dizaynında istifadə olunur [8].

Bunun üçün baş geyimlərinin forması adi həndəsi formalara bölünür və sonra rəqəmlər bir təyyarədə taranır. Süpürərkən, sarğı zamanı xəz və parça çəkilməsini, saxlama zamanı sonradan büzülməsini nəzərə alaraq seams üçün icazə verilir. Bu yolla, xəz şlyapalarının bir çox modelinin naxışlarını düzəldə bilərsiniz.

Mesh üsulu, düzensiz həndəsi formalı forma sahib şapkalarda dizaynında istifadə olunur. Tikiş xətləri taxta formaya tətbiq olunur, sonra forma asılı olaraq nizamlı fasilələrlə (2-3 sm) bir sıra geodezik xətlər bazaya paralel çəkilir.

Baş geyimləri formasının səthinin geodeziya xətlərinə bölünməsi Şəkil 3-də göstərilmişdir. Dikişlər arasındakı xətlərin uzunluğunu ölçdükdən və xətlər arasındakı məsafəni bildikdən sonra ardıcıl olaraq düz bir rəsm şəklinə keçirlər və nəticədə bir naxış yaranır.

Şəbəkə üsulu, mürəkkəbliyə baxmayaraq, bir forma taramasını dəqiq bir şəkildə qurmağa imkan verir. Bundan əlavə, baş geyimlərinin şəklini daha yaxşı uyğunlaşdırmaq üçün hissələrin dəyişdirilməsini və yarı bitmiş məhsulu kəsərkən və məhsul istehsalında naxışlara daha böyük texnoloji effekt vermək üçün mühakimə etməyə imkan verir. Bu yolla, ən kiçik toxumların da ölçüsünü təyin edə bilərsiniz.

Model metodu, yerinə yetirmək çətin olan yumşaq şapkalar, o cümlədən dartılmış şapkaların tikintisində istifadə olunur. Metod çörək materialının istifadəsinə əsaslanır. Müvafiq taxta forma və ya nizam üzərində yerləşdirilir ki, bütün katlanmalar, yığınlar və digər xətlər baş geyimləri modelinə tam uyğun olsun. Layihənin iplərinin bu istiqamətində material baş geyimlərinin mərkəz xəttinə 45° ilə olmalıdır; buna uyğun layout və nümunələri uyğun olaraq material kəsməklə əldə edilir.

Artıq istehza materialı kəsilir, bağlanma nöqtələri, yivlərin dərinliyi, istiqaməti, dikişlərin eni, əyilmə və s. İşarələnilir. Dizaynda dizayn hazırlayarkən baş geyimlərinin nisbətləri müəyyənləşdirilir və üzərində kəsilmiş xətlər göstərilir. Sonra çörək taxtasının materialı qəlibdən çıxarılır, doğranır, kəsilmiş xətlər boyunca kəsilir, düzəldilir və ya ütülənir. Parça uzanmamaq üçün lobar və ya eninə iplər boyunca ütüləməlisiniz. Parçaların konturlarını dəqiqləşdirdikdən sonra konstruktiv xətlər, qıvrımlar və toxmalar tətbiq olunan naxışlar kağızdan hazırlanır. Sonra texnologiyaya görə baş geyimlərinin prototipləri naxışlara uyğun hazırlanır. Nümunə modeldən yayınırsa, naxışlar bir daha zərifləşir və onlardan təcrübi bir məhsul hazırlanır.

Xəz istehsalında kəsilərkən, materialın istifadəsi nisbətlərinə uyğundursa və dəriləri kəsərkən çətinlik yaratmırsa, eyni istifadə olunan toxuma materiallarına da

tətbiq edilir. Tədqiqatlar əsasında istehsal və modelləşdirmə qrupunun nümayəndələri tərəfindən imzalanan bir akt tərtib edilir.

Bütün xəz və kombinezon şlyapaların istehsalı üçün aşağıdakı tətbiq olunan və bitirmə materialları istifadə olunur: parçalar (ipək, pambıq, yarı yun, yun və s.); dəri (məxmər, süet, xrom dəri dəri); istiləşmə materialları (doka üzərindəki təbəqə yünü, pambıq pirsinq çubuq, pambıq yun, toxunmamış parça IZO, lekan, köpük kauçuk, kətan çubuq və s.); yastanma materialları (doka pambıq, hazır doka, toxunmamış toxunuşlu materiallar, kətan yastığı parça, yaxası parça və s.); bitirmə materialları (aksesuarlar, iplər, lentlər və s.).

2.2. Biçilmə və tikilmə əməliyyatlarının xəz baş geyimlərinin keyfiyyətinin formalaşmasına təsiri

Kəsmə xəz istehsalının mürəkkəb və məsuliyyətli bir prosesidir və yüksək ixtisaslı xəz və işə yaradıcı bir yanaşma tələb edir. Xəz məhsullarının keyfiyyəti əsasən kəsilmənin nə qədər yaxşı aparıldığından asılıdır.

Kəsmə üsulu xəz növü, konfigurasiya, xətlərin ölçüləri və dərilərin sahəsi, habelə saç və dəri toxumasının struktur xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla seçilir. Gizləyin məqsədi, məhsul növü, məhsul modeli kəsmə üsulu seçiminə təsir göstərir. Xəz yarı bitmiş məhsulların kəsilməsi üçün həm sadə, həm də mürəkkəb dərilərdən istifadə olunur.

Qoyun dərisi və iri ölçülü dərilər iki yolla kəsilir: birinci üsul - əvvəlcədən kəsmə, dikmə, nəmləndirmə, yataq, sargı və qurutma ilə; ikinci üsul - əvvəlcədən düzəliş və redaktə olmadan.

Qoyun dərilərinin kəsilməsinin bir xüsusiyyəti bir dəridən bir neçə naxışın kəsilməsidir.

Kəsmənin mürəkkəbliyi bir çox faktordan, o cümlədən dərilərin ölçüsündə böyük bir fərq, bir dəri içərisindəki tüklərin sıxlığı, tamamilə hamar və ya nəmli bir naxış sahələrinin olmasıdır [3].

Qoyun dərilərini kəsərkən naxışların forması və dayanıqlığı dərilerin ərazisindən istifadəyə təsir göstərir. Naxışların konturları sadədirsə və düz xətlərin görünüşünə malikdirsə, naxışları dərilməyə qoyarkən onların konturları üst-üstə düşür və sızan tullantılar olmayacaqdır. Bununla birlikdə, əksər hallarda naxışlar mürəkkəb bir forma daşıyır, buna görə də ən yaxşı yerləşdirilmələrində belə müxtəlif ölçülü aralararası yarıqlar görünür. Buna görə kəsmədən əvvəl dəri üzərində naxışların çəkilməsi məsləhət görülür. Saç xəttinin keyfiyyətini nəzərə alaraq, xəz naxışların yerləşdirilməsini təyin edir, sonra dərini tərsinə çevirir, dərini müəyyən hissələrə yerləşdirir və kəsdirir. Kəsmə zamanı, mümkünsə dərində qeyd olunan qüsurları aradan qaldırmaq və minimal interleukal hücumları təmin etmək lazımdır. Qüsurları aradan qaldırıqdan sonra, qoyun dərisi fiksasiya kənarları olan taxta lövhələrdə də düzəldilir.

Şapkalar üçün yarımfabrikatın məqsədi model, dərilerin keyfiyyəti, kəsilmənin iqtisadi cəhətdən səmərəliliyi və hazır naxışlara olan tələblər nəzərə alınmaqla hazırlanır. İstifadə olunan dərilerin ölçüsü hissələrin konfigurasiyasından və sahəsindən asılıdır. Dərilər bölgədə eyni və ya fərqli ola bilər (baş geyimlərinin dizaynından asılı olaraq). Məsələn, xəzli bir visor olan başlıq üçün müxtəlif ölçülü iki dovşan dərisini istifadə etmək məsləhət görülür (Şəkil 2.4).

Şəkil 2.4. Uşaq baş geyimlərinin bir hissəsində "yarım maska" ilə daha kiçik (a) və daha böyük (b) sahənin kəsilməsi sxemi: 1 - yanaqlar; 2 - visor; 3 - saxta qulaqlıq

Dərilər qara rəngə boyansa, onda saç düzümlərində demək olar ki, heç bir çalar yoxdur. Bu vəziyyətdə 20-24 kəsikdən ibarət bir dəstə işə götürülür.

Boyanmamış və ya rənglənmiş boya dərilərinin saç örtüyü bir çox çalarlara malikdir, buna görə dəst 2-3 dərzi üçün hazırlanır.

Müəssisələrdə, cildin bölgəsindən və qüsurlar qrupundan asılı olaraq müxtəlif çamadanları olan dərilərin təyin edilməsi masaları (hər bir model üçün) hazırlanır. Bu masalar, lazımi konfigurasiyanı nəzərə alaraq və kəsik detallarının ölçüsünə (uzunluğu və eni) görə müxtəlif ölçülü dərilər dəsti verir [8, s.125].

Belə cədvəllərin istifadəsi çeşidləyicinin məhsuldarlığını artırır.

Yığılan dərilərin dəstələri müşayiət olunan sənədlə (pasport) birlikdə fıristığa gedir. Pasportda xəz növü, dərilərin sayı, onların dərəcəsi, qüsurlar qrupu, başlama vaxtı, istifadə nisbəti, xəzün faydalı sahəsi, şapkaların tərzü və sayı, ölçüsü və sahəsi göstərilir.

Qismən, dərilər düzəldildikdən sonra xəzlərə keçir. Bu o deməkdir ki, doldurmadan əvvəl qüsurlar aradan qaldırıldı, kəsiklər tikildi, sarğı, qurutma və ütüləmə edildi.

Yönləndirilməmiş xəz və xəz dərilərində xəz kəsməni dərhal nəmləndirir, kəsildikdən sonra kəsik tərəfdən 0,5-1 sm kənarını kəsir, qüsurları düzəldir və aradan qaldırır. Bütün bu hazırlıq əməliyyatları "Xəz istehsalçısı texnologiyası" adlı III fəsildə ətraflı təsvir edilmişdir.

Klassik modellərin şapkalarının təfərrüatlarında saç düzümünün aşağıdakı istiqamətləri tövsiyə olunur:

- qulaq pərdələrində - aşağı tərəfdən yuxarı (saçın istiqaməti yuxarıdan aşağıya doğru olan ön visor və qapağın oksipital hissəsindən başqa bütün detallarda);

- "Moskva" və "Qoqol" baş geyimlərində - sağdan sola və ya aşağı tərəfdən yuxarıya;

- şapka digər modelləri üçün - sağdan sola və ya aşağıdan yuxarıya (və ya standart modelə görə).

Baş geyimlərinin kəsilməsi üsulu xəz növündən asılıdır, lakin bütün hallarda aşağıdakı tələblər yerinə yetirilir: kəsilmiş bütün detallar müvafiq üslub və ölçü nümunələrinə uyğun olaraq kəsilməlidir; ön hissələr cildin ən yaxşı yerlərindən

kəsilir - bir dırnaq və ya silsilə; ətraflı prefikslər, saç xəttinin xüsusiyyətlərinə görə dəqiq bir seçim edilməlidir; kəsilmənin təfərrüatlarındakı saç kəsimi istiqaməti üslubun texniki təsvirinə və ya standart nümunəyə uyğun olmalıdır.

Baş geyimlərinin detallarında saçın göstərilən istiqamətinə uyğun olmaq üçün kəsmə rəsmlərini inkişaf etdirmək məsləhət görülür. Bu cür rəsmlərin istifadəsi qırıntıların keyfiyyətini artırır və xəzlərin məhsuldarlığını artırır.

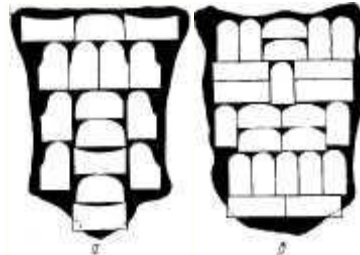
Kəsilmiş hissələrdə və konsollarda, xəz şərti işarələri təbaşir ilə yerləşdirir, bu da dikiş zamanı üst-üstə düşməlidir; hər gizlədilən damğa baş geyimlərinin ölçüsünü və şərti sayını qoyur. Sonra kəsik detallarını tepsiyə qoyur və bütün dəsti kəsdikdən sonra onu dikiş üçün zehniyyətə ötürür.

Kəsiklərin, prefikslərin və detalların dikilməsi, saçları 10 B hüceyrəli bir dəzgahdakı tikişə tutmadan saç xətti istiqamətində aparılır. İplərin rəngi dərinin rənginə uyğun olmalıdır.

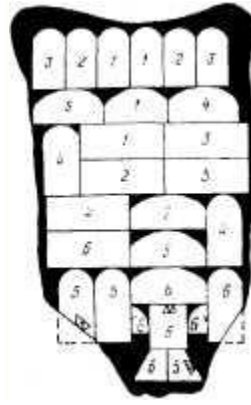
Əvvəlcə yuvalar və konsollar bir-birinə yapışdırılır, sonra kəsimin detalları bağlanır.

Dikildikdən sonra kəsik kəsilir. Dikişlər xüsusi bir dəzgahda və ya əllə çəkiclə hamarlanır, saçları dikişlərdə bükülür və kəsilmiş tüklərdən tarlanır. Nümunələri yoxladıqdan sonra kəsiklərin artıq hissələri kəsilir.

Qoyun dərisi saç xəttinin müxtəlif görünüşü ilə xarakterizə olunur. Bu müxtəliflik qoyun dərisinin cinsindən, sargı və boyama üsullarından asılıdır. Hamar və ya nəmli saçlar, bahalı xəz növlərini təqlid edən rənglərdə dəriləri rəngləmək, trenajorların istifadəsi və qoyun dərisindən səliqəli yuyunma müxtəlif növ şlyapalar hazırlamağa imkan verir - kişilər, yeniyetmələr və uşaqlar üçün.

Şəkil 2.5. 19 (a) üslublu və 151 (b) üslubda altı döngə ilə birləşdirilmiş qapağın dörd tura kəsilməsi.

Şəkil 2.6. Bir qoyun dərisini qulaq pərdələri ilə birləşdirilmiş qapağın altı (1-6) dövrə kəsmə sxemi

Ən çox rast gəlinənlər kişilər və yeniyetmələr üçün qulaq pərdələri olan “xəz” və kombinezon qapaqlar, “Qoqol” və “Moskva” kişi şapkaları, idman şlyapaları, uşaq və yeniyetmələr üçün papaqlar.

Kəsmə əvvəlcədən qurulmuş dərilərdən hazırlanır.

Parçaları qoyun dərisinə qoyaraq, xəz ön hissələrin onurğa və gouge hissələrindən kəsildiyini, cütlənmiş hissələrin silsiləyə nisbətən simmetrik olaraq yerləşməsini təmin edir.

Bir kəsilmənin (ön və ya sub-üz) bütün detalları vahid bir saç xəttinə sahib olmalıdır. Düzəlişlərdən (bax. Şəkil 2.5) görülə bilən detalların əsasən dərinin dırnaq və onurğa hissələrində, qulaqlıqların və baş qapaqlarının detallarının yan hissələrdə və boyunda yerləşdiyini görmək olar [5]. Saç xəttinin keyfiyyətindən asılı olaraq, hissələrin simmetrik bir şəkildə qurulmasının dərilərinin konfigurasiyası olmaya bilər, lakin bütün hallarda düzülüşi saçın lazımı istiqamətini təmin etməlidir. Askroi ilə uşaq və yeniyetmə şlyapalarının detallarının naxışları qoyun dərisinə qoyulur ki, saç düzümünün istiqaməti aşağıdan yuxarı olur. Eyni zamanda, detallara icazə verilən qoşmalar daha az görünən yerlərdə olmalıdır: arxa pazın alt hissəsinin küncələri, arxa takozla bağlandıqları yerlərdə yanaqların kənarlarında. Əncirdə Şəkil 2.10 göstərir ki, xeyli sayda hissə əlavələrə malikdir, lakin onlar düzgün yerləşdirilibsə, kəsimin keyfiyyəti nisbətən yüksək ola bilər. Qulaq örtüyü olan bütün xəz şlyapalar bir

qoyun dərindən kəsilir, iki baş dərindən üç şapka kəsmək daha məqsədəuyğundur, saç düzümünün ən yaxşı keyfiyyəti olan qoyun dərisinin bir hissəsi xəz hissəsində istifadə ediləcəkdir "Moskva" və "Qoqol" baş geyimləri detalları qoyun dərisinə yerləşdirilir. saç düzümü soldan sağa və ya aşağı tərəfdən yuxarıya doğru idi. "Moskva" modelində, papaqdakı və ətrafındakı saçın istiqaməti üst-üstə düşməlidir.

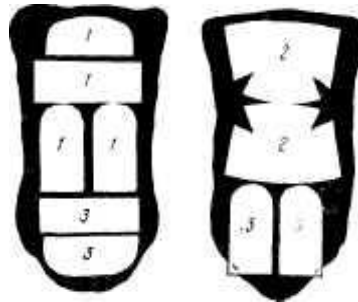
Qoyun dərini idman şlyapaları üçün kəsmək, yuxarıda təsvir olunan kişilərin şapkalarını kəsmək üsullarına bənzəyir. Parçaların naxışları saç xəttinin istiqaməti modelin texniki təsvirinin tələblərinə cavab verəcək şəkildə yerləşdirilmişdir. Baş geyiminin ön hissələri, qoyun dərindən ən yaxşı yerlərdən kəsilmişdir. Bu hissələrdə saç xəttinin istiqaməti aşağıdan yuxarıya doğru.

Dovşan dərillərinin emalı baxımından boyanmamış və boyanmış müxtəlif imitasiyalar orta ölçülü yarı bitmiş məhsulda ilk yerlərdən birini tutur. Onlardan müxtəlif məhsullar, o cümlədən şlyapalar, əsasən hər tərəfdən xəz və qulaq örtüyü olan kombinə edilmiş qapaqlar, habelə uşaq və yeniyetmələr üçün hazırlanmış kaputlar hazırlanır.

Təmizlənməmiş dərildə, nəmləndirildikdən və yataqdan sonra boyun və boyun hissələrindəki kənarlar eni 0,5 sm-dən çox olmamaqla onların daha yaxşı uzanmasına kömək edir. Sonra hər bir dəri uzunluğuna və eninə düzəldilir, naxışların daha yaxşı yapışdırılmasını təmin edən bir forma verir. Düzəldildikdən sonra dərillərin dəri toxuması bərabər, qırışlar olmadan olmalıdır.

Dəridə bu əməliyyatları etdikdən sonra qüsurlar çıxarılır.

Dərilər düzəldilirsə, hazırlıq əməliyyatları aparılmır.

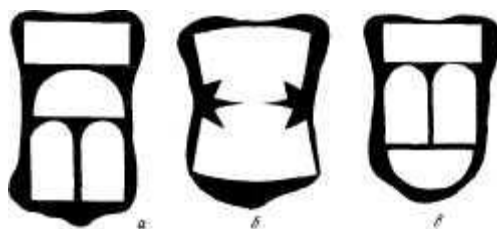
Şəkil 2.7. Qulaq pərdələri olan bir parça xəz örtüyünün detallarına iki sürünən dərindən kəsilməsinin diaqramı:

1 - üz diaqramı; 2 - qapaq; 3 - üzün altındakı diaqram

Kəsmə dəriləri (həm düzəldilir, həm də düzəldilmir), bu məhsul üçün nəzərdə tutulmuş hər bir dərinin baqajı və saç örtüyünün keyfiyyəti nəzərə alınmaqla iş nümunələrinə uyğun olaraq aparılır. Xəz dəri toxumasına məhsulun saç xəttinin istədiyi istiqamətə sahib olması üçün bir parça detal qoyur [6]. Dovşan dərilərindən şapkalar seçmək və kəsmək üçün bir neçə variant var.

Saç keyfiyyəti və ölçüsü təxminən eyni olan iki dovşan dərisini qulaq pərdələri olan bütün xəz şapka halına gətirin (Şəkil 2.7). Ən yaxşı keyfiyyətdə olan dərinin dırnağından və onurğa hissəsindən bir üz çuxuru, boyun hissəsindən - başın və üzün hissələrindən. İkinci cildədən, qapağın hər iki hissəsi kəsilir (ön hissəsi kökdən) və qulaqlıqların ön hissələri. Lazım gələrsə, visorun ön hissəsi dərilərin qalan hissələrindən kəsilə bilər.

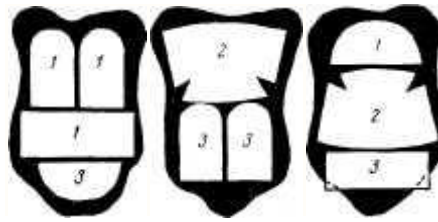
Eyni bölgədəki və fərqli keyfiyyətdə olan üç dovşan dərisini qulaq pərdələri ilə bütöv bir xəz şapka üzərində açın (Şəkil 2.8). Saç xəttinin ən yaxşı keyfiyyəti olan dəridən, parçalanmanın üz hissələri kəsilir - natalnik (düyünün daha geniş hissəsindən), bir visor və qulaqlıq. Saç örtüyünün daha aşağı keyfiyyəti olan ikinci dəridən, qapağın detalları, üçüncüsündən isə keyfiyyəti birinci və ikinci dərilərə nisbətən aşağı olan parçaların üz təfərrüatları.

Şəkil 2.8. Qulaq pərdələri olan bir parça xəz örtüyünün detallarına müxtəlif keyfiyyətdə olan üç dovşan dərisini kəsmək sxemi: 1 - üz diaqramı; 2 - qapaq; 3 - üzün altındakı diaqram

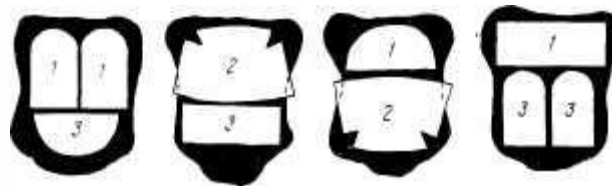
Eyni bölgədəki üç dovşan dərisini qulaq pərdələri olan bütün xəzlü şapka üzərində açın (Şəkil 2.9). Qulaqcıqların baş hissələri, baş örtüyü və visorun ön hissəsi dərinin ilk dərisindən kəsilmiş, zirvənin ön hissəsi, qapağın oksipital hissəsi

və başın ön hissəsi ikinci dəridən hazırlanmışdır. Üçüncü dəri, qapağın ön hissəsini və qulaq hissəsinin ön hissələrini düzəltmək üçün istifadə olunur.

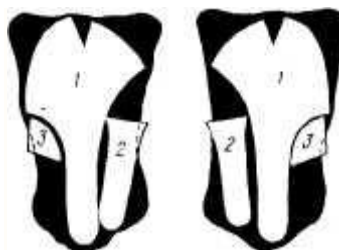
Şəkil 2.9. Üç dovşan dərisini qulaq parçaları olan bir parça xəz örtüyünün detallarına kəsmək sxemi: 1 - üz diaqramı; 2 - qapaq; 3 - üzün altındakı diaqram

Dörd dovşan dərisini qulaq parçaları olan bir parça xəz papaqda açın (Şəkil 2.10). Bu vəziyyətdə 5-8 dm² sahəsi olan dərilər istifadə olunur. Saçın keyfiyyətindən asılı olaraq kəsilirlər: qulaqlıqların ön hissəsi və başın ön hissəsi ən yaxşı dəridən, qapağın ikinci hissəsi və başın ön hissəsi, visorun üçüncü hissəsi və qapağın arxa hissəsi, başın və altın dördüncü hissəsi qulaqlıq hissələri. Bu şəkildə düzəldilmiş dikişlərin keyfiyyəti olduqca yaxşıdır, lakin kəsməyin zəhməti artır.

Şəkil 2.10. Dörd dovşan dərisinin qulaq pərdələri olan bir parçadan hazırlanmış xəz papaqlarının təfərrüatları: 1 - üz diaqramı; 2 - qapaq; 3 - üzün altındakı diaqram

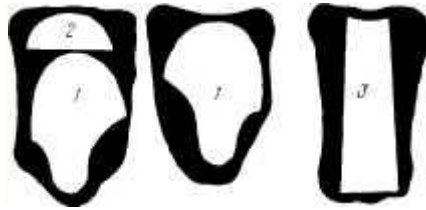
"Eskimos" yeniyetmə baş geyiminin detallarında eyni keyfiyyətdə və ərazidə olan iki dovşan dərisini açın (Şəkil 2.11).

Şəkil 2.11. "Eskimo" yeniyetmə baş geyiminin detallarına iki dovşan dərisini kəsmək sxemi: 1- qapaq, 2- sub-üz sümükləri; 3 - bitirmə

Dərinin silsiləsində aşağıdan yuxarıya doğru saç düzümü istiqaməti olan bir baş geyiminin yanağı var. Saç xəttinin eyni istiqaməti olan qulaqcıqların üz hissələri dərinin yan hissələrində yerləşir. Finiş yan hissələrdən də kəsilir. Kəsmə zamanı sol və sağ hissələrin dərilərindəki simmetrik tənzimləməyə əməl etmək lazımdır [11].

Uşaqların baş geyimləri "yarı maska" nın təfərrüatlarına eyni keyfiyyətdə və fərqli bölgədə olan iki dovşan dərisini açın (Şəkil 2.4). Bir qulaqlıqın bir yanaq və bir alt fasiləsi dərinin daha kiçik bir hissəsindən, üç hissəsi daha böyük bir dəridən kəsilmişdir: yanaq, qulaqcıqın alt fasiti hissəsi və bir visor. Dərilərin sahəsindəki fərq visordakı baqajlara bərabər olmalıdır.

Şəkil 2.12. Bir başlıq kimi bir uşaq baş geyiminin detallarına üç dovşan dərisini kəsmək sxemi: 1 - yanaqlar; 2 - visor; 3 - kəmər

Ölçüsü və konfigurasiyası baxımından fərqli üç dovşan dərisini bir üzlük ilə kapotda açın (Şəkil 2.12). Belə bir dəsti olan hissələrin təşkili aşağıdakı kimidir: birincisindən, ən böyükdən, dərilərdən, bir visordan (kökdən) və yanaqdan, ikinci, ən kiçikdən, bir yanaqdan; üçüncü dəri uzunluğa çəkilir və kəmər ondan kəsilir.

Xəz şapka və xəz məhsullarının istehsalında əsas əməliyyatlardan biri dikişlər və xəz dərilərinin detallarının dikişlərə qoyulmasıdır. Bu əməliyyat dikiş ustaları tərəfindən müxtəlif siniflərdəki xəz maşınlarında aparılır: 10B və ya 141-30 və 141-40 Shtrobel firmaları (Almaniya). Bütün bu maşınlarda, cildin dəri toxumasının iki hissəsini birləşdirən bir iplikli xüsusi bir tikiş əldə edilir.

Bu maşınların işçi orqanları iynə çubuğu, çəngəl, iplik gərginliyi və iki diskdir (qurğuşun və pres).

Dəriləri və ya şapka hissələrini tikərkən, saç tökmə maşınının iki diskinin içərisinə saç örtüyü qoyulur, hər iki hissənin dəri toxumalarının bəzəkləri eyni

səviyyədə olmalıdır. Cımbız və ya bir saç doldurma cihazı istifadə edərək, saçlar dikişin içərisinə yapışdırılır.

Dəzğahın işləməsi zamanı iynə çubuğu iynə ilə irəli və irəli hərəkət edir. İynə dəri toxumasını ponksiyon edir və ipi boyunca uzadır, çəngəl iynə ilə əmələ gələn ipin döngəsini götürür, döngəni genişləndirir, dikilmiş hissələrin kənarından götürür və döngəni düzəltmək üçün iynəyə gətirir; növbəti dəfə iynə dikişi təmin edir. Sürücü disk, kəsikin hər iki hissəsini dikiş miqdarı ilə hərəkət etdirir. Bu şəkildə bir zəncir toxunuşlu bir dikişli buludlu bir dikiş meydana gəlir.

Xəz birləşmələrinin keyfiyyəti. Xəz tikişi xəz dikişlərinin hissələrini dikməkdə, xəz dərilərinin kəsilməsində, qüsurları aradan qaldırıldıqdan sonra dəriləri dikməkdə, həmçinin şapka və digər xəz məhsullarının istehsalında müəyyən texnoloji əməliyyatlar apararkən istifadə olunur. Bu bir iplikli zəncirli dikiş məhsul detallarını dikilmiş bir tikişlə möhkəm şəkildə bağlayır. Elastikdir və zəruri hallarda asanlıqla həll olunur.

Bir iplikli zəncirli xəz tikişi üçün hissələrin ikiqat bərkidilməsi xarakterikdir: daxili və xarici. Daxili bağlanma ilə hissələr arasında sıx bir əlaqə təmin edilir və xarici bağlanma ilə hissələrin kənarlarının möhkəm bir şəkildə bağlanması və bağlanması təmin edilir. Bunun sayəsində, furrier tikişi davamlı və elastikdir.

Xəz tikişinin gücü və bükülməsinə iynə ucunun forması və kəskinləşməsi, istifadə olunan iplərin keyfiyyəti və gücü, tikişdəki dikişlərin tezliyi, dikiş yaradarkən iplərin sarkma dərəcəsi, dərinin dəri toxumasının gücü və s.

İstehsalda, şapkaların və ya dərilərin xəz hissələri tikilərkən, cildin dəri toxumasının qalınlığından asılı olaraq müxtəlif sayda iynələr istifadə olunur.

Bir xəz maşını üçün iynə düz, kəskin və diqqətlə zımpara olmalıdır. İynənin ön ucunda bir iplik toxunduğu bir çuxur var. İynənin nazik hissəsi boyunca dayaz bir yiv axır. Digər ucunda silindrik bir qalınlaşma (flask) var. Şüşə, iynəni iynə çubuğuna bağlamaq üçün lazımdır və yiv, maşın işləmə zamanı tikilən materialdakı ipin sürtünməsini azaltmaq üçün istifadə olunur. Dikiş edərkən iynə dərinin dəri toxumalarını deşir (lifləri qırılmadan yayır) [12].

Tikişin gücü, dərilərin dəri toxumalarının xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla iynənin düzgün seçilməsindən və müvafiq iplik nömrəsindən asılıdır. Məsələn, ip bir verilmiş iynə üçün lazım olduğundan daha qalırsa, ip daha incədirsə, toxunma dəri və atlama dikişləri ilə nəticələnə bilər.

Tikiş edərkən, ipin gərginliyi mühüm bir rol oynayır. İp çox sıxdırsa, o zaman dərilərdən kəsilməmiş hissələri qalın dəri ilə bağlayarkən, ip qırıla bilər, hissələri nazik dəri ilə bağlayarkən, ip dəridən kəsilə bilər.

Bundan əlavə, ipin güclü bir gərginliyi ilə, tikiş qeyri-bərabər ola bilər, bərkidilir, zəif bir gərginliklə, dikiş zəif olacaq, hissələri bir-birinə qarşı möhkəm bir şəkildə uyğunlaşmır və nəticədə sürüşür.

Dikişlərin tezliyi də dikişin gücünə böyük təsir göstərir. Məsələn, zəif dəri olan dərilər (su siçovulları və s.) tez-tez tikişlərdən istifadə etməklə tikilə bilməz, çünki dərinin bir hissəsini dikişlə kəsmək mümkündür.

Dəzgah və tikişlər. Tikiş, bir dəri toxumasının iynə və iplə iki funksiyon arasındakı məsafədir. Tikiş uzunluğunun 1 sm-də tikişlərin sayı tikiş tezliyi adlanır. Tikişin ən böyük gücünü təmin edən optimal dikiş tezliyi, xəz-xəz yarı bitmiş məhsulun növündən və dərinin dəri toxumasının qalınlığından asılıdır. Praktik olaraq müəyyən edilir ki, cildin dəri toxuması nə qədər qalın olsa, xətt o qədər az olmalıdır. Xəzləri nazik və yumşaq, lakin güclü bir dəri parça ilə yapışdırarkən yüksək bir dikiş tezliyi istifadə olunur. Xəz maşınında dikiş uzunluğunun 1 sm başına dikiş tezliyini 4 ilə 10 tikiş arasında dəyişməyə imkan verən xüsusi bir tənzimləyici var. Düzgün düzəldilmiş tikiş tezliyi yüksək keyfiyyətli bir tikiş təmin edir.

İncə bir dəri parça ilə xəzdən hazırlanmış tikişlər, məsələn, dələ dəriləri, sütün, astraxan, maşın 10B sinfində tikildikdə daha aşağı bir tikiş düzəltməlisinizsə, yenidən qurulması lazımdır.

Müvafiq diskləri olan və 10B sinif maşınında, döngə çəngəlinin eksantrikliyi dəyişdirilmiş, qalın dəri parça ilə tikişlərin detallarını (qoyun dərisindən, dəniz heyvanlarının dərilərindən və s.) dikmək mümkündür; Şapka yığmasında da

istifadə edilə bilər. Eyni əməliyyatlarda, 141-30 sinfindən ibarət xəz maşınları istifadə olunur. Firma "Strobel [13].

Xəz yapışdırarkən tikişlər. Şapka istehsalı üçün müxtəlif iplik seams istifadə olunur (Cədvəl 2.2): düz (qısa və uzun), həm də mürəkkəb (dalğalı və s.).

Cədvəl 2.2. İplik tikişlərinin xüsusiyyətləri

Dəri parçanın qalınlığı, mm	1 sm tikiş üçün dikişlərin sayı	Tikişin hündürlüyü, mm	İynənin nömrəsi	Pambıq ipliklərin nömrəsi	İpliklərdə əlavələrin sayı	Bükülməni nəzərə alınmaqla iplərin xətti sıxlığı
0,8-dən çox	4-5	2	90-120	40	3	50
					6	56
				60	3	30,3
					6	41,8
0,4-dən 0,8-ə qədər	5-6	1,5	75-90	60	3	30,3
					6	41,8
				80	3	22,7
					6	36,8
0,4-dən kiçik	5-6	1	75	80	3	22,7
					6	36,8
				100	3	20,3
				120	6	17,9

Dərinin və qırıntıların parçaları, müxtəlif kəsiklər, yapışmalar, prefikslər, toxunmalar, həmçinin birləşdirici zimbalar tikilərkən birbaşa qısa tikişlər istifadə olunur; uzun düz tikişlər - uzun təmas sahələri olan hissələr tikildikdə, məsələn, yarım maska baş geyimində orta və yan hissələr bağlandıqda.

Dikişlər qeyri-müəyyən olmalı olduqda, məsələn, aşağı saç xəttinin (astraxan, astraxan) tərəfləri olduqda mürəkkəb seams istifadə olunur. Kompleks tikişlər fərqli bir formaya sahib ola bilər.

Parçaların, kəsiklərin, saçların uzanması zamanı tamamilə aralarına yapışdırılmalıdır, çünki boş saçlar tikəyə daxil olur və tikiş saç düzümünün kənarından görünür. Saçları dikişdən düzəldə bilərsiniz, ancaq çox vaxt lazımdır.

Saçları dikməyə doldurmaq üçün saç doldurma cihazları (pnevmatik, üfleyici, mexaniki), həmçinin cımbız (xüsusi metal plaka) istifadə olunur.

Bir sıra müəssisələrdə (Belka xəz fabriki, Rot-Ön Leningrad xəz istehsal dərnəyi) dəriləri yumşaq saçlarla (dovşan, mink, yer qabığı dəriləri və s.)

Dikdirərkən, saçların keyfiyyətli olmasını təmin etmək üçün pnevmatik saç qurğularından istifadə olunur.

Saç qurutma maşınından bir əmzikli bir burun, burun kanalını hava kanalına bağlayan bir burun və mötərizədən ibarətdir. Emiş məməsi, perimetr boyunca qaynaqlanan iki aypara şəkilli qalay plitələrdir; plitələr arasında (konkav hissəsində) boşluq var. Burun bir tərəfi nozzle bağlıdır. Burun burun ətrafında dönmə bilər. Cihaz furrer maşınının sol tərəfində yerləşir və burun aşağı döndükdə, furrer maşınının sürücüləri arasında quraşdırılır. Boru havanı emiş üçün xüsusi bir havalandırma sisteminə daxil olan hava kanalına qoşulmuşdur.

Hava əmmə sisteminin istismarı zamanı bir vakuum yaranır; əmzikli hava saçları hissələrin kənarlarında yerləşən nozzle çəkir və hissələr arasında doldurulur. Bir dikiş ustası, bir-birinin arasına dikildikləri bir xəz maşınının diskləri arasında hissələri yönəldir.

"Strobel" şirkəti 141-40 sinif maşınları ilə birlikdə kompressor ilə üfləyici yük təmin edir. Bu cihaz kiçik bir dar çuxurlu bir ucu olan büzməli bir borudur. Boru kompressora qoşulmuşdur. Saç sarğı üçün ucu furrer maşınının disklərinə qısa bir məsafə gətirmək lazımdır. Ucundan çıxan bir hava reaktivi birlikdə tikiləcək hissələr arasındakı tükləri sıxır.

Bir mexaniki saç qurutma maşını, məsələn, qoyun dərisi kimi elastik saçlı dəriləri geyinmək üçün istifadə edilə bilər. Saç sarğı qarşılıqlı hərəkət edən cımbıza bənzər bir cihazla aparılır. Mükəmməl dizayna görə, mexaniki saç doldurma cihazları xəz fabriklərində geniş istifadə edilmir [14].

Saç doldurma aparatlarının istifadəsi əmək məhsuldarlığını artırır və işçinin işini asanlaşdırır.

Xəz tikişi üçün keyfiyyət tələbləri. Məhsulların və ya dərilərin hissələrini dikildikdə, dikiş eniş olmadan hamar, boş və toxunmamış olmalıdır. Bütün əlavə, konsollar işarələrə uyğun və təhrif edilmədən ciddi şəkildə tikilməlidir. Dikişin hündürlüyü və dikişlərin tezliyi məhsulların istehsal texnologiyasının tələblərinə cavab verməlidir və dərinin dəri toxumasının qalınlığını nəzərə almalıdır. Saçlar dikildikdə dikişlərə düşməməlidir. Dikişlər atarkən, dikişləri atmaq, dikişin

yırılması və dəri parçasının kəsilməsinə icazə verilmir. Baş geyimləri tikişinin detallarına dair kliplər modelindən asılı olaraq hazırlanmalıdır. İplərin rəngi dikilmiş hissələrin dəri parça rəngindən asılı olaraq seçilməlidir. Parçaları tikmək üçün istifadə olunan iplər dövlət standartlarına uyğun olmalıdır.

2.3. Xəz baş geyimlərinin hazırlanmasında aparılan yekun bəzək əməliyyatlarının keyfiyyətə təsiri

Sonlama işləri xəz istehsalında şapkalar üçün son istehsal prosesidir. Qıvrımları bitirmək üçün əməliyyatlar sadədir, lakin diqqətlə həyata keçirilməsini tələb edir, çünki bitmiş şapkaların keyfiyyəti bir çox cəhətdən onlardan asılıdır.

Bitmə əməliyyatlarına daxildir [15]:

•əllə bıçaq və ya çəkiç ilə hazırlanan qırıntıların dəri parça üzərində tikişlərin hamarlanması və ya qırılması, habelə çəkiç və ya çevrilmiş tikiş maşınından istifadə edilməsi;

- tikilmiş tüklərin kəsilmiş hissələrindən metal tarakla taranmaq;
- kəsilmiş saçlardan, tozdan təmizlənilir və saçları fırça ilə hamarlayır;
- ən vacib əməliyyat olan qırıntı nümunələrinin yoxlanılması. Bunu etmək üçün, uyğun bir model və ölçüdə bir nümunə (pasporta görə) dərzinin xəz detalının dəri parçasına tətbiq olunur, dərinin konturları və naxışları yoxlanılır və xırda sapmalar düzəldilir.

Əgər dəri naxış üçün dayanırsa, ciddi şəkildə nəzarət qaydasına uyğun olaraq kəsilir; əgər dəri naxışdan azdırsa və həmçinin xəz işi zamanı aradan qaldırılmamış qüsurlar (keçəl yamaqlar, atlanmış tikişlər və s.) aşkar olunarsa, dəri düzəldilmək üçün xəzə qaytarılır. Bu qırıntıların bitməsi müstəqil bir əməliyyat olaraq seçildiyi təqdirdə edilir. Xəz özü gizlədiyi işi tamamlayırsa, səhvlərini özü düzəldir.

Sonra ətiklər pasportla birlikdə saytın keyfiyyət şöbəsinin müfəttişinə gedir, şapkalar üçün standartın texniki tələblərinə uyğun olaraq ətiklərin keyfiyyətini yoxlayır: hissələrin düzgün kəsilməsi (saçın istiqaməti) və xəz seçimi, baş

geyimlərinin hissələrinin birləşən birləşmələrində xəz dərilərinin düzgün və vahid olması, qüsurların düzgün aradan qaldırılması. , dikişlərin keyfiyyəti, dikişlərin tezliyi, boşluqların olması, tikişlərin hündürlüyü, texnologiyaya uyğun iplərin düzgün istifadəsi, bitirmə işlərinin keyfiyyəti, yəni. müəyyən model və ölçüsü, raskolachivaniya keyfiyyəti və oynaqların sığal uyğun olaraq, varlığı filetosu saç və toz uyğunluq dərzi məhsul model texniki təsviri qeyri-silindi edir.

Yoxlanıldıqdan sonra, TNŞ nəzarətçisi hər bir dəriyə şəxsi möhür qoyur. Sonra qırıntılar bağlanır və ya zərfə qoyulur və keyfiyyətə nəzarət şöbəsinin müdirinin imzalamalı olduğu pasportla birlikdə seçmə bölməsinə göndərilir.

Keyfiyyətə Nəzarət Departamentinin nəzarətçisinin, texnologiyanın və standartın keyfiyyət tələblərinə cavab verməyən xəz işində nöqsanlar aşkar edildiyi Skroy, düzəltmə üçün qayıdır və jurnalda müvafiq bir qeyd edir. Dəyişmənin sonunda, TNŞ nəzarətçisi, komandanın işini ümumiləşdirir və sayt ustasına hər bir cırtıdan üçün geri qaytarılmış məhsulların sayı və faizi barədə qeyd verir. Bu sənəd işin keyfiyyətinə görə işçiyə verilən bonusu hesablayarkən nəzərə alınır.

Qurududan sonra xəz boşluğu flanel qapağı ilə birlikdə taxta qələbdən çıxarılır, tələb olunan dərinlikdə gəliş xətti boyunca kəsilir, sonra flanel qapağı 1 sm dərinlikdə kəsilir. Bundan sonra, şapka ölçüsünü və formasını qoruyan ön xətt boyunca və heyətin yanlarında tikilir. Xəz 10 nömrəli xəz ilə ipdən kənarlaşdırılır və kəsilir. Formadan hazırlanmış xəzdən hazırlanan şlyapalar üçün nəzərə almaq lazımdır ki, xəz bükülərkən, gəlişdə papağın ölçüsü azalır, xüsusən də xəz qalın saçlı və qalın bir yığın varsa.

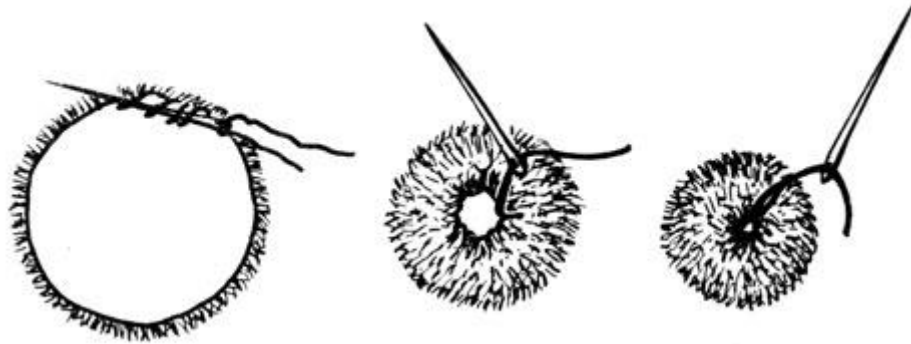
Qapaq bir əlavəyə dikildikdən sonra, trim yellənməməsi üçün ponksiyon üçün 10, 20 nömrəli iplərlə bağlanır. Sonra astarın qabağını kəsin [16].

Astar, şapka içərisinə qoyulur, dörd yerə sancaqlar ilə bərkidilir, çömbənin əyilmiş xətti boyunca kəsilir, qabağa 1 sm qalır. Dikiş başın arxasında olmalıdır. 10 nömrəli vtay ilə toxunmuşdur. Şapka içərisinə tikilmiş bir astar dibinə bağlanır.

Astarı dikildikdən sonra qapaq lazımi ölçüdə qıvrıla-qıvrıla vurulur.

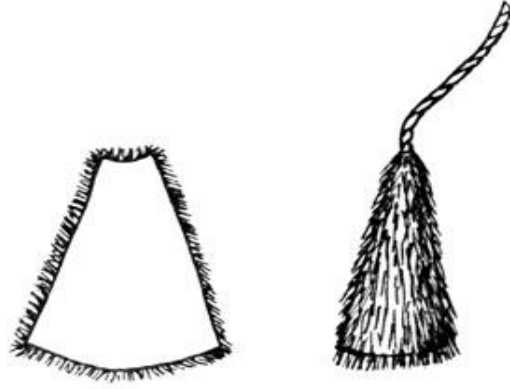
Qapaq çox dərin deyilsə, yastıqcıqları içəriyə qoymadan əvvəl 24-25 sm uzunluğunda bir elastik bir bant tikilir, elastik bantın uclarına bağlanmış düyünlər üçün qulaqların olduğu yerlərə tikin.

Xəz pompomu (Şəkil 2.13). Təsdiq edilmiş model modelinə görə uyğun rəng və ölçüdə bir xəz parçası seçilir. Bir pompomun ölçüsünə bərabər bir dairə bir naxış üzərində bir parçadan kəsilir. Kupanın kənarı xəz rəngində qalın bir ip üzərində yığılır (№ 10 və aşağıda). Kiçik bir çanta meydana gətirir ki, ona top şəklini verin, bir parça pambıq və ya batting qoyun. Sonra ip, nəhayət, düyünü bərkidir, şnurun ucunu oradakı düyünlə bağladıqdan sonra. Pompomun kənarlarını bir neçə dikişlə bağlayın, şnurunu tutun, sonra şnur baş geyimlərinin dikişinə dikilir. Pompom birbaşa baş geyiminə (şnur olmadan) tikilə bilər, hamısı modeldən asılıdır. Bu üsuldən istifadə edərək düymələri xəz, dəri və ya parça ilə bərkidə bilərsiniz.

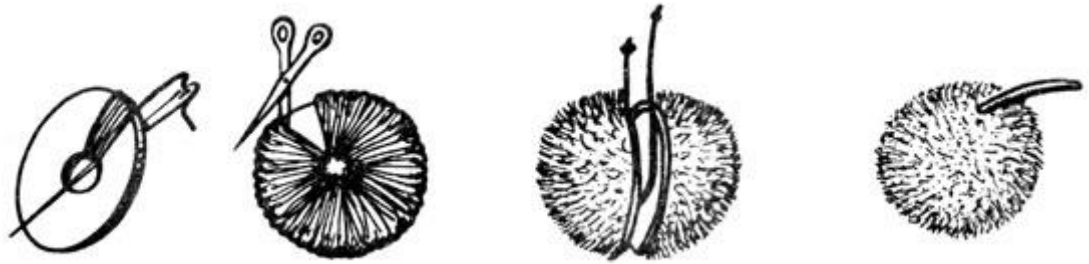
Şəkil 2.13.. Xəzdən pompon

Xəzdən hazırlanan bir zəng (Şəkil 2.14). Təsdiq edilmiş bir baş geyiminin nümunəsinə uyğun olaraq rəngə uyğun bir xəz parçası seçilir və naxışlara görə ondan bir dəri alınır. Dikişin tərəfləri dəri kumaşdakı bir xəz maşında birlikdə tikilir, sonra ön tərəfə çevrilir. Bir kordon zəngin yuxarı hissəsində qalan çuxurdan keçir. Şnurun ucunda bir düyün var. Saç xəttinin tərəfindən, № 10 ip, şnur tutaraq çuxurun kənarlarını bərkidir [17]. Bitmiş zəngli bir şnur baş geyiminə tikilir. Çuxuru tikmək və kordonu dəri parça tərəfdən təmin etmək variantı mümkündür.

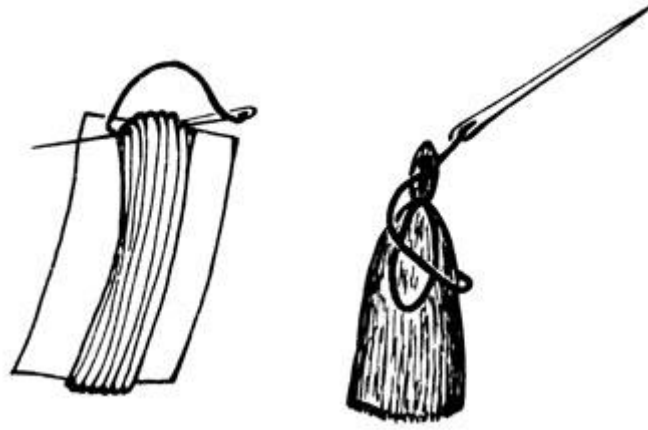
Şəkil 2.14. Xəzdən hazırlanan zəng

İplərdən pompon (Şəkil 2.15). Orta hissədə bir çuxur ilə müvafiq ölçülü kartondan iki dairəni kəsin. İki karton kupa iplərlə bükülmüşdür ki, kupanın daxili dəliyi tamamilə iplərlə doldurulur. Sonra iplər dairələr arasındakı perimetr boyunca kəsilir. Qalın bir ip (№ 10 və aşağıda) iki karton dairə arasında bir dəstə iplik bağlayır. Sonra bir tel bağlanır və ya pompom birbaşa baş hissəsinə tikilirsə, ipin sərbəst ucu qalır. Karton kupaları çıxarır, ipləri düzəldir, tarayırlar və bərabər şəkildə düzəldirlər ki, pompom top kimi dəyirmi olur. Bitmiş pompom bir şnurdan istifadə edərək qulaq hissəsinə tikilir.

Şəkil 2.15. İplərdən pompon

İplərdən fırçalar (Şəkil 2.16). İplərin və kordonun rəngi təsdiq edilmiş naxışa uyğun olmalıdır. Bir fırça etmək üçün gələcək bir fırçanın uzunluğunda bir parça karton götürürlər və üzərindəki ipləri sarırlar. Kartonun ucunun bir tərəfində iplər bağlanır və yapışdırılır. Kartonun digər ucunda iplər kəsilir və karton çıxarılır. Fırça bükülmüş və kəsilməlidir. Fırçanı baş geyimlərinə örgülü və ya şnurla bağlayın.

Şəkil 2.16. İplərdən fırça

Qapaqları qulaq örtükləri ilə bitirmək və əllə təmizləmək. Qapağın saç düzümü tikişlərdə və qısqacların izləri olan yerlərdə bir metal tarakla tarlanır. Qayçı saçları yuxarı və aşağı tərəflərdə, bantın bütün hissələrində və oynaqlarda hizalanır. Astar və qapağın yuxarı hissəsi tozdan və fırçalanmış saçlardan təmizlənir.

Qulaqcıqları olan qapağın ölçüsü MIG maşınında və ya başqa bir ölçü maşınında müəyyən edilir. Qulaq pərdələri olan qapağın daxili həcmi (ölçüsü) aşağı tərəfin perimetri boyu ölçülür.

Qulaqcıqları olan şlyapalar marşrutlaşdırmada göstərilən əməliyyatların keyfiyyətini yoxlayarkən dövlət standartının tələblərinə uyğun olaraq sıralanır.

Dublikat nişanları baş geyimlərinin qiyməti, dərəcəli və ölçüsünü göstərir. Asma etiket xüsusi bir iynə ilə abutmentin yuxarı tərəfinə bir iplə bağlanır və bir bantın arxasına qoyulur.

İplərin ucları müəssisənin adının izi olan möhürlə bağlanır. Qulaq örtüyü olan hazır şapkalar qutulara və qutulara qoyulur və müvafiq sənədlə anbara təhvil verilir.

Dikişlər və bütün baş geyimləri bir fırça ilə tarlanır, tozdan və saçlardan təmizlənir. Filament klipləri visor və qulaqlıqdan çıxarılır. Qapağın qapağı aşağı salınmışdır. Qapağın qapağını və başını deşmək üçün nazik bir qamış çubuq istifadə olunur [14].

Karakuldan və ya smushkadan qulaqcıqları olan bir qapaq saç xətti istiqamətində yumşaq bir saç fırçası ilə ütülənir, sıxılmış saçlar metal tarakla düzəldilir. Bir karakulun yapışmayan tükləri başın və üz hissəsinin bütün səthində böyük qayçı ilə kəsilmişdir. Sonra xəz örtüyü qaldırılır və qulaqlıqlara bir lent bağlanır. Ön qapağın xəzü də saç fırçası ilə qıvrım istiqamətində hamarlanır və yuxarı və aşağı tərəflərin konturu boyunca kəsilir.

Qulaq pərdələri olan bir xəz şapka, saç tökülən saçları uyğunlaşdıraraq saç düzümü istiqamətində bir metal tarakla tarlanır. Sonra örtük qaldırılır və qulaqlıqlara bir lent bağlanır.

Ön qapağın saç düzümü ön örtüklə eyni şəkildə istehsal olunur. Saçları yuxarı və alt tərəflərin konturu boyunca düzün. Xəz üstü və astar kəsilmiş saçlardan, tozdan və ipdən təmizlənir.

Sonra qulaqcıqları olan qapaqlar çeşidlənir, ölçülür, içərisinə etikətlər qoyulur, cüt nişan doldurulur, əvvəllər əlavə edilmiş etikətlər yapışdırılır və hazır məhsullar anbarına təhvil verilir.

FƏSİL III. XƏZ BAŞ GEYİMLƏRİNİN KEYFİYYƏTİNİN EKSPERTİZASI

3.1. Ticarətə daxil olan xəz baş geyimlərinin çeşidinin təhlili

Ticarətə daxil olan xəz baş geyimlərinin çeşidinin təhlili bir neçə mərhələdən keçir.

Yarımfabrikatlı xəzlərin çeşidlənməsi. Naxışlı və rənglənmiş xəz dərilərinə yarımfabrikatlar deyilir. Xəz dəri yarımfabrikatlar altı qrupa bölünür: xəz yarı qoşqu, qara dəri, qoyun dərisi, dəri yarı qoşqu, xəz dərilər, dəniz heyvanlarının xəz dəriləri. Feminizasiya olunmuş dəri növləri yarımfabrikatların çeşidindən daha genişdir; çünki dərilərin bir hissəsi təbii parçada saxlanılır. Digərləri işlənmədən sonra rənglənir, digərləri səpələnir, formalaşır və digər yarımqoşqularla müqayisə olunur.

Zərifliyinə görə sıralanır. Dərinin müəyyən xüsusiyyətləri olmalıdır. Dəri yumşaq, təmiz, quru, qüsursuz, elastik olmalıdır və uzanmalıdır. Dərinin dərisi yaxşı təmizlənməli və qaşınmalı, toz və s. drenaj qarışıqları təmizlənməlidir. Dəridəki boşluqlar, keçəl ləkələr, dişləmələr, yanıqlar və digər qüsurlar atılmalı və cildin simmetriyasını pozmadan qarşısını almaq lazımdır. Dəri yamağın keyfiyyətinə və rənginə uyğun olmalıdır və xəzinənin ümumi baxımından seçilməməlidir.

Boyalı dərilər hərtərəfli və hamar, qüsursuz rənglənməlidir. Dəri və saç tamamilə yox olmalıdır. Baş dərisinin saç bölgəsindəki hər hansı bir yer təmizlənməlidir, şlamlar və qırıqlar kəsilir. Saçın uzunluğu kəsildikdən sonra 14-16-18 mm olmalıdır. [24] Dəri ilə saç arasında saçların görünməməsi lazımdır. Nümunələr dəri rəngi ilə boyanarkən yaxşı yerləşdirilməlidir, təmiz və cızılmamalıdır.

Dərinin altındakı tikiş hər tərəfdən 1,5-2 mm olmalıdır və davamlı pambıq ipdən hazırlanmalıdır (ən az 40 ədəd); Tikişin hər sm başına 5-6 sm; tikiş zamanı saç sapın altına düşməlidir və çubuğu kəsməməli və boş olmamalıdır. Tikişlər yaxşı izlənməlidir, düz getməlidir və gövdələr saçlara düşməməlidir; heç bir tikiş

dərinin dibinə yapışdırılmamalıdır. Bu şərtlərə cavab verməyən dərilər qeyri-standart sayılır.

Əl istehsalı, boyanmış və populyar xəz yarımfabrikat məhsullar hansısa formada olmalı və hissələri olmalıdır. Dərilər (məsələn, xalçalar) və borular (corab şəklində) standartta uyğun hazırlanır; ancaq bel və dərinin altı hissəsi istehsaldan ayrılır. Açıq üsul, xəzin yuxarı hissəsini qoruyarkən ortada işlənmiş dərinə kəsir - ev pişiyi, ev dovşanı, su və anqar siçan, güvə, dana, kor güvə, vəhşi göyərçin, yer dələyi, meşə siçanı, sahə siçanı, ərəb dovşanı, dağ siçovulları, ferret ağ və qara balaları və ayı dəriləri. Səyyar üsul, pəncənin başı və quyruğu və dərinin xəz vəziyyəti Sibir dağ boşluqları, sahə gövdələri, linçlər və çaqqal dəriləridir. [32] Dərilər zolaqlara, bir qütb ayısının və boz dərinin dəriləri, baş və pəncələri qoruyaraq - paylama üsulunda xəzinə və dırnaq şəklində kəsilir. Yayma üsullarının ortasında qunduz dərisi və bel dərisini kəsmək lazımdır.

Boru üsulundan istifadə edərək dərilər kəsilir- meşə dumanları, canavar, akvarellər, marallar, siçovullar, tülkü, yenot, ağ dovşan, Cənubi Sibir tülkü, Sibir samurayları, dağ samurayları, hər növ tülkü, nəm, ağ-mavi maralı, linç və qırmızı dəri. Aşağıdakı heyvanlar, belin ayrı bir hissəsində işlədikdən sonra dəriyə döndəriləcəkdir (cədvəl 3.1).

Cədvəl 3.1. İşlənmədən sonra töküntülər və ağ dovşan dərisini müəyyənləşdirmək üsulları

Heyvanların növü	Açılma metodu
Dələ	Bel hissəsi əsas rəngin boyun ilə birlikdə kəsilir; ön və pəncə ayaqları ayrılır; Quyruq bazadan kəsilir, ancaq kökündən çıxarılmır.
Ağ dovşan	Bel iki uzununa zolaq şəklində kəsilir; pəncələr bölünür; mədə çirk ilə qalır.

Xəzlər standartta uyğun olaraq məkan, ölçü, çeşidləmə, rəng və səhvlərə görə sıralanır.

Dərinə məkana görə sıralama. Dərinə müvafiq qaydada çeşidləmək lazımdır ki, eyni tipli dərilər heyvanın coğrafi mühitindən asılı olaraq fərqli bazar xüsusiyyətlərinə sahib olsunlar. Müxtəlif yerlərdə yaşayan ağaclar müəyyən bir

keyfiyyətə malikdir; bölgədə yaşayan heyvanların dərisi, satış xüsusiyyətlərinə görə qonşu bölgədə yaşayan heyvanların dərisindən fərqlənir. Məkan dərisinin öz ölçüləri var; saçlarının müəyyən bir uzunluğu, sıxlığı, müəyyən bir rəng və yumşaqlığı var və ucları müəyyən bir qalınlığa malikdir. Təmizlənmiş təbii sırımlar aşağıdakı növlərə bölünür: (Cədvəl 3.2)

Cədvəl 3.2. Bəzi təbii xəzlərin məkana görə ayrılması

Növ	Məkan
dələ	Amur, Baykal ətrafı, Ikutiya, Altay, Ob, Ural-Zavodskoy, Şimali Pekora, Mərkəzi Rusiya, Teleut.
göstəbək	Avropa, Qafqaz
tülkü	Tülkü rəng və xarakterə görə 16 yerə bölünür.
ağ şimal tülküsü	coğrafi mövqeyindən, təbiətindən asılı olaraq üç qrupa bölünür.
mamont	Baykal ətrafı, Qazaxıstan, Avropa
sünbülqıran	Trans-Volqa bölgəsi, Qərbi Sibir
sahə siçanı	Altay, Mərkəzi Asiya, Fərqa

Dərinin ölçüsünə görə sıralama. Yaşından asılı olaraq böyük və kiçik xəz növləri ölçülərinə görə sıralanır. Dərinin ölçüsünü ölçmək üçün dəri genişliyini artırırılar (dərinin orta xəttindən ölçülən genişlik). Dərilər ölçülərinə görə qruplaşdırılır (cədvəl 3.3.)

Cədvəl 3.3. Dərinin ölçülərinə görə qruplara bölünməsi

Növlər	Qrup ölçüləri
bəbir	Böyük, orta, kiçik
çay qunduzu	Böyük, orta, kiçik
chipmunk	Böyük, kiçik
qum dovşanı	Böyük, orta, kiçik
köstəbək	Çox böyük, orta, kiçik
anbar siçanı	Böyük, orta, kiçik
su siçanı	Böyük, orta, kiçik
babr	Böyük, orta, kiçik
Qütb ayısı, boz ayı	Böyük, orta, kiçik, ayı balası və körpələr
bəbir	4 qrupa bölünüb
Şimali gəmirici	Böyük, orta, kiçik
Sibir porsuğu	Böyük, kiçik
siçan	Dərinin sahəsi dm ² ilə ölçülür
Kor siçanlar	Böyük, orta, kiçik
Taxta siçanı	Böyük, kiçik
Marmota (təbii və boyalı)	4 qrupa bölünüb
sünbülqıran	Çox böyük, orta, kiçik
torpaq sünbülqıranı	4 qrupa bölünüb
Çöl siçanları (təbii və	4 qrupa bölünüb

Ərəb dovşan	Böyük, orta, kiçik
Dağ siçanı	Çox böyük, orta, kiçik
Socor dərisi	Böyük, orta, kiçik

Dərilərin növləri. Çeşidlər arasında yunun ayrılması heyvanların ov mövsümünə bağlı olan saçın keyfiyyətini əks etdirir. Xəzinələrin görünüşü onun ticarət xüsusiyyətlərini göstərir; Bu əlamətlər xəzinə dərəcəsiindən də asılıdır.

Selüloz tükləri müxtəlif fəsillərdə fərqlidir. Qışda saçlar qırmızı, uzun və sıxdır; payızda - kolların böyüməsi üçün bir stadion; yayda saç qısa və seyrəkdir. Dəri hansı növ geydiyinizə görə sıralanır. Bəzi sırımqlar iki, üç və dörd növə bölünür. Görünüşü müəyyən edən əlamətlər tüklü, sıxlıq, uzunluq və yumşaqlıqdır. Hər bir xəz fərdi xüsusi bir xüsusiyyətə malikdir. Aşağıdakı əksər resurslar üçün tipik bir nümunə xarakterikdir.

1-ci tip saç düzümü, uzun saçlı və tüklü saçlı, qalın dəri, nisbətən nadir, dəri və tüklərin böyüməsi ilə, 2-ci növ, inkişaf etməmiş, 3 dərəcəli aşınma, saç tökülməsi və küf dərisi, saçın dördüncü sinifləri, şortlar, yenidəyişməyə başlayan cod və mərcimək və ya dərilər - canavar, meşə ayıları, çiyələk, çaqqal. [38]

Qabıqın ilk dəriləri ikinci növə düşür; yayda başlayan lələklər əlamət olur; Tökülən saçlar nadir və rəngsizdir. Aşağıda müxtəlif növ qalıqların ayrılması göstərilir (cədvəl 3.4)

Cədvəl 3.4. Xəzin siniflərinə görə ayrılması

2 növə bölünən xəz növləri	3 növə bölünən xəz növləri	4 növə bölünən xəz növləri
Çay bəbiri	Dələ	Bəbir
sincab	Su siçanı	canavar
Qum dovşanı	Yenot	qaplan
Göstəbək	Ağ dovşan	Meşə ayısı
Su siçanı	Anbar siçanı	siçan
Северный грызун	Tülkünün bütün növləri	Sibir porsuğu
Kor siçanlar	Şimal ayısı	çaqqal
Taxta siçanı	Bəbir	
	Mavi şimal tülküsü	
	sümbülqıran	
	mamont	
	Sahə sümbülqıranı	
	Səhra siçanı	

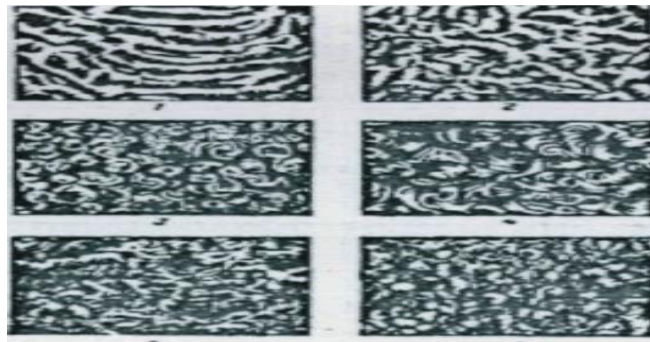
Şimali tülkünün dərisi üç növə bölünür.

Tüklü dərilərini rəngə görə sıralama. Xəzlər təbii rənglərdə istifadə olunur. Bəzi xəz növlərinin rəngi çox dəyişir. Bu xəstəlik tüklü dərinin dəyərinə təsir göstərir. Belə tüklü dərilər rəngə görə sıralanır. İşləndikdən sonra, boyanmış liflər də boyanın keyfiyyətindən asılı olaraq rənglərə bölünür.

Xəzlərin qüsurlara görə kateqoriyalara bölünməsi. Bütün dəri növlərinin qüsurlarından asılı olaraq dörd kateqoriyaya bölünür: normal, kiçik qüsurlu - A, orta qüsurlar - B, əsas qüsurlar - V. Nuksanslar bir top üzərində qiymətləndirilir və dərilər müvafiq kateqoriyalara bölünür.

Qüsurları 10-a qədər olan dərilər normal sayılır. Qüsurlu xəz 11-dən 20 bal aralığında - A kateqoriyasından 21-ə qədər - 30 bal - B kateqoriyasında və 31-dən 45 bala qədər - V kateqoriyaya aiddir. İşlənmiş və rənglənmiş çitlərin dezavantajları əsasən uzununa və incə tikişlərdən, substratın yırtılması, tərəflərə təsir (sarsıntı nəticəsində) və əyrilik əyilmə, diş səthlərindən ibarətdir. [44]

Karakul yarımfabrikat məhsulların çeşidlənməsi. Karakul yarımfabrikatları fərqli cinslərdən olan qoyunlardan ibarətdir. Qara, boz və qəhvəyi məsaməli qara qarağat, müxtəlif rəngli qara və ağ rəngli paltarlar (qoyunlardan başqa), dəri, saf və qarışıq tünd qəhvəyi, təbii və boyalı Kırım dərisi, orijinal və boyalı dəri, rus dərisi və səhra, çiçək və yumşaq heykəl yaqut dəri. Bütün quzular ən qiymətli kerevit və siqar dərileridir. Qarlı dəri gülləri elastikdir və fərqli qiymətlərlə bir neçə yerə bölünür. Ən qiymətli çiçək qısa qıvrım dərələri və lobya qıvrımlarıdır. Leontoid çiçəkləri - ən aşağı, yarım dairəvi və üzük şəkilli çiçəklər - ən aşağı qiymətləndirilib. Bütün dərilerin naxışları müxtəlif uzunluğa malikdir (Şəkil 3.1).

1 - bükülmüş mil; 2 - qıvrılmış dikdik; 3 - üzük;
4 - yəhərə bənzər; 5 - yataq gülləri; 6 - noxud

Şəkil 3.1. Karakul dərisindəki çiçək növləri

Qəhvəyi dərinin rəngi rənglərin təbiətindən və bu rənglərin yerindən, saçların yumşaqlığından, parıltıdan və digər əlamətlərdən asılıdır.

Dərinin rəngi qara və gümüşüdür. Tünd qəhvəyi dəri standartla görə 30 növə bölünür.

Bütün tünd qəhvəyi dəriləri beş qrupa bölmək olar: gödəkçə; dalğa qrupu; Qafqaz qrupu. Kiçik bir qrup və kiçik bir dəri qrupu.

Dəri gödəkçələr qrupu 2-ci sinifdən ibarətdir. Qəhvəyi dərilərin bütün qrupu normal uzunluğa malikdir, dəri bud, lobyə və qaşınma ilə dərinin bud və alt hissəsindədir. [42]

Dalğalı qəhvəyi dəri əsasən qaşınmış dəridir. Bu kıvrımların uzunluğu və eni fərqlidir və boşluqda düz və laylı çiçəklər də var; çarpayı və yataq dəstləri tez-tez paralel şalvarlarda olur.

Qafqaz qrupuna bir qədər uzun saçlı qaranlıq dəri daxildir; əyriləri o qədər də elastik deyil, uzun və qısa qıvrımları var və bəzən bu çiçəklər orta üzüklərə bənzəyir.

Cod, ya da yarımkeçirici əzələ (buludlu), ən az bahalı dəri, gül ilə örtülmüş və zədələnmiş və ya zəif, dolaşlıq və noxuddur.

Sahəsi 450-750 sm², dərisi nadir, yumşaq və ya yarı nazikdir. Çiçəkləri də incədir. Dərilər çox sıx deyil və dərinin və ya əzələlərin parlaq bir dəri rənginə malikdir (buludlu və ya qartalın dərisi deyilən açıq qəhvəyi rəngli dərilər; bu cildlərin sahəsi 1000 sm²-dən çoxdur). [39]

Rəngsiz qəhvəyi dəri rəngə görə sıralanır. Tünd qəhvəyi dəri (saç rənginin qeyri-səlis rənglənməsi), xurma, çuxur, gül (müxtəlif qəhvəyi rəngli ağ saçların birləşməsi) və ağ.

Boz dəri açıq boz, boz, tünd boz və qara və boz rəngdədir.

Qoç dərisinin çeşidləri. Qoç dərisi 1-ci və 2-ci qrup nazik tülkülərdən ibarətdir və dəri incə gül itburnu qanadlarından ibarətdir. İşləndikdən sonra onlar saxlanılır və ya təbii bir rəngə boyanır.

Təmizlənmiş qoç dərisi işlənmə növündən asılı olaraq ya qırxılır, ya da rənglənir, ya da qırxılıb boyanır, xəz örtüyü rəng və digər rənglərlə kölgələnir. Saçları istədiyiniz rəngə endirmək üçün bir növ hərəkət edirlər.

Naxışlı, qırxılmış və rənglənmiş dərilər qəhvəyi (qunduz), qara (dəniz pişikləri kimi) və at çiçəklərində rəngə bənzərdir. Ayrıca ehtiyat və tünd qəhvəyi dəriyə boyanırlar.

Dərinin təbiətindən asılı olaraq dəri iki hissəyə bölünür. Təyinatlarına görə, qırxıldıqdan sonra saçın uzunluğu 8, 10, 12, 14 mm, üst paltar 14, 16, 18, 20 mm və 6.8 mm-dir.

Naxışlı, qırxılmış və boyanmış qoçların dərisi xüsusi bir əməliyyatdır, yəni ütüləmə nəticəsində parlaq olur və saçın ucu düzəldilir. Bu əməliyyat nəticəsində dərinin keyfiyyəti xeyli yaxşılaşır. Xüsusi bir əməliyyat nəticəsində qoç dərisi qartalların və dəniz pişiklərinin xəzinəsinə bənzəyir və digər rənglərdə (salyangoz, boz) də rəngləne bilər. Qoç dərisi 14, 16 və 18 mm çirkli həcmdə saxlanılır. [31]

Qoç xüsusiyyətlərinə görə qoç dəriləri iki növə bölünür.

Yengəc dərisindən olan yarımfabrikat məhsulların ayrılması. Yengəc dərisinin yarımfabrikatlarına ev dovşanları, pişiklər, itlər, şimal maralı, çaqqallar, dana daxildir.

Dovşanlar, pişiklər və itlər vəhşi heyvanlar kimi sıralanır, lakin məkana görə ayrılırlar. Yerli dovşanlar cinsiyyət məkanlarına bölünür.

Pişik, it və dovşan dərisi ölçüsü, rəngi, çeşidlənməsi və qüsurlarına görə sıralanır.

Dovşan dərisindən asılı olaraq aşağıdakı növlərə bölünür: işlənmiş həqiqi dəri; uzun saçlı, dəri ilə işlənmiş və rəngə boyanmış; lintsiz dərilər, işlənmiş və qara rəngə boyanmış; qırxılmış, yorğun və dəriyə bənzər bir pişik, saqqal, bənövşəyi və digər xəz; dəniz pişiyinə və digər xəzlərə bənzər dəriləri və dəriləri.

Təbii dovşan dəriləri aşağıdakı növ dərilərdən ibarətdir: chinchilla, bir damarın mavi dərisi, flanel, ağ nəhəng. Bu dərilər saç böyüməsi səviyyəsindən asılı olaraq 1, 2, 3, 4 siniflərə bölünür.

Uzunlamasına (yəni kəsilmiş) dovşanların dərisi samuray, mink və digər xəzlərin rəngində olur. Bunlar üç növə bölünür.

Dovşan tipi 3 və 4, cızıqsız qara rəngə boyanmışdır. Yarımfabrikatlar iki növə bölünür. Dovşan dəriləri dəniz pişikləri, muncuq və s. kimi ən yaxşı dərilərdən hazırlanır. Ən çox geyilən dovşan dəriləri soyulur və çırpılır; nisbətən normal dərilər sadəcə qaçır. Baş dərisi ilə arasındakı fərq, dəri və saçın dərisinin əks edilməsidir.

Kovanın ölçüsünə görə dovşanın dərisi altı qrupa bölünür: bununla birlikdə rəngli dərilərin sahəsi nisbətən azdır.

Pişik dərisi - qara, boz, koriandr, palaq dərisi, lyre, sarı və ağdır. Bir ev pişiyi dərisinin ölçüsünə görə saç böyüməsi səviyyəsindən asılı olaraq altı qrupa və dörd növə bölünür. Bu dərilər işləndikdə dəniz pişiyinə və bir bəcəyə bənzəyir. Mexanik işdən asılı olaraq, onlar ya qırılmış, ya da cırılmış və ya sadəcə cızılmışlar.

Köpək dəriləri eyni rəngə, alabula, qurd və dəri rənginə malikdir. Köpək dəriləri saç keyfiyyətinə görə üç növə bölünür. Köpəyin dəri sahəsi on metrlik sayla müəyyən edilir. Digər yarımfabrikat ipliklərin çeşidlənməsi xəz yarı qoşquların təsnifatından fərqlidir.

Dorsal, dana, tər və maral dərisini çeşidləməkdə müəyyən xüsusiyyətlər var. Əsasən, bu yarımfabrikat dəri məhsulları təbii rəng, boyalı, ölçüsü, rəngi, saç düzümü, çeşidlənməsi və qüsuru ilə sıralanır. Bunlardan yalnız dəri başları və dana dəriləri qruplara bölünür. Yaş qrupuna bölünməsinin səbəbi, böyüdükcə gənc heyvanların keyfiyyətinin əhəmiyyətli dərəcədə dəyişməsidir. [29]

Saçın xüsusiyyətlərinə uyğun olaraq heyvanların bəziləri (dandy, dana, ot) perqamentə oynayır, bəziləri hamar olur.

Dəri yarı qoşquların çeşidi heyvanın yaşından asılı deyil. Hər bir dəri növü öz xüsusiyyətlərinə malikdir; Bu keyfiyyətlər dərinin keyfiyyəti ilə əlaqədardır.

Saçların sıralanması. Dəri dəniz pişikləri və müxtəlif tərliklər kimi kürəklərdən ibarətdir.

Ovçuluq üçün, MDB xəz məhsullarında istifadə olunan dörd sorunsuz kostyum vacibdir: Ağ, Xəzər və Baykalın Sakit okean sahillərində.

Yaşdan asılı olaraq dəri kəskin şəkildə dəyişir.

Suite doğulduqda, uzun, parlaq, güclü, kollagen və nisbətən yumşaq, ağ və ya bir az qaymaqlıdır. Çənə kostyumu məxmər tükü hesab olunur. 10-15 gündən sonra kostyumun saçları dəyişməyə başlayır. Bu tip dəri kostyumu adlanır.

Süet uzandıqdan sonra nisbətən davamlıdır və qısa müddətli. Bir yaşında pişiklər üçün dəri sermet adlanır. Məxmər və skalpel dəriləri görünür. Zeytun süetinin dərisi təbii rəngə və ya qəhvəyi rəngə boyanmışdır. Məxmər dəriləri və karkaslar rəng, çeşidləmə və qüsurlara görə sıralanır. Bunlar tünd qəhvəyi, qəhvəyi, qara və digər rənglərdir. Saçın keyfiyyətindən asılı olaraq üç növə bölünürlər. Ən yaxşılardan sərt və parlaq olmalıdır. Tüklü qartal dəri sürüşür və ya düşür

Dəniz pişiyinin dərisi məhsul üçün ya təbii rəngdə (qəhvəyi), ya da boyanmış (qara və qəhvəyi) istifadə olunur. Heyvanın tükləri çəhrayı saçlardan, incə və qalın tüklü saçlardan ibarətdir. Dəniz pişiyinin dərisi işləndikdə saç rədd edilir. Bu dərilər saçın keyfiyyətindən asılı olaraq üç yerə bölünür.

"Naksan" termininin tərif. Dərinin səthindəki bütün ziyanlar, ölçülərindən və yerlərindən asılı olmayaraq "qüsurlar" hesab olunur. Bu çatışmazlıqlar xammalın keyfiyyətini azaldır. Xəstəliyin mənşəyi çox fərqlidir. Heyvanların ölümündən, tutulmasından, öldürülməsindən, dərinin çıxarılmasından, susuzlaşmadan, qorunub saxlanmasından, qablaşdırılmasından və çatdırılmasından sonra sağlamlıqlarında tapıla bilər. Pozulmanın səbəblərini və onlarla mübarizə qaydalarını bilmək çox vacibdir. Xammalda əsas rol sağlamlıq üçün vaxtın olmamasıdır. Xammal dəri materialının keyfiyyətini 60% -ə qədər azaldırlar. [26]

Xəz dərilərinin keyfiyyəti ölümün qüsurlarında mühüm rol oynayır. Adətən ümumi qüsurların (xəz dərilərinin) 70-80% -i ölümün nəticəsidir.

Dərinin qüsurları. Heyvan çatışmazlığı dəri xəstəlikləri, dəriyə mexaniki ziyan, çirklənmə və heyvanların zəif qidalanması səbəb ola bilər. Ən çox görülən çatışmazlıqlar çuxur, yığın, qalınlaşmadır.

Çuxurun diametri 1,0-1,5 mm-dir. Bu çatışmazlıq, çox ciddi və geniş yayılmış bir qüsurların mozaika masasının təsiri ilə dənli bitkilərin və maralların dərilərinin məhv edilməsindən qaynaqlanır.

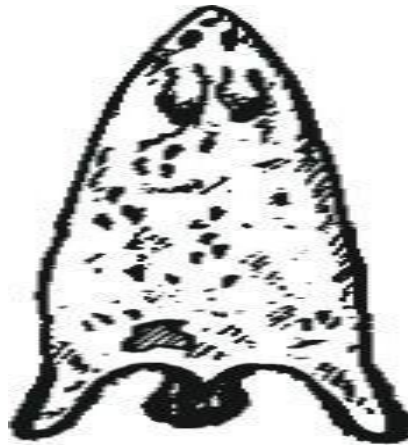
Pothole bir heyvan kateter xəstəliyinin nəticəsidir - "çiçək" xəstəliyi və dərinin səthində vahid bir naxışla meydana gəlir.

Qalın qat boyun qalınlığının nəticəsidir. Bu qüsurlar əsasən qara mal-qara və öküzlərdən görülür. Dana və buzovlarda bu qüsurlar dərin doymamış təbəqələrdən ibarətdir.

Heyvan dərilərində və xəz xammallarında olan qüsurlar, xoralardan fərqli olaraq xəz qatında mühüm rol oynayır və bu cildlərin keyfiyyəti bu qüsurlarla müəyyən edilir. Bu: Saç sürtünməsi saçın mexaniki zədələnməsi ilə əlaqələndirilir. Bu qüsurlar, yuvalarda heyvanların dar açılışlarına girəndə baş verir.

Saç üçün yuxu yaz payızında ana saçların məhv edilməsinin nəticəsidir. Bu anda tüklərin tükləri qırılır, tablet qalxır və döyülür.

Saçlara səbəb saç yeyən parazitlərin cızılmasıdır. Dişlərlə kəsmə - heyvanların məhv edilməsi, bir-birinin dişləməsi, toqquşma vaxtı; sonra konusları olan torbalar xarab olur və göyərtələr tökülür. Bu dişlər ləkələr şəklində görünür və dırnaqlarda düzensizlik forması var (Şəkil 3.2).

Şəkil 3.2. Dişlərlə kəsmə

Tipik olaraq, bu qüsurlar dərinin arxasındadır. Belə "diş" yerləri ən çox dovşan dərilərində olur. Məsələn, bəzi heyvan növlərində bir centlmenin dərisi sürtkü yağının sol tərəfindəki "diş" kimi görünür.

Dişlərdəki dəri yerində yeni bir örtük meydana gətirir. Bir qayda olaraq, zərbələr bir az fərqli oynayır. Bəzən, heyvan tez öldürmərsə, saç boyu ümumi qapaqdan biraz aşağı olur.

Ölümün mənfi cəhətləri. Ölümün çatışmazlıqları kütləvi fəlakət, heyvan ovu, dərinin çıxarılması, qorunması, saxlanması və daşınması zamanı baş verir.

Aşındırıcı qüsurlar, dərinin səriştəsiz və laqeyd soyulmaqla çıxarılmasıdır. Bunlar: Düzgün budama; dərin dermatit: kiçik bıçaqlar; kəsiklər; ətin, ayranların dəridə saxlanması; dərinin qıcıqlanması; hər hansı bir topoqrafik hissənin olmaması; susuzlaşdırma: quyruqlara və pəncərələrə sümüklər buraxmaq. Soyulmanın qüsurlarından asılı olaraq dəri bəzən 20% azalır.

Mühafizəkar çatışmazlıqlar - qızartı, duzluluq, yığılmış dəri, incəlik, çatlaq, qatlanan, həssas dəri, azmış, saqqız, artrit, olgunlaşma, istiləşmə, çürümə.

Qırmızı otlu mikrobların və müxtəlif ölçülərin təsiri ilə yaradılan bu rəngli qırmızı-bənövşəyi ləkədir. Qızartı mucus və ammoniyakın ayrılması ilə müşayiət olunur. Qızartıların görünüşünə temperaturun azalması (22-230 ° C) və nisbi rütubət təsir göstərir. [35]

Qırmızı qüsurları olan üz toxuması yox olur, qeyri-bərabərdir

- aşağıdır.
- Yaşlanma metodunda konservləşdirilmiş qarışıqlarda ləkələr kiçikdir;
- 5 mm diametrlə paslanmayan polad, açıq qəhvədən açıq qəhvəyi. Bu dərilər dana dərisinə xasdır. Bu ləkələr müxtəlif yollarla izah olunur:
 - avtoliz nəticəsində;
 - Servikal xərcəngdə istifadə olunan natrium xlorid və antiseptik kimyəvi qarışıqlara məruz qaldıqda;
 - mikrobların fəaliyyəti;
 - Zülalların və hüceyrə parçalanma məhsullarının təsiri altında dəri toxumalarında fiziki və kimyəvi dəyişikliklər nəticəsində.

Duz ləkələrinin meydana gəlməsi ilə dəri qan qalıqlarına, kimyəvi birləşmələrə (kalsium sulfat, maqnezium xlorid, dəmir duzları) təsir göstərir. Buna görə dəri hərtərəfli qandan təmizlənməlidir və saf duzdan istifadə olunmalıdır.

Dərinin astarlı tərəfləri üzündəki yaşıl ləkələr və üzündəki yaşıl otlardır. Duz ləkələri ilə zədələnmiş ərazilərdə ləkə və yumşalma yaxşı getmir. Belə yerlərdə kürələr tullanır və çiçək götürümlər.

Ov heyvanlarının qüsurları. Həddindən artıq pozğunluqlar. Heyvandarlıqda dərilər iki fərqli üsuldən hazırlanır: ov və tələlər. Tüfəng atışındakı çatışmazlıqlar səbəbindən standart ölçü normalarına böyük çuxur və yumruq dəşikləri daxildir. Bu, bu ərazidə ovçuların inkişaf səviyyəsinin aşağı olması ilə əlaqədardır.

Tüfəng olmadan daha keyfiyyətli dərilər daha yaxşı çıxarılır, ancaq tələlər və əlavə əşyalar ovçular tərəfindən tez-tez yoxlandığı şəraitdə. Əks təqdirdə, digər yırtıcılar tələyə düşmüş heyvanları ovlayacaq və dəriləri zərər görəəcəkdir. Tələlər və digər ov qurğuları ilə ov etməyin mənfi cəhətləri aşağıdakılardır:

- çürümə - heyvanın uzun müddət sağ qalması nəticəsində;
- kor sahələri - heyvanlar itləri ov edərkən, Latın çürüməsi dondurulmuş parçaların məhv olmasının nəticəsidir.

- Hamam qanaması, şişməsi və intoksikasiyası nəticəsində.

Düzgün soyulma və düzəliş ilə əldə edilən qüsurlar aşağıdakılardır:

- Dəridə baş, boyun, qulaq, pəncə və quyruq yoxdur və bu hissələr çıxarılma zamanı dəridə saxlanılır;

- dərinin qıcıqlanması (asimmetriya), yəni qaldırılma zamanı ayrıca kəsilmə;

- qarın zədəsi - bəzən ovçu qarının yağ hissəsindən dərinini kəsir (məsələn, porsuq);

- hər iki tərəfdən kəsilmiş tərəflər bıçağın diqqətsiz işlənməsi nəticəsində qəbul edilir;

- eyni səbəbdən;

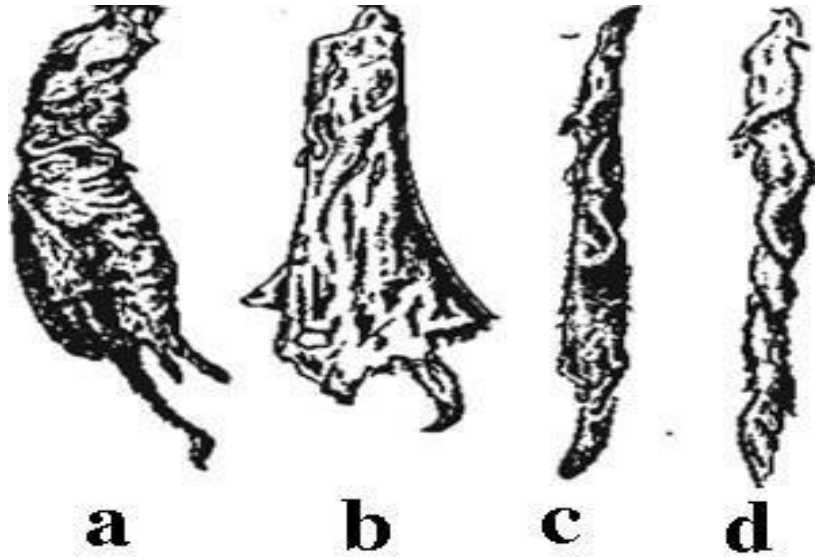
- sümüklərə qulluq - pəncələrdə sümüklər, quyruqda onurğa beyni və qulaqlarda qulaq;

- müxtəlif ölçülü və meyilli yamacların boşluqları və barmaqlıqları (daşla yanılmır);

- ət kəsimi - ət, yağ hissəcikləri üzərində saxlanılmır.

- ekstraksiya zamanı dərinin səthi.

Bəzi qüsurlu dərilər Şəkil 3.3-də göstərilmişdir.

Şəkil 3.3. Dəri qüsurları

a) Qurutma zamanı yığılan kress-yağ dərisi: sümüklər pəncələrdə, quyruğun laxtalarında saxlanılır; b) yanmamış ağ donuzlar, dəri, deşiklər və kəsiklər; c) iki tərəfli çuxur zədələnmiş ağ bənövşəyi dəri; d) standart olmayan kakuma dərisi. saxlama zamanı parçalanma (tam sızanaq dəri) və ya yüksək temperatur təsiri. Ən qısa müddətdə torpaq sıxılır.

Uğursuzluq qüsurları: [45]

Saçların ən kiçik bir çürüməsi və "mayesi" nəm yerlərdə nəmlənmiş dəridən gəlir. Bu yerlərdə Latın rəngi tünd boz və bəzən ləkələnir.

Qızardılmış yerlər - bir qızardılmış dəyirman qida bəslədiyi yerlərə uçar və bəzən epidermisə gedir.

Kalibin zədələndiyi, dolayı yolla əmələ gəldiyi və güvə qüsurlu sayılır.

3.2. İstehsal proseslərində xəz baş geyimlərində yaranan nöqsanların qruplaşdırılması

İlkin məlumatlarla tanış olduqdan sonra, istehlak xüsusiyyətlərini qiymətləndirməyə çalışdığımız bir sıra nümunələrdən istifadə edək və keyfiyyətli

məhsulları bu təhlillərlə müqayisə edib estetik xüsusiyyətlərini qiymətləndirək. Bu məqsədlə, bir tərəfdən əvvəlcə standart hesab olunan məhsulların faydalılığını və estetik dəyərini bilməklə faydalı xüsusiyyətlərini və tərkibini təhlil edə bilərik, digər tərəfdən analiz aralığında məhsulların yerini az dəqiqliklə və ya heç bir dəqiqlik olmadan təyin edə bilərik.

Bu satınalma məhsulun qiymət səviyyəsi olan məhsulun qiymətləndirilməsi ilə müəyyən edilir və istinad nümunələri ilə də aydın şəkildə göstərilir. Praktikada həm faydalı, həm də vizual olaraq qiymətləndirmələr bir-birindən fərqlidirsə, məhsulun formasının estetik dizayn qədər yüksək olmayacağı qənaətinə gəlmək olar. Ancaq rəyimizin və estetik xüsusiyyətlərin təhlili məsələnin ümumi konturlarını göstərməyə imkan verir.

Bu müddətdə ən çətin və spesifik amil məhsul dizaynına, tərkibinə, tərzinə və dəbinə uyğunlaşma problemidir. Beləliklə, xəz paltarlarının təcrübəsi daha konkretir. Çünki belə bir təhlil sənətkarlardan - dizaynerlərdən yüksək peşəkarlıq, səriştə, bacarıq tələb edir. Əgər belədirsə, ümumiyyətlə mühəndislər, dizaynerlər, ticarətçilər və digər mütəxəssislər bu məsələlərlə tanış olmalıdırlar. Bununla birlikdə məhsulun estetik və digər problemlərinin səviyyəsinin son nəticəsi bədi bir model tərəfindən edilə bilər. Bu cür fikirlər də ortaya çıxıb bilər ki, indiyə qədər istehsal olunan müəyyən bir məhsul növünün estetik səviyyəsi hətta sənət məclislərində və komissiyalarda məhsulların estetik xüsusiyyətlərini qiymətləndirmək üçün səriştəsi olmayan insanlar tərəfindən istifadə üçün istifadə edilmişdir.

Buna görə komissiyalara malların estetik xüsusiyyətlərini qiymətləndirmək üçün mütəxəssislərin daxil edilməsi son dərəcə vacibdir. Beləliklə, son illərdə bu problemlər mütəxəssisləri daha çox maraqlandırır.

Bu baxımdan, bütün növ geyimlərin, o cümlədən xəz məhsullarının estetik xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Çünki zərgərlik geyimdəki ən bahalı məhsul sayılır.

Ənənəvi olaraq xəz məhsulları istehsal müəssisələrində əksər hallarda keyfiyyət baxımından keyfiyyət sertifikatı ilə təsdiqlənir. Ancaq eyni zamanda

məhsullar ticarət müəssisələrində yaxşı qəbul edildikdə, görünüşünə də baxmaq və onun xətti ölçülərini təyin etmək, sonra da son qərar vermək lazımdır.

Xəz məhsullarının keyfiyyətini təmin edən sistemə uyğun olaraq, malların keyfiyyətini yüksək, birinci və ikinci keyfiyyət kateqoriyasına bölürlər. Ümumiyyətlə, xəz məhsullarının keyfiyyətini ekspert metodu ilə qiymətləndirərkən normativ və texniki sənədlərdən alınan son nümunələrdən və texniki təsvirlərdən istifadə edilməlidir.

Əvvəllər keyfiyyətə görə Dövlət Mükafatına layiq görülən xəz məhsullarının istehsalı müəyyən müddətə qurulmuşdu və müəssisə bu məhsulu müddəti bitdikdən sonra yenidən təsdiqləyə bilər. Bu baxımdan xəz dəri QOST 5.1158-71 tələblərinə uyğun hazırlanır və bu sənədlər keyfiyyəti qiymətləndirmək üçün istifadə olunur. [28] Bu standart, I sinfə daxil olan xəz məhsullarının tənzimlənməsi tələblərini göstərir. Xəz parçaları istehsalı üçün yüksək keyfiyyətli astarlı materialların istifadəsinə diqqət yetirin. Xəz məhsullarının keyfiyyətini qiymətləndirərək yunun boşalmasına qarşı müqavimət bir nöqtə ilə qiymətləndirilir.

Xəz geyimlərinin keyfiyyətinə ciddi yanaşmaq lazımdır. Xəz parçalarının bədii və estetik xüsusiyyətləri aşağıdakı cədvələ uyğun olaraq qiymətləndirilir.

Cədvəl 3.5. Xəz parçalarının bədii və estetik xüsusiyyətləri

№	Göstəricilərin adları	Yüksək ballı qiymət			Sertifikatlaşdırılmış məhsulların keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi		
		Qadınlar və uşaqlar üçün xəz üst geyimlər	Kişi və qadın xəzləri	Qadın xəzləri (baş)	Qadınlar və uşaqlar üçün xəz üst geyimlər	Kişi və qadın xəzləri	Qadın xəzləri (baş)
1.	Model və dizayn	18	18	18	18	18	18
2.	Xarici dizayn və ya bəzək	15	15	15	15-14	15-14	15-14
3.	Daxili bəzək	7	7	7	7-6	7-6	7-6

Cədvəldən göründüyü kimi xəz məhsullarının bədii və estetik keyfiyyətini qiymətləndirmək üçün 40 ballıq sistemdə bir model və dizayn üçün zəngin qiymət daha yüksəkdir. Buna görə keyfiyyət səviyyəsini qiymətləndirmə prosesində xəz məhsullarının bədii estetik göstəriciləri təsdiq edilmiş modellə daha yaxından nəzərdən keçirilməlidir. Beləliklə, yüksək keyfiyyətli kateqoriyalı xəz məhsulları təcrübə zamanı 38 bal səviyyəsində qiymətləndirilir.

Cədvəl 3.6. Xəz məhsulların qiymətləndirilməsi

№	Keyfiyyət göstəriciləri	Maksimum bal	Keyfiyyətin balla aşağı salınması	
			Yüksək kateqoriyaya görə	Birinci kateqoriya üçün
Qoyun dərisindən xəz məhsulları				
1.	Model və Dizayn	18	-	2
	moda məhsulu	9	-	-
	konstruksiya uzunluğu	9	-	-
2.	dizayn	15	1-2	3
	həyata keçirilmə	5	-	-
	xarici dizayn	5	-	-
	xəz palto və şlanqlar	5	-	-
3.	qat keyfiyyəti	7	1-2	3
	kaloriya məzmunu	4	-	-
	tikiş keyfiyyəti	3	-	-

Qrup göstəriciləri, yəni texniki və orqanoleptik üsullar xəz məhsullarının keyfiyyətini qiymətləndirmək üçün qiymətləndirmə sistemi tərəfindən qiymətləndirilə bilən göstəricilərdir.

Obyektiv və texniki göstəricilər ümumiyyətlə standart və texniki şərtlərə uyğun metodlardan istifadə edərək qiymətləndirilir və ən yaxşı nümunələrlə müqayisə olunur. Buna baxmayaraq, orqanoleptik bir şəkildə qiymətləndirilməli olan göstəricilər, 40 ballıq bir sistem istifadə edərək qiymətləndirilən məhsulun görünüşü (dizayn, bəzək, model və s.) və istehlak xüsusiyyətləridir.

Bu baxımdan yüksək keyfiyyət 37-40 bal, birinci keyfiyyət kateqoriyasında 32-36 bal, ikinci ixtisas kateqoriyası 31 bal və ya daha azdır. [37]

Sözügədən məhsulun fiziki-mexaniki və istehlak xüsusiyyətlərinə görə balın dəyəri yuxarıdakı cədvəldə göstərilən bədii və estetik göstəricilərin qiymətləndirilməsi tələblərinə cavab verməlidir.

Ticarət baxımından faydalı məhsullar halında, orqanoleptik üsul istifadə olunur. Yəni görünüşü diqqətlə araşdırılır və xətti ölçüləri yoxlanılır. Bir qayda olaraq, xəz məhsullarının yüksək keyfiyyətli tənzimlənməsi seçmə nəzarəti olmadan istifadə olunur. Yəni hər bir xəz parçası eyni keyfiyyətdə sayılır.

Xəz nümunənin tələblərinə, habelə malların görünüşü, dizaynı üçün tətbiq olunan normativ və texniki sənədlərə uyğun olmalıdır. Xəz örtükləri müxtəlif xəz parçalardan hazırlanır və xəzdən hazırlanan müxtəlif yarımfabrikatlar hazırlanır. Onlar növü, rəngi, çeşidlənməsi, nöqsan qrupu, şəffaflıq, saç düzümünün boyu və ayrılıq dərəcəsi ilə eyni olmalıdırlar. Bununla birlikdə dərinin qalınlığı eyni olmalıdır.

Ancaq təcrübə zamanı bir sıra ziddiyyətli məqamlarla qarşılaşdıq. Əksər hallarda adi istehlakçılar bəzi halları başa düşmürlər. Məsələn, İtaliyada, Yunanıstanda və digər ölkələrdə Dubayda və Türkiyədə baha qiymətə mal satırlar.

Bəzi hallar da baş verdi. Söhbət əsnasında aydın olur ki, bu məhsullar müxtəlif ölkələrdən fərqli insanlar tərəfindən satılır və müqavilə əsasında satılır. Bu insanların xəz məhsullarının az qala keyfiyyəti ilə tanışlığı, biliyi və ya təcrübəsi yoxdur və əlləri ilə əlverişli qiymətə almaq ucuzdur. Yəni, əvvəlki dövrlərdən fərqli olaraq, mərkəzləşdirilmiş deyil, pərakəndə halda bu malları respublikamıza çatdırırlar.

Daxili xəz parçasından xəz yarımfabrikat məhsulların çoxu boyanır, buna görə mal gətirənlər bunu hiss edə bilmirlər. Yəni mütəxəssislərə yan tərəfdən baxaraq qeyri-bərabər bir şəkil hiss etmək çətin deyil.

Buna görə, belə hallarda sabit olmayan xəz paltarları olan paltarlar qayda ilə satılmamalıdır. Bununla birlikdə, bu növ geyimlər çox yaygındır.

Yaxşı keyfiyyət öyrənərkən, parlaq bir otaqdakı bir masada diqqətlə öyrənilməli və ya baş örtüsü geyinilməlidir. Eyni zamanda, sürüşmə bərabərdir,

silahın uzunluğu, klaviaturanın keyfiyyəti, tikiş xətlərinin keyfiyyəti, baş örtüsünün geyilməsi və s. bəzi əşyalar diqqətlə yoxlanılmalıdır.

Ən vacib xüsusiyyətlərdən biri də insan bədəninə uyğun paltarın keyfiyyətidir. Bu zaman ona yan tərəfdən və təsdiq edilmiş nümunələrdə görünüşünə baxmalıdır.

Paltarın sağ və sol künc ətkələri, həmçinin qolların və çiyinlərin qolları bir-birinə uyğun olmalıdır. Paltarın boynunun qolları və yaxasının dayanıqlığı üçün aralıq material alt alt dəsmalda yerləşdirilməlidir. Yaxası düymənin yerləşdiyi nöqtədən 2 sm məsafədə olmalıdır. [36]

Yoxlama zamanı astarlı materialın rəngini və keyfiyyətini xəzdən hazırlanmış yarımfabrikat məhsullara quraşdırmaq lazımdır, tutacaqların keyfiyyətini nəzərə almaq lazımdır, astar tərəfində altı əsas element var, düyməni xəz qatına bərkidilməlidir və bunun qarşısını almaq lazımdır.

Beləliklə, yuxarıda göstərilən qaydalarla tanış olduqdan və şəxsi müşahidələrimizə və təhlillərimizə əsaslanaraq belə bir nəticəyə gələ bilərik ki, bütün araşdırma üçün dəqiq şərtlərimiz olmasa da, dissertasiyanın praktik hissəsi probleminin müəyyən bir həllinə nail olmuşuq.

Bunun üçün bir neçə modeldə xəz baş geyim modellərinin nümayişi təklif olundu. Ancaq bu o demək deyil ki, xəz baş geyim modellərinin bədii və estetik xüsusiyyətlərini obyektiv qiymətləndirə bildik.

3.3. Xəz baş geyimlərinin keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi (ekspertizası)

Xəz paltarları bütün qarderoblarda xüsusi bir yer tutur. Xəz paltarlar istehsal xarakteri və xəzdən yarımfabrikat məhsul növləri baxımından çox fərqlidir. Beləliklə, son illərdə xəz geyimlərinin çeşidini və keyfiyyətini yaxşılaşdırmaq üçün yeni materiallar istifadə edilir.

Ticarətə daxil olan xəzlərdən əlavə, qoyun xəz məhsulları da xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Bu xüsusiyyətlərdən bəzilərini verməyə çalışdıq.

Son işin praktik hissəsi zamanı respublikamızın istehlak bazarına ilk dəfə daxil olan bir neçə növ xəzlərin xüsusiyyətlərini öyrəndik. Qeyd etmək lazımdır ki, son 5-6 ildə əvvəlki illərdən fərqli olaraq xəz məhsulları ticarəti sahəsində də ciddi irəliləyişlər əldə edilmişdir. Beləliklə, şəhər mağazalarımız xarici ölkələrdən, xüsusən də Türkiyə, Yunanıstan, Kipr, İtaliya, Finlandiya və Rusiyadan gələn xəzlər ilə doludur. Bütün bu məlumatlardan belə qənaətə gəldik ki, onları qruplaşdırmaq və müəyyən meyarlara görə xarakterizə etmək daha məqsədəuyğundur.

Bütün xəz məhsullarına paltarlar, paltolar, baş geyimləri, yarımfabrikatlar və gödəkçələr daxildir.

Xəzlər ən qədim geyim növlərindən biri olsa da, bu geyim növlərinə tələbatın az olması səbəbindən demək olar ki, həmişə az miqdarda istehsal olunur. Ticarətin iki növü ilə rastlaşdıq: sobol və qara qoyundan istehsal olunan.

Sabol xəzindən hazırlanan paltarlarla da rastlaşırıq; İtalyan şirkəti Valentino tərəfindən hazırlanmış qəhvəyi qadın geyimləri xüsusi əhəmiyyətə malikdir.

Bu peşələrin əksəriyyəti samuray, şimal tülkü, gümüş tülkü və qara-ağ qoyun xəzlərindən hazırlanmışdır. Qadın xəz paltarlarının rəngi çox fərqlidir. Bəziləri zolaqdan hazırlanmışdır. Qara rəngin çox hissəsini astraxan xəzlərinin satışında tapmaq mümkündür.

Bundan əlavə, baş örtüklərinin istehsalı xəz, chipmunk, xəncər, köpək, dovşan xəzi, anbar siçanı, təbii və boyalı rəng, heykəllənmiş və boyanmış qoyun yunu, siçan, qəlib dana dərisi, zərli, vəhşi siçan, sendviç, vəhşi siçan, torpaq çuxuru və s. yarımfabrikat xəz məhsullarından hazırlana bilər. İstehsalda istifadə edilən yarımfabrikat xəz məhsullarına baş örtüklərində, qırılmış, epilasiya olunmuş və təbii liflərdən rast gəlmək olar.

Xəzlər 44, 46, 48, 50, 52, 54, 56, 58 və 60 ölçülərdə hazırlanmışdır. Palto onurğa, boyun və 2 qolu da daxil olmaqla müxtəlif hissələrdən ibarətdir. Paltonun cəsədi də sağ və sol yarımkürələrdən ibarətdir. Aşağı gövdəyə əmək deyilir. Paltonun qolları üst və alt hissələrin iki yarım hissəsindən, üst hissəsi isə qol və çiyin hissəsindən ibarətdir. Yarımfabrikatlı qadın xəz paltarlarının sayı çox

fərqlidir. Məsələn, bir palto 20-25 parçadan, bir xəzinə ilə isə 300-350 dəridən hazırlanır. [41]

Xəz paltolar da çox fərqlidir, çünki palto uzunluğu nisbətən qısaadır. Uzunluğu 80-95 sm, əlləri 55-67 sm-ə çatır. Paltalarına görə seçilir. İstehsal üçün xəz paltolarında istifadə olunan müxtəlif heyvanların dəriləri istifadə olunur. Bu andan şimal tülkü, samuray, bej, yenot və qara qoyunların satılması üzərində qurulduğunu görə bilərik. Xəz ipliklərinin altlıqları I, II, III, IV və V ölçülərdə - 44-60 ölçülərdə hazırlanır.

Xəz gödəkçələr həm də bədənə və yarı parça yapışan idman və düz formalardan hazırlanmışdır. Gödəkçənin uzunluğu 67-75 sm, qollarının uzunluğu 55-67 sm-dir. Gödəkçələr əsasən yay dumanlı tülküdən hazırlanır. Köpük qatının qalınlığı yuxarıdan yuxarıya, bəzən eninə bir istiqamətə yerləşdirilir.

Qoyun dərisindən hazırlanırsa, saç hələ də qıvrımlar istiqamətində olur. Fancy gödəkçələr 44-56 ölçülərdə I-II ölçülərdə də mövcuddur. Fərqli hissələrdən ibarətdir. Bir qayda olaraq, xəz gödəkçələr, o qədər də dəyərlı olmayan xəzdən yarımfabrikat məhsullardan, həmçinin dəridən, mədənin altından, ağ dovşan və qoyundan hazırlanır.

Qeyd etmək lazımdır ki, xəz parçaları nisbətən davamlı bir substrat olan xəz substratlarından hazırlanmışdır. Əgər diş ətləri, bir ərəb dovşan, başmaq, dağ siçanları kimi hörüklərdən hazırlanırsa, istehsal zamanı astarlarına hasar bağlayırlar və tikiş edərkən sapına yapışdırmırlar. Xəz parça istehsalı daha kiçik, xüsusilə də kiçik gəmiricilərdən hazırlanırsa, parça tikiş maşınlarında tikilir.

Böyük ölçülü xəz dəriləri palto, yarı palet və xəz gödəkçələr istehsalında istifadə olunur və parça astarlara tətbiq olunur, kənarları və qayçıları kənarlara qoyulur.

Saç kəsikləri olan bütün növ kol və çalılar dəniz pişikləri, qunduzlar və köklü fırçalar kimi məhsulların hazırlanmasına yerləşdirilmişdir ki, qabıq təbəqələri aşağı istiqamətdə yanmağı asanlaşdırsın. Təbii lifləri, yəni boyanmış Sibir tülküləri, samuraylar, heykəltəraşlı dərilər bir istiqamətə - yuxarıdan aşağıya yerləşdirilir. Saç dərisindən geyim əşyaları hazırlayarkən, saç xətti yuxarıda,

aşağıda, eninə formada vida olduqda nəzərə çarpır. Yaz xəz yarı qoşqularının məhsullarından zövq alarkən dərinə yerləşdirmək heykəl kimidir. Qəhvəyi, dumanlı və yumşaq dəriləri olanlar üçün saçları yuxarı və aşağı qıvrılır.

İstehsal prosesində dərilər keyfiyyətləri ilə eyni olması üçün seçilir. Boyun, yaxa və manşet təsdiq edilmiş modelə uyğun olaraq digər yarımfabrikatlardan hazırlana bilər.

Bu yaxınlarda məlum oldu ki, qadınların I ölçülü paltolarının uzunluğu 102 sm, boyunu 3 sm, qolu hər ölçüdə 2 sm uzundur. Yarım şalvar paltodan daha qısadır və boyu 80 sm, növbəti uzunluğu 2,5 sm, əlində isə 2 sm. [42]

Qeyd etmək lazımdır ki, qadın xəz paltolarının uzunluğu, eləcə də uzunluqdakı dəyişikliklər həmişə dəyişkəndir. Bu, ilk növbədə modanın modifikasiyası, dizayn dəyişiklikləri və modelləşdirmə imkanları ilə əlaqədardır. Kişilərin xəz paltoları, yarım paletlər və gödəkçələr, təsdiq edilmiş şkala uyğun olaraq təbəqələrin ölçülərinə görə hazırlanır.

Nəticə və təkliflər

Tədqiqat zamanı aşağıdakı nəticələr əldə edilmişdir:

1. Xəz məhsulları yüksək istilik dərəcəsinə, əməliyyat zamanı yüksək aşınma müqavimətinə, həmçinin estetik xüsusiyyətlərə malikdir. Eyni zamanda, xəzin xidmət müddəti digər geyim növlərinə nisbətən daha uzun olur.

2. Postsovet dövründə respublikaya idxal olunan xəz məhsullarının ümumi həcmnin bir qədər azalmasına baxmayaraq, son zamanlar Azərbaycana xəz idxalının artması respublikada xəz sənayesinə olan tələbatın və istehlakçı tələblərinə cavab verən xəz məhsullarının inkişaf etdirilməsinin zəruriliyini göstərir.

3. Xəz məhsulları xəz xammalı, yarımfabrikat xəz məhsulları və xəz məhsulları uyğun olaraq təsnif edilir. Xəz və yarımfabrikat məhsullar mövsümi (yaz, qış) ov və xəz dərilərinə görə təsnif edilir.

4. Xəz xəzlərinin xammalının ilkin emalının əsas məqsədi dərinini ayırmaq və onu qorumaqdır (dərinin soyulması, susuzlaşdırılması, hamarlanması, tonlanması və s.). Xəz yarımqoşqularının istehsalı üçün xəz məhsullarının hazırlanması üçün əsas əməliyyatları aşılama prosesindən (preprocessor, vakuum və emal) istifadə edərək vurğulamaq olar. Düzgün aşılama prosesi birbaşa hazır məhsulun istehlak xüsusiyyətlərinə təsir göstərir.

5. Xəz məhsullarının istehsalı onların modelləşdirilməsi və qurulması prosesidir. Bu əməliyyatların hər biri xəz məhsullarının keyfiyyətini və istehlak xüsusiyyətlərinin səviyyəsini təmin edir və məhsulun istehlak bazarında rəqabət qabiliyyətinə zəmanət verir.

6. Növlər təbii mənşəlidir, yəni bu xüsusiyyətlər xammal lifli xammalda qorunub saxlanılır. Bir xəz örtüyünün ən vacib xüsusiyyətləri onun hündürlüyü, sıxlığı, yumşaqlığı, istismarı, sarsıdıcı və cırılması əsas göstəricilərdir. Hazır məhsulun keyfiyyəti əsasən istilik ötürmə yolu ilə müəyyən edilir.

7. Şırımlardakı çatışmazlıqlar heyvanların sağlamlığı və ölümündən sonra baş verə bilər və gecikdirilə, ələ keçirilə, atıla bilər, sızdırıla bilər, saxlanılır,

paketlənir və daşınır. Şaxtaya davamlı dərinin keyfiyyəti ölüm hallarının xüsusiyyətlərindən çox asılıdır.

8. Tədqiqat zamanı parıltı, uzunluq, çirklənmə, yumşaqlıq, sıxlıq, əməliyyat qabiliyyəti və rəng sürəti kimi xammal tərəfindən istehsal olunan xammalın kritik xüsusiyyətləri təhlil edilmişdir.

9. Araşdırma nəticələrini təhlil edərkən xəz məhsullarının parıltısı ilə sıxlığı arasında əlaqənin olduğu tapıldı.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat siyahısı

1. Гасанов А.Г. и др. Товар и химия - Баку: «Наука», 2006.
2. Гасанов А.П. и др. Теоретические основы экспертизы непродовольственных товаров- Баку, 2010.
3. Гасанов А.П. и др . Эстетика потребительских товаров. Учебник - Баку: издательство Экономического Университета, 2014.
4. Гасанов А.П. и др. Экспертиза непродовольственных товаров - Баку: Чашиоглу, 2006.
5. Гасанов А.П. Товароведение непродовольственных товаров - Баку; Маариф , 1987
6. Гасанов, А.П. и др . Теоретические основы товарной инвентаризации - Баку, 2003.
7. Алексеев Н.С., Канцов Ш.К. Кутянин В.С. Непродовольственные товары Теоретические основы производительности - М .: Экономика, 1988
8. Беляева Экземплярская С. Н., Моделирование одежды по законам зрительного восприятия / Беляева С. Н. - Экземплярская. - Академия моды, 1996.- 115 с.
9. Билевич А. Ю. “Совершенствование методов проектирования базовых основ конструкций женской одежды: автореферат дис. . к.т. М.,2000 - 16 с.
10. Васильев А. А. История моды. Меха и Мода / А. А. Васильев вып. 15. -М.: Этерна, 2010.3 - 64 с.
11. Гончарова О.В. Экологическая безопасность отходов пушно-мехового производства - Экономические и экологические проблемы в меняющемся мире: Сборник материалов Международной научно-практической конференции. - Омск: Издатель Омский институт (филиал) РГТЭУ, 2009б. - С. 25-28.
12. Горина Г. С. Моделирование форм одежды / Г. С. Горина. М.: Лег. и пищ. пром-сть, 1982. - 184 с.
13. Данько Т.П. Торговое дело: экономика, маркетинг, организация: Учебник 3-е изд., перераб. и доп.:М ИФРА-М, 2006 - 367 с

14. Дашков Л.П., Памбухчиянц В.К., Коммерция и технология торговли: Учебник для студентов вузов.-4-е изд., перераб. и .- М.: Издат.книготоргавый центр «Маркетинг», 2005 - 487 с
15. Долгополова Л. П. Изготовление головных уборов на предприятиях бытового обслуживания / Л. П. Долгаполова, Ю. Г. Сапронов, Е. И. Шайкевч. - М.: Легпромбытиздат, 1995. 312 с.
16. Зыбин Ю.П. Авилов А.А. и . Кожаная материаловедение - М .: Легкая индустрия, 1968
17. Казас В. М. меховые головные уборы / В. М. Казас. М.: Народное творчество, 2006. - 384 с.
18. Киреевский И.Р. Пошив мехавых изделий: Рукавицы, воротники, головные уборы, жилеты, шубы, сапожки, уход за меховыми изделиями. Секреты швейного мастерства. - М.: АСТ, - Донецк: Сталкер, 2006. - 112 с.
19. Козлова Т. В. Костюм. Теория художественного проектирования / Т. В. Козлова. М.: МТУ им. А. Н: Косыгина ОО «Совьяж Бево», 2005. - 267 с.
20. Крюкова Н.А., Конопальцева Н.М. Технологические процессы в сервисе. Отделка одежды из различных материалов. Учебное посабие. - М.: Форум, Инфра-М, 2011. - 245 - (Высшее образование).
21. Куренова С. В. Конструирование одежды / С. В. Куренова, Н. Ю. Савельева. Ростов н/Д: Феникс, 2003. -480с.
22. Лифиц И.М. и теория и практика оценки конкурентоспособности услуг - Москва: Jurayt, 2001
23. Лифиц. И.М - Основы стандартизации, метрологии и сертификации - Москва: Lux-Art, 2004
24. М.А. Николаева Потребление потребительских товаров - М: Norma, 1997
25. Мартынова А. И. Конструктивное модеирование одежды / В. И. Мартынова, Е. Г. Андреева. М::;Московская*государственная академия^ легкой промышленности, 2002. - 216 с.
26. Мельников Б.Н., Виноградова К.С. Применение красителей - М. Химия, 1986

27. Некипелова А.Д. Популярная экономическая энциклопедия. М.: Большая Российская энциклопедия, 2001. - 367 с.
28. Николаева М.А. Маркетинг товаров и услуг: Учебник для срд.спец.учеб.заведений. Деловая лит М.:, 2005 - 378 с
29. Николаева М.А. Потребление потребительских товаров - М: Norma, 1997
30. Панкратов Ф.Г., Серегина Т.. коммерческая деятельность: Учебник для вузов. 5-е изд. Перераб. и доп.- М.: Маркетинг, 2006 - 430 с
31. Половцева Ф.П. Коммерческая деятельность: Учебник. М.: ИНФРА-М, 2006 435 с
32. Пурин Ю.И. Технология переработки сырья из кожи и средств по уходу за кожей - М., Легкая индустрия , 1978
33. Пушкина С.Е., Будкавич А.А., Кавзунович А.П. Основы товароведения животного, пушно-мехового и вторичного сырья: Учебное пособие. -М: Лань, 2005 - 204 с.
34. Страков И.П. Шестакова И,С. Д.А. Куциди: Кожа и сокровище химии и технологии - М .: Легкая индустрия, 1985
35. Терская Л.А.Технологии меховой отделки/ Л.А.Терская.Феникс - 2014.- 184 с.
36. Терская Л.А.Технология раскроя и пошива меховой одежды/ Л.А.Терскря. Академия - 2016. – 275 с.
37. Технология изделий из кожи / .Р./ Нижнее редактирование отделки. - М., Легкая индустрия, 1975
38. Товароведение и экспертиза одежно-обувных и пушнамеховых товаров: Т. Славнова - Москва, Дашков и Ка, 2015 г.- 169 с.
39. Федоров М.В.Сомов Ю.С. Оценка эстетических свойств товаров - Москва, 1992
40. Царев. В.И. Эстетика и дизайн непродовольственных товаров - Москва: Академия, 2004

41. Цветкова Л.А. Характеристика потребителей меховой продукции и сегментации рынка меховой одежды. Доклад на 3-й межрегиональной НПК "Развитие меховой промышленности России", М.: ОАА "НИИМП", 2005.
42. Чацкий П.И. Меховая и стерильная технология окраски овец - М: Легпромлитиздат, 1980
43. Чечеткина Н.М., Путилина Т.С. Горбунева В.В; Товарная экспертиза - R-ka-D. Finiks, 2000
44. Шепелев А.Ф., Печенажская И.А. Товароведение и экспертиза пушно-меховых товаров: учебное пособие. - М.: Изд. центр «Март», 2005. - 193 с.
45. Эффективный И.С. Меховое и меховое сырье и готовая продукция - М: Легпромлитиздат, 1990

CƏDVƏLLƏRİN SİYAHISI

Cədvəl 2.2. İplik tikişlərinin xüsusiyyətləri.....	48
Cədvəl 3.1. İşlənmədən sonra töküntülər və ağ dovşan dərisini müəyyənləşdirmək üsulları	57
Cədvəl 3.2. Bəzi təbii xəzlərin məkana görə ayrılması	58
Cədvəl 3.3. Dərinin ölçülərinə görə qruplara bölünməsi	58
Cədvəl 3.4. Xəzin siniflərə görə ayrılması.....	59
Cədvəl 3.5. Xəz parçalarının bədii və estetik xüsusiyyətləri	70
Cədvəl 3.6. Xəz məhsulların qiymətləndirilməsi.....	71

ŞƏKİLLƏRİN SİYAHISI

Şəkil 2.1. Taxta forma	35
Şəkil. 2.2. Formada bağlanma xəttinin yeri	35
Şəkil 2.3. Baş geyimlərinin formasının səthini geodeziya xətlərinə bölmək	35
Şəkil 2.4. Uşaq baş geyimlərinin bir hissəsində "yarım maska" ilə daha kiçik (a) və daha böyük (b) sahənin kəsilməsi sxemi	38
Şəkil 2.5. 19 (a) üslublu və 151 (b) üslubda altı döngə ilə birləşdirilmiş qapağın dörd tura kəsilməsi	40
Şəkil 2.6. Bir qoyun dərisini qulaq pərdələri ilə birləşdirilmiş qapağın altı (1-6) dövrə kəsmə sxemi	41
Şəkil 2.7. Qulaq pərdələri olan bir parça xəz örtüyünün detallarına iki sürünən dərinin kəsilməsinin diaqramı.....	42
Şəkil 2.8. Qulaq pərdələri olan bir parça xəz örtüyünün detallarına müxtəlif keyfiyyətdə olan üç dovşan dərisini kəsmək sxemi	43
Şəkil 2.9. Üç dovşan dərisini qulaq parçaları olan bir parça xəz örtüyünün detallarına kəsmək sxemi	44
Şəkil 2.10. Dörd dovşan dərisinin qulaq pərdələri olan bir parçadan hazırlanmış xəz papaqlarının təfərrüatları	44

Şəkil 2.11. "Eskimo" yeniyetmə baş geyiminin detallarına iki dovşan dərisini kəsmək sxemi	44
Şəkil 2.12. Bir başlıq kimi bir uşaq baş geyiminin detallarına üç dovşan dərisini kəsmək sxemi.....	45
Şəkil 2.13. Xəzdən ponpon	52
Şəkil 2.14. Xəzdən hazırlanan zəng	53
Şəkil 2.15. İplərdən ponpon	53
Şəkil 2.16. İplərdən fırça	54
Şəkil 3.1. Karakul dərisindəki çiçək növləri	61
Şəkil 3.2. Dişlərlə kəsmə	65
Şəkil 3.3. Dəri qüsurları	68

İXTİSARLAR

ABŞ	Amerika Birləşmiş Ştatları
MDB	Müstəqil Dövlətlər Birliyi
TNŞ	Texniki Nəzarət Şöbəsi

Оруджева Мушгуназ Теймур

«Экспертиза влияния технологии производства меховых шапок на
качество готовой продукции»

Резюме

В магистерской диссертационной работе рассмотрены вопросы
экспертизы влияния технологии производства меховых шапок на качество
готовой продукции.

Orujeva Mushgunaz Teymur

“Examination of the impact of the technology of production of fur hats on the
quality of finished products”

Summary

In the master's thesis, questions of examination of the impact of the technology of
production of fur hats on the quality of finished products are considered